

SREDNJA EVROPA MED POLITIKO IN KULTURO

Spet se prav v teh dneh veliko govori in piše o Srednji Evropi (ali Mitteleuropi), ki je sicer kot pojem že dolgo prisotna v našem prostoru. Za to sta predvsem razlog dve večji manifestaciji oz. zborovanji. Ena je politično srečanje Srednjeevropske pobude, ki ima svoj sedež prav v Trstu in ki ga sestavlja okoli 20 držav. V glavnem mestu naše dežele prav v teh dneh poteka tudi vrh te zveze, katerega se udeležujejo številni predsedniki držav in vlad, od Ukrajine do Italije, od Slovenije in Avstrije do Bolgarije.

Drugo pa je znano kulturno zborovanje Srednjeevropskih kulturnih srečanj (Incontri culturali mitteleuropei), ki ga že več desetletij gosti Gorica. Ustavimo se najprej v Gorici. Tu je že nad 30 let vsakoletno Srednjeevropsko kulturno srečanje, ki iz leta v leto nudi pogled v eno ali drugo kulturno dejavnost. Prvo srečanje je bilo leta 1966 na goriškem gradu, in sicer posvečeno poeziji. Tu je bil med drugim prisoten znani, danes že preminuli italijanski pesnik Giuseppe Ungaretti. Sledilo je ogromno bogatih in zanimivih simpozijev, na katerih se je razpravljalo o filozofiji, glasbi, likovni umetnosti, filmu, zgodovini oz. zgodovino-pisju pa še o samem osnovnem vprašanju Mitteleurope. Skoraj vedno so tudi sodelovali slovenski, tako zamejski kot matični predstavniki in s tem osvetlili kulturno-duhovna prizadevanja Slovencev v našem času.

Seveda se lahko tu najprej vprašamo, kaj pomeni danes pojem Mitteleuropa. O tem je že veliko teorij, v glavnem iz germanskega kulturnega sveta (List, Neumann in drugi). To je seveda zelo restriktivno tolmačenje, ki ni vedno sprejemljivo, čeprav je v raznih razlagah tudi dobro označenih nekaj osnovnih potez srednjeevropskega človeka. Tako so nekateri avtorji med glavnimi vrednotami Mitteleurope označili zlasti naslednje: zadržanost v značaju, delavnost, smisel za delo in urejenost itd., vse to v nekem nasprotju z mediteranskim svetom. Pred leti sem v zvezi s tem v znani goriški kulturni reviji Iniziativa Ison-tina med drugim zapisal: "Slovenci že od zmeraj pripadamo srednjeevropski kulturi, in to ne samo iz geopolitičnih razlogov. Zgodovina je jasno v svojem razvoju vplivala na izbire slovenskega naroda v njegovih duhovnih in kulturnih orientacijah. Že miselnost sama, načini življenja, šege in navade in še posebno močno zakoreninjeno versko in moralno sporočilo, ki je lastno temu področju - to so skupne vodilne črte. ... Sama slovenska literatura (to mogoče v večji meri) lahko priča o pripadnosti kulturnemu svetu, o katerem je govoril Goetheja, Prešerna, vse tja do Cankarja in Kosovela, da omenimo le tri najbolj reprezentativna imena poleg rafiniranega in kozmopolitskega Župančiča (ki pa je mogoče bližji francoskemu duhu kot srednjeevropskemu) - ves ta umetniški svet se nekako hrani s skupno duhovno linjo." (Mitteleuropa in Slovenci).

Letošnji simpozij Mitteleurope v Gorici pa bo zadeval predvsem literarne probleme. Pojem srednje Evrope ali Mitteleurope je sicer zgodovinsko že tradicionalen. **STRAN 2**

ANDREJ BRATUŽ

V svetu, kakršen je naš in v katerem obstajajo ljudje, kot so npr. Saddam Hussein in podobni diktatorji, je mir nekaj, kar se zelo težko doseže. Ne smemo pa se ustrašiti pred dejstvom, da smo prisiljeni se bojevati za dosego miru. V sedanjem položaju je to neizogibno. Je sicer žalostno, a narediti moramo prav to.

KARL R. POPPER, VSE ŽIVLJENJE JE REŠEVANJE TEŽAV

43. ZBOROVSKA REVIIJA V GORICI

CECILIJANKA TISOČLETNICE

DANIJEL DEVETAK

V soboto in nedeljo, 17. in 18. novembra, je pod pokroviteljstvom goriške občine in pokrajine potekala v goriškem Kulturnem centru Lojze Bratuž 43. revija pevskih zborov Cecilijanka. Finančno je to tradicionalno in po vsej Primorski priljubljeno prireditev podprl Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti.

To je bila Cecilijanka tisočletnice, kot je povedal v svojem pozdravu v nedeljo popoldne dr. Damjan Paulin, predsednik Zveze slovenske katoliške prosvete, ki je revijo priredila. Tudi s pesmijo na tej najbogatejši in najstarejši goriški zborovski prireditvi lahko v letu, ko se spominjamo visokega jubileja Gorice in Solkana, še enkrat jasno pokažemo, da smo in še bomo ostali. Dr. Paulin se je tudi zahvalil vsem sodelujočim zborom, ki se dan za dnem, leto za letom trudijo, da slovenska pesem v zamejstvu uspeva in ohranja svoj čar, in sploh vsem, ki to našo zlahko prizadevanje tako ali drugače spremljajo. Pozdravil je tudi nekaj uglednih gostov, med katerimi

FOTO BUMBACA

omenimo vsaj pokrajinskega odbornika za kulturo Francesca Marangona, tajnika Krščanske kulturne zveze iz Koroške Nužeja Tolmajerja in števerjanskega župana Adriana Corsija. Po pozdravnih besedah zastopnice ZSKP Franke Padovan v soboto se je na velikem odru vrstilo enajst zborov. To

so bili: MePZ Vrtojba, ki ga vodi Zdravko Leban, MoPZ Štmaver (Nadja Kovic), Združeni mešani zbor Mladinski iz Devina in Rdeča zvezda iz Saleža (Herman Antonič in Rado Milič), MePZ Štandrež (David Bandelli), MoPZ Fantje izpod Grmade (Ivo Kralj), MePZ Pod lipo iz Špetra (Nino Špehonja),

v predstavi zveze USCI italijanski zbor iz Mariana Corale Renato Portelli (Fabio Petarini), Sovodenjska dekleta (Sonja Pelicon), MePZ Repentabor (Anton Bedenčič), Vokalna skupina Dornberški fantje (Janko Harej), MePZ Hrast iz Doberdoba (Hilarij Lavrenčič). **STRAN 10**

ODNOSI ITALIJA - HRVAŠKA

PODPIS POGODBE ODLOŽEN ZA NEDOLOČEN ČAS

DRAGO LEGIŠA

Italija in Hrvaška ne bosta podpisali pogodbe o prijateljstvu in sodelovanju ne na vrhunskem srečanju Srednjeevropske pobude, ki je te dni v Trstu, ne v kakem drugem italijanskem mestu, kot je kazalo še pred kratkim. Najprej je Zagreb menil, da po njegovem Trst ni primerno mesto za podpis takšne pogodbe, kmalu zatem pa je bil na zunanem ministrstvu v Rimu sestane, za katerega so dale pobudo ezulske oziroma optantske organizacije. Slednje namreč močno pritiskajo na vlado in zlasti na njenega zunanjega ministra Ruggiera, naj podpis pogodbe o prijateljstvu in sodelovanju s Hrvaško odloži

vse dotlej, dokler ne bo urejeno vprašanje imovine, ki so jo ezuli oz. optanti zapustili v Istri in Dalmaciji. Hrvaška, kot znano, zagovarja stališče, da sta vprašanje zapuščene imovine uredili osimski sporazumi v letu 1975 in rimska pogodba leta 1983. Zunanji minister Ruggiero je sicer nekajkrat izjavil, da je treba pogodbe spoštovati (pacta sunt servanda), a je, kot kaže, naposled le moral kloniti, saj je ob sklepu dolgotrajnega srečanja z ezuli - prisotna sta bila tudi podpredsednik vlade Fini in minister za stike z Italijani v tujini Tremaglia (oba pripadata Nacionalnemu zavezništvu) - le pristal na imenovanje komisije pravnih izvedencev, ki naj proučijo možnost take ureditve

vprašanja, s katerim bi se vsi na italijanski strani strinjali. O tem pišemo nekoliko obširneje, ker ta zadeva pobliže zanima tudi Slovenijo in utegne ogroziti njen vstop v Evropsko zvezo. Medtem je italijanska letalnosilka Garibaldi v spremstvu nekaj manjših vojnih ladij zapustila pristanišče v Tarantu in plove proti Arabskemu morju. Na krovu ladij je 1.700 mož, ki bodo sodelovali v boju proti terorizmu, ki ima svoja glavna oporišča v Afganistanu. Italijo bo to sodelovanje stalo 100 milijard mesečno.

V Pesaru pa se je pred dnevi končal redni kongres Levih demokratov, ki so najmočnejša opozicijska stranka. Za političnega tajnika so člani že pred

kongresom izvolili bivšega pravosodnega ministra Piera Fassina, ki je prejel 61,8% glasov. Na kongresu pa je bil za predsednika potrjen bivši predsednik vlade Massimo D'Alema, za katerega je glasovalo 64,4% delegatov. Oba voditelja podpirata zavezništvo Oljke. V opoziciji pa sta bivši prosvetni minister Berlinguer in tajnik sindikata CGIL Cofferati.

Predsednik vlade Berlusconi in zlasti nekateri njegovi prijatelji, ki pa zavzemajo odgovorno politična mesta, nadaljujejo z gonjo proti skupini milanskih sodnikov, katerim očitajo, da so pri svojem delu pod vplivom levice, če že ne njeno politično orodje. Nekateri poslanci iz opozicijskih vrst so napovedali celo nezaupnico podtajniku v pravosodnem ministrstvu Taormini, ki je eden najbolj glasnih kritikov že omenjenih sodnikov.

02 Breda Susič
AFGANISTAN: VOJNA SE RAZPLETA

02 Janez Povše
ZA OHRANITEV SOCIALNE VARNOSTI

03 Drago Legiša / intervju
ANDREJ BERDON

06 Lojzka Bratuž
FRANČIŠEK B. SEDEJ V BESEDI SODOBNIKOV

07 Jurij Paljk
KONČNO SLOVENSKI PRAVOPIS!

08 Ivan Žerjal
TRŽAŠKI SLOVENCİ IN SSK V TRETJEM TISOČLETJU

10 Erika Jazbar / pogovor
ALEŠ FIGELJ

12 Jože Štucin
"MOJE GIBANJE JE STANJE NEGIBNOSTI"

14 Damjan Hlede
SOFTWARE IN AVTORSKE PRAVICE

15 Milan Gregorič
PRODAJA BANKE KOPER ITALIJANSKEMU KUPCU

AKTUALNO VPRAŠANJE

OBMOČJE PRIMORSKE KOT POKRAJINA ALI REGIJA?

ALOJZ TUL

Slovenija se tako rekoč neopovratno približuje vstopu v Evropsko unijo. V ta namen pospešeno poteka usklajevanje njene zakonodaje z evropsko, ki prinaša tako pozitivne kot tudi, trenutno gledano, manj vsečne stvari. Videli smo, recimo, kakšen odpor je nastal v zvezi z ukinitvijo brezcarinskih prodajal ob meji z Avstrijo in Italijo, vendar za Slovenijo ni bilo

druge poti kot prilagoditev obvezam, ki jih je v tem pogledu sprejela v okviru vedno bolj tesnega približevanja Uniji.

So pa še druga področja, kjer se bo morala uskladiti z evropskimi merili. Eno takih med zelo pomembnimi je ureditev upravnega ustroja s posebnim ozirom na krajevne ustanove lokalne samouprave od občin do morebitnih pokrajin ali regij. Ne da bi se tu spuščali v dejansko ocenjevanje sedanjega stanja, je zunanjim opazovalcem nerazločljiva prevelika razdrobljenost ozemlja na občine zelo majhnega obsega na eni strani ali pa občin z enim večjim mestnim središčem in obširnimi podeželskim ozemljem, kot je, recimo, primer koprške občine. Evropska merila pa so bolj uravnotežena in funkcionalna.

V Sloveniji so se šele zadnje čase začeli stvarneje ukvarjati z vprašanjem vmesnih upravnih enot med občino in državo. Potekajo razprave o ustanovitvi pokrajin in regij. Pojmi o tem še niso dovolj jasni. Govori se in piše, naj bi se na območju Slovenije ustanovile štiri regije po evropskih merilih! Istočasno pa potekajo razprave tudi o ustanovitvi pokrajin v okviru posameznih regij. Pojem upravne enote pokrajine je nov za slovenske razmere, vsekakor pa ni mišljen model italijanskih provinc, ki v Italiji sami ne ustrezajo več sodobnim zahtevam, kar se je izkazalo zlasti po uvedbi avtonomnih dežel (regij) z vedno večjimi pristojnostmi skoro na vseh področjih javne uprave.

V zadnjem času je bilo sproženih več pobud oz. posvetov, kakšno vlogo naj ima t.i. primorsko območje v Sloveniji v

vidiku vstopa v EU oz. načrta o novi notranji upravni razporeditvi. K temu območju danes prištevajo slovensko Istro, Brkine, Kras, Postojnsko, Idrijsko in Cerkljansko, Tolminsko, Kobarško in Bovško območje, skratka od Trente do Pirana. Na nedavnem srečanju gospodarskih dejavnikov v Kopru, ki ga je priredila Slovenska trgovinska zbornica iz Ljubljane, je bilo poudarjeno, da na območju primorskega prostora delujejo izredno pomembna in tudi dokaj uspešna podjetja, ki bi se morala med sabo še bolj povezovati in usklajeno nastopati navzven, ker objektivno predstavljajo zavirljiv gospodarski potencial.

Na temelju gornjih ugotovitev bi omenjena podjetja lahko učinkovito izkoriščala finančna sredstva, ki jih daje EU za pospešen gospodarski razvoj obmejnih področij. Zaradi tega je oz. bo zelo pomembno, kako se bo to območje predstavljalo navznoter države in navzven. Organizirati se mora kot verodostojen subjekt, za kar ima temeljne ustrezne pogoje. Mnogi se zavzemajo, da bi celotno primorsko območje pripadalo eni sami pokrajini, vendar po našem gledanju od zunaj ne bi kazalo že vnaprej zavreči načrta o ustanovitvi primorske regije, ker bi prek te ustanove imela bolj direkten odnos s stvarnostjo EU in s svetom nasploh, saj ima razvito pristanišče in druge infrastrukture. S tem bi se tudi rešilo vprašanje, ali naj se občani na slovenski obali priključijo t.i. istrski evroregiji, ki jo tako vneto zagovarjajo istrski avtonomisti in tudi nekateri krogi iz Italije.

ODOBREN NOV ZAKON

VOLILI BODO TUDI ITALIJANSKI IZSELJENCI

Poslanska zbornica je z veliko večino glasov odobrila zakon, ki ustanavlja "volilno okrožje" v tujini, kjer bodo italijanski državljani s stalnim bivališčem v tujini izvolili dvanajst poslancev in šest senatorjev.

S tem se spreminjajo trije člani republiške ustave (48., 56. in 57. člen). Nespremenjeno pa ostaja skupno število poslancev (630) in senatorjev (315), kolikor jih predvideva ustava. Po uradnih podatkih je v tujini skupno 2.755.091 italijanskih volilnih upravičencev. Ko bo zakon potrjen v senatu, bo parlament moral poskrbeti za ustrezno spremembo republiške ustave, za kar je predviden poseben postopek. V volilnem okrožju v tujini bodo lahko kandidirali le italijanski državljani s stalnim bivališčem v tujini. V sedanjih italijanskih vladi je tudi minister za Italijane v tujini, ki ga doslej ni bilo v nobeni povojni vladi. Zanimivo je, da ta minister politično pripada Nacionalnemu zvezništvu. Gre za Mirka Tremaglio, ki je v mladih letih bil "Salojški dečko", kot ga je označil bivši predsednik poslanske zbornice, levi demokrat in bivši komunist Violante.

PORAZ SOCIALDEMOKRATOV NA DANSKEM

Danski socialdemokrati so na državnozbornih volitvah krepko nazadovali; po neuradnih podatkih ima liberalna stranka 98 od skupnih 179 poslancev, medtem ko naj bi socialdemokrati imeli le sedemdeset poslancev. Liberalci so bili najmočnejša stranka v dosedanji desnosredinski vladi.

ŠE VEDNO NAPETO STANJE V AFGANISTANU

VOJNA SE RAZPLETA

BREDA SUSIČ

V času približno enega tedna se je vojna situacija v Afganistanu radikalno spremenila: Severno zvezništvo je z odločilno pomočjo bombnih napadov s strani ameriškega letalstva - doseglo pomenljive vojaške uspehe.

Kabul je padel v torek, 13. novembra, in vanj so vkorakale čete Severnega zvezništva. Režim mule Omarja se je zrušil, talibanska vojska se je zatekla v Kandahar na jugu in v Kunduz na severu države. Poveljniki pašunskih plemen na jugu države so uvideli možnost, da se rešijo pred maščevanjem tako, da poiščejo sporazum z mujahedini in se uprejo študentom Korana. Mula Omar se je naenkrat znašel brez vojske in zaslonbe plemen lastne etnije. Talibani so celo obrnili hrbet Osami bin Ladhnu, za katerim se je po padcu Kabula izgubila vsaka sled. Po podatkih ameriških vojaških sil se menda skriva v gorah v okolici Kandaharja.

Zadnji oporišči talibanov, Kunduz in Kandahar, sta v času, ko pišemo, tik pred padcem. Predvsem v Kunduzu se talibanski poveljniki pogajajo o predaji nevtralnemu afganistanskim oblastem pod okriljem Združenih narodov. Ameriška letala medtem nenehno bombardirajo Kandahar, kjer se sicer talibani tudi že pogajajo z upornimi pašunskimi plemeni, da bi se jim predali.

Medtem pa se nezaupanje do Severnega zvezništva - odkar je proti volji Angležev in Američanov vkorakalo v Kabul - veča. Prihod bivšega predsednika Rabanija v prestolnico in pa nasprotovanje namestitvi dodatnih angleških vojaških enot v Kabul potrjujejo sum, da bi voditelji Severnega zvezništva radi v državi ohranili vpliv, ki so si ga pridobili z vojaškimi akcijami. Organizacija

združenih narodov, ZDA in celotno protiteroristično zvezništvo (v prvi vrsti Pakistan, ki je še pred tremi meseci podpiral režim talibanov in se sedaj boji nove vlade, ki bi lahko bila do njega sovražno razpoložena) pa se na vso moč zavzemajo za sestavo široke vladne koalicije, v katero bi bili vključeni predstavniki vseh etnij in političnih skupin - vključno s paštuni, ki so večinsko ljudstvo - pa tudi predstavniki zmernih talibanov. OZN bo predvidoma že prihodnji ponedeljek sklicala sestanek vseh političnih in etničnih voditeljev Afganistana, da bi se dogovarjali o sestavi nove vlade. Sestanek v Berlinu se bodo udeležili tudi predstavniki Severnega zvezništva, ki so po narodnosti v glavnem Tadžiki in Uzbeki. Gre za spodbudno vest, ki kljub prej omenjenim dejstvom kaže na določeno odprtost predstavnikov Severnega zvezništva.

Ta čas pa je bilo pomanjkajne oblasti in nadzora na velikih območjih države, ki je mujahedini ne morejo v celoti nadzorovati, usodno za štiri novinarje. V ponedeljek so v zasedi med Kabulom in Jalalabdom izgubili življenje Italijanka Maria Grazia Cutuli, dopisnica časopisa Corriere della Sera, dopisnik španskega El Munda, avstralski snemalec in afganistanski fotograf agencije Reuters. Neznanci so napadli konvoj avtomobilov, ki so peljali časnike v prestolnico. V torek so vojaki našli in identificirali trupla, ki jih bodo v naslednjih dneh prepeljali v Pakistan.

Kljub temu da je vojna v Afganistanu pred razpletom, so razmere v tej nepoznani državi še zelo zaskrbljujoče in nevarne. Američani so vsekakor napovedali, da se vojna ne bo končala, dokler ne bodo našli krivca za atentate 11. septembra, Osamo bin Ladhna.

SLOVENSKA SKUPNOST

FRATTINI POPRAVIL AMATA

Deželno tajništvo Slovenske skupnosti jemlje z izrednim zadovoljstvom na znanje dekret, ki ga je podpisal notranji minister Frattini in s katerim je zavodu ISTAT omogočeno tiskanje pol v slovenskem jeziku za ljudsko štetje. Obenem ugotavlja, da Frattinijev dekret dejansko popravlja dekret predsednika vlade Giuliana Amata z dne 6. 12. 2000, ki iz nerazumljivih razlogov ni predvideval rabe slovenskih pol. SSK ugotavlja, da smo priča paradoksalni situaciji, ko mora vlada Pola svobodščin popravljati napake prejšnje levosredinske vlade, ki smo jo Slovenci masovno podprli in v vrstah katere je manjšina izvolila svojega političnega predstavnika. Iz tega sledi, da moramo pri političnem presojanju delovanja sedanje ali prejšnje vlade upoštevati konkretna dejstva in formalno sprejete sklepe.

S T. STRANI

SREDNJA

Nekateri so ga skušali interpretirati dokaj nostalgичno, kakor da bi hoteli kako habsburško restavracijo. Sicer pa je taka interpretacija zelo omejena. Pri vsem tem gre v resnici za neko oživitve skupnih vrednot, ki smo jih malo prej že omenili.

Kaj pa sedanja politična Srednja Evropa? Zakaj v sedanjem širšem evropskem procesu še ta regionalna delitev? Kulturni

oz. duhovni razvoj narodov srednje Evrope, od slovanskih (Slovinci, Hrvatje, Slovaki, Čehi, Poljaki, danes še morda Ukrajinci in drugi) do germanskih (Avstrija oz. Bavarska) pa vse do raznih židovskih skupnosti ali Furlanov - ves ta dialektični razvoj zgovorno kaže na določene težnje v sedanjem združevalnem procesu teh narodov.

Politična podoba današnje srednje Evrope namreč odseva prizadevanja zlasti mladih držav, od Slovenije do Belorusije in Ukrajine skupno s tradi-

cionalnimi državami od Avstrije, Madžarske itd. in označuje tipično srednjeevropsko tradicijo. Kako pa je z le-to danes v širši Evropski uniji? Gotovo je danes Srednjeevropska pobuda nekaka predsoba za pridruženje članice EU (med njimi Slovenija), sicer pa ima med svojimi člani že stalne članice, kot so Italija, Avstrija, Nemčija.

Ti in drugi podobni problemi so danes pred nami in upamo, da bo v doglednem času prišlo do njihove rešitve.

POVEJMO NA GLAS JANEZ POVŠE

ZA OHRANITEV SOCIALNE VARNOSTI

Ob nedavnem kongresu stranke Levih demokratov se prav gotovo velja spomniti, kaj naj bi bilo osrednje poslanstvo leve oziroma socialdemokratske politike. Brez dvoma zavzemanje za socialno družbo, ki prav vsakemu državljanu zagotavlja temeljno varnost, kar se tiče zdravja, starosti, dela in šolanja. Živimo v času, ko vse bolj prevladuje ali želi prevladovati drugačen družbeni model. Slednji se pod vplivom Združenih držav Amerike v prvi vrsti zavzema za ekonomsko učinkovitost in uspešnost, pogostoma za vsako ceno. Bilo bi pretirano reči, da gre v tem primeru zgolj za pridobitniški ideal, ki mu je cilj uživanje dobrin ter vsakokratno doseganje dobička, pa vendar imamo opravka z družbeno zamisljivo, ki je tisti socialni praktično docela nasporna: skrb za socialno varnost je bistveno nižja, zanj kot da ni časa in prostora, predvsem pa ni denarja. Zagotovo je tovrsten družbeni model do tolikšne mere tuj socialnemu čutu, da bi se morali zaradi tega vsi merodajni dejavniki resno zamisliti. Pospešeno pridobitništvo zadnjega časa se namreč približuje skrajnosti, ko je resnična skrb za človeka izjemno močno potisnjena v stran ali pa celo popolnoma utišana.

Tako imenovana socialdemokratska politika naj bi bila pridobitniški v resno protitež in to je dobro. Pridobitniška načela namreč ogrožajo predvsem navadnega človeka in prav ta navadni človek je v veliki večini. Po drugi strani je doseganje dobička za vsako ceno, pospeševanje

proizvodnje in prodaje do neslučenih višin še posebej nevarno zaradi možnosti tiste globalizacije, ki želi s pridobitništvom osvojiti ves svet. V teku je torej mehanizem, ki se vrti vse hitreje, skuša zajeti vse večje dele človeštva brez misli na socialno varnost in socialne vrednote. Dokaz tega dvoreznega procesa je negotovost, ki se vse bolj polšača človeka prav v razvitem svetu, čeprav ta človek še nikdar ni imel toliko dobrin, kot jih premore sedaj. Pridobitništvo torej človeka ne more pomiriti, to lahko stori le socialna varnost in prav v misli nanjo je moč vsakršne iskrene leve oziroma socialdemokratske evropske politike. Upati je torej, da se bodo teh načel Levi demokrati oziroma Oljka v celoti še močneje oprijeli.

Ne nazadnje ne bi smeli pozabiti, da je skrb za socialno varnost lastna prav evropskemu duhovnemu in družbenemu izročilu. Evropa je resnično močna prav zaradi vrednot, ki so vezane na skrb za socialno varnost. Združenim državam Amerike bolj odgovarja model brezpogojne ekonomske učinkovitosti in na tej ravni so od Evrope neskončno močnejše. Prav zaradi tega dejstva in ohranjanja različnosti znotraj razvitega sveta Evropa dragoceno svojih korenin ne bi smela nikdar pozabiti. Pa ne zaradi morebitnega nesmiselnega tekmovanja z Združenimi državami Amerike, pač pa zaradi nje same in zaradi človeka nasploh.

NOVI GLAS

UREDNIŠTVO IN UPRAVA

34170 GORICA, RIVA PIAZZUTTA 18

TEL. 0481 533 177

FAX 0481 536 978

E-MAIL gorica@noviglas.it

uprava@noviglas.it

34133 TRST, ULICA DONIZETTI 3

TEL. 040 365 473

FAX 040 775 419

E-MAIL trst@noviglas.it

www.noviglas.it

GLAVNI UREDNIK ANDREJ BRATUŽ

ODGOVORNI UREDNIK DRAGO LEGIŠA

IZDAJATELJ ZADRUGA GORIŠKA MOHORJEVA; PREDSEDNIK DR. DAMJAN PAULIN

REGISTRIRAN NA SODIŠČU V GORICI 28.1.1949 POD ZAPOREDNO ŠTEVILKO 5

TISK TISKARNA BUDIN / GORICA

NOVI GLAS JE ČLAN ZDRUŽENJA PERIODIČNEGA TISKA V ITALIJI - USPI

IN ZVEZE KATOLIŠKIH TEDNIKOV V ITALIJI - FISC

LETNA NAROČNINA ITALIJA IN SLOVENIJA 80.000 LIR.

INOZEMSTVO 120.000 LIR, ZRAČNA POŠTA 150.000 LIR

POŠTNI TEKOČI RAČUN 10647493

CENA OGLASOV PO DOGOVORU

INTERVJU / ANDREJ BERDON

PROBLEM ZAJAMČENEGA ZASTOPSTVA

DRAGO LEGIŠA

Bi za naše bralce obrazložili, zakaj je "zajamčeno zastopstvo" tako pomembno za sam obstoj naše narodne manjšine?

Slovenska manjšina živi v parlamentarni demokraciji in njeno usodo krojijo tudi zakonodajni organi na državni ravni. Pomembno je, da je predstavnik Slovencev prisoten v teh telesih in da vpliva na obravnavo zakonov in besedil. Te dni smo zvedeli, da je zaradi odloka bivšega ministra Tullia de Maura lestvica za suplente na slovenskih šolah odprta tudi za profesorje iz vse Italije, medtem ko so prejšnja besedila določala, da lahko vanjo pristopijo le profesorji z znanjem slovenskega jezika. ISTAT je sklical letošnje štetje na podlagi odloka premiera levosredinske vlade Amata iz decembra leta 2000, tako da je minister Pola svoboščin s svojim odlokom paradoksalno popravil Odlok levosredinskega zastopstva. Naj bo to dovolj za odgovor na vprašanje, ali Slovenci sploh potrebujemo svoje predstavnike v zakonodajnih telesih, seveda pod pogojem, da aktivno sledijo našim vprašanjem. Spomniti želimo, da so pred letošnjimi državnoborskiimi volitvami nekateri namigovali, da naša skupnost ne potrebuje svojega zastopnika v parlamentu - tedaj je kazalo, da stranka Levih demokratov ne namerava kandidirati Slovence. Že iz dveh navedenih primerov pa nesporno izhaja, da Slovenci še kako torej potrebujemo delovne in sposobne predstavnike v zakonodajnih forumih, se pravi takšne ljudi, ki jim je pri srcu predvsem naša problematika. Zajamčeno zastopstvo bi takemu deželnemu ali državnemu poslancu dalo suvereno in izvirno pooblastilo slovenskega volilstva. Zajamčeno zastopstvo bi Slovincem omogočalo samostojno in svobodno opredelitev, ki ne bi šla skozi strankarska rešeta, skozi mučne dogovore s tajništvi vsedravnih strank. Mislim, da nam te pravice ne more nihče oporekati, saj gre za razvojno posledico individualne človekove pravice, da izpove svojo narodno poreklo in istovetnost. To so osnovna izhodišča za zagovor zajamčenega zastopstva, ob tem bi omenil stanje v Sloveniji in nikdar izpeto temo o pozitivni recipročnosti, ki bi morala interesirati tudi politiko v naši matični domovini.

Kako si razlagate dejstvo, da slovenska manjšina v Italiji ne more najti skupnega jezika, čeprav vemo, da je čas, ko je vse odločala ideologija, že zdavnaj mimo?

Žal moram odgovoriti, da ta čas ni povsem mimo in da še živimo pod vtisom preteklosti. Še danes se v manjšini razpravlja o tem, ali je kdo prej Slovenec ali je prej komunist, socialist, liberalec ali Naprej Italija ali kaj drugega. To stanje izhaja iz naše zgodovine in iz ideološkega pogojevanja v polpretekli dobi, ki še danes bremeni naše dojamane vprašanja narodnosti in sploh politike. Takemu stanju botruje tudi italijanska politika, ki ji je predvsem v časih blokove delitve še kako prijala razdeljena in skregana, torej politično neobogljena manjšina. Nenazadnje je treba upoštevati, da je Republika Slovenija komaj praznovala deseti rojstni dan. Premalo časa je dotlej minilo, da bi se ukoreninila zavest o narodni identiteti, ki pomeni občutek pripadnosti domovini in ne neki ideološki tvorbi,

Dr. Andrej Berdon je deželni tajnik Slovenske skupnosti, ki je, kot znano, edina slovenska politična organizacija v Italiji. V teh dneh se spet mnogo govori o vprašanju zajamčenega zastopstva v deželni svetovi Furlanije Julijske krajine. O tem izredno pomembnem in tudi kočljivem vprašanju Slovenci v Italiji nikakor ne morejo najti skupnega jezika. Vemo pa, kako si Slovenska skupnost odločno prizadeva, da bi se to vprašanje pošteno in pravično uredilo.

ob normalni državljanski lojalnosti do države, v kateri prebivamo. Najbrž ni doslej niti Slovenija sposobna uvideti, kakšni so njeni nacionalni interesi na svoji zahodni meji, morda ji manjka neka vizija, nekakšna, če povzamem Fassina, Drang nach Westen. Sprašujem se, če so za Slovenijo zanimive raziskave med zamejsko javnostjo, po katerih bi v primeru nogometnega dvoboja med Slovenijo in Jugoslavijo večji del navijal za slednjo. Tista raziskava je žal razkrila neko bolešno nesposobnost celostno sprejeti svojo narodno istovetnost.

Kako je mogoče, da se slovenska manjšina v Italiji ne gleduje ne po lastni zgodovini (tu mislimo na obdobje tik po prvi svetovni vojni, ko smo v parlamentu imeli kopico svojih predstavnikov) ne po stanju na Južnem Tirolskem in v Dolini Aosta, kjer Južni Tirolci in Francozi ves povojni čas politično enotno nastopajo?

Najprej gre poudariti, da je zgodovina, o kateri govorite, mimo, saj je tedaj naša "manjšina" zaobjemala tretjino slovenskega naroda in smo zato razpolagali z obiljem glasov. Danes k sreči ni več tako, kar pomeni, da bi morali Slovenci v Italiji upoštevati svoj volilni potencial in ga smotno uporabljati. Gre predvsem za to, da imamo kot Slovenci pravico biti politični subjekt in sprejemati politične odločitve ter jih šele nato posredovati italijanskim sogovornikom in z njimi iskati možne dogovore. Pri delovanju slovenskih komponent v vsedravnih strankah pa se dogaja, da se proces nastajanja teh odločitev že na začetku pomeša s strankarsko-ideološkimi interesi teh strank. Če bi pri teh odločitvah Slovenci bili složnejši in množičnejši, bi imeli večjo politično težo in bi bili v svoji dejavnosti bolj razpoznavni in jasni. V prejšnjem vprašanju sem nakazal zgodovinske razloge za takšno stanje, tu naj navedem tudi dejstvo, da nam sedanja volilna zakonodaja onemogoča samostojno politično nastopanje razen v manjših krajevnih upravah, kar je seveda za našo narodnostno skupnost pogubno. Naš položaj je takšen, kakor če bi namesto v Južni Tirolski avstrijska manjšina prebivala v Lombardiji, francoska pa v Piemontu. Ne gre pozabiti, da je naša manjšina, skupno z omenjenimi, podaljšek sosednjega naroda v italijanski državni teritorij, zato bi italijanska politika morala te tri skupnosti obravnavati čimbolj enovito, kakor se npr. dogaja v zakonu za izvolitev italijanskih poslancev v evropski parlament. Sedanji volilni sistem za deželo, pa tudi za državo, ni prilagojen potrebam naše skupnosti in to prihaja na plan vseskozi, ob vsaki volilni preizkušnji na deželni ali državni ravni. Tako ne vemo, če bo leta 2003 mogoče izvoliti Slovence v deželni svet, tako smo ob letošnjih parlamentarnih volitvah dobili senatorja, ki ni izraz manjšine. O njegovi kandidaturi je odločal Rim, manjšina se je morala s tem sprijazniti.

Kot vemo, v italijanskih političnih krogih že kot refren

zveni trditve, da je zajamčeno zastopstvo v nasprotju s črko in duhom republiške ustave. Se vam ne zdi, da je takšno "modrovanje" bolj plod pomanjkanja dobre volje kot resnega pravnega gledanja?

V italijanski ustavni pravni red je že prodrli pojem zajamčenega zastopstva s sklepom parlamenta, ki je zagotovil 18 sedežev za predstavnike Italijanov po svetu. Zanimivo bo slediti tem volitvam, ko in če bo do njih prišlo. Vemo tudi, da je ustavni zakon št. 2 iz letošnjega leta krepko spremenil npr. Statut Južne Tirolske in zakoličil celo vrsto pravic za doslej neznane jezikovne skupnosti, kakor so Cimbri in Moheni. Določil je tudi zajamčeno zastopstvo za Ladince. Tudi nazivi dežel Sud-Tirol in Vallee d'Aoste so danes zapisani v dvojezični obliki v členu 116 italijanske ustave. Sprašujem se, čemu niso v ustavni zakon št. 2 ali v kak drug ustavni zakon zapisali načelo o zajamčenem ali olajšanem zastopstvu za Slovence v naši Deželi. Marsikateri sedanji ugovor o morebitni protiuustavnosti zajamčenega zastopstva izhaja prav iz dejstva, da Ustavni zakon št. 2/2001, ki v petem členu krepko posega v deželni volilni sistem, sploh ne načinja vprašanja izvolitve Slovencev. Zato imajo razni pravni uradi možnost sklicevati se na to zakonsko vrzel in vztrajati na tezi, da je zajamčeni sedež neuresničljiv. Prepričan sem, da gre za neosnovano iskanje izgovorov, ker izhaja pravica do zajamčenega sedeža iz člena 6 Ustave in iz člena 3 Statuta naše dežele, ki jih je treba tolmačiti ekstenzivno. Škandalozno pa je, da je vse to šlo mimo nas prav tedaj, ko je vladala nam naklonjena levosredinska koalicija, Slovenci pa nismo dosegli prav ničesar. Nasprotno, zgleđa, da je ustavni molk o Slovincih v Italiji sad nesrečnega dogovora med Levimi demokrati in postfašisti. Škandalozno je tudi npr., da nismo še vedno niti omenjeni v našem deželni statutu. Ko sem prej govoril o pomenu etničnega predstavnika, ki prejme poslanstvo svoje narodne manjšine in se mora izrecno zavzemati za njena vprašanja, sem mislil tudi na take zamujene zgodovinske priložnosti. Da smo Slovenci zamudili ta dogodek in nismo iztržili ničesar prav tedaj, ko smo sami vladali, za to se moramo zahvaliti tudi prej omenjeni razpršenosti in šibkosti manjšine, pa tudi tradicionalni utopljenosti v vsedravnih strankah. Usodna šibkost te politike je ob tej priložnosti prišla do izraza na brutalen način. Ta dogodek je dokaz, kako se v teh strankah naša problematika popliti, kako izgubi na teži. Predstavniku SVP ali Unione Valdotaie ne bi prišlo niti na kraj pameti, da ne bi zagrabili take priložnosti, saj bi ga njegova stranka kaj kmalu odslovila.

Kako si Slovenska skupnost dejansko zamišlja ureditev tega za slovensko manjšino naravnost življenjskega vprašanja?

Martin Breclj, tedanji deželni tajnik SSK, je leta 1997 naslovil na Deželno peticijo, v kateri je SSK predlagala

model zajamčenega zastopstva, ki je zelo podoben današnjemu Zoppolatovemu mehanizmu. Gre za sistem, po katerem tekmujejo za zajamčen sedež slovenske liste, ali morebiti le ena lista, ki morajo podkrepiti lastno kandidaturu z določenim številom podpisov volilcev, ti pa so uradno izjavili svojo pripadnost manjšini. Zajamčeni sedež gre tisti listi, ki je dobila največ glasov, oziroma edini listi, ki mora preseči nek minimalni volilni prag, po Zoppolatu 0,5 procentov volilcev. Volilci seveda glasujejo ali za slovensko listo ali za vsedravnne stranke, ne pa za oboje, kakor se dogaja v Sloveniji, kar bi bila optimalna rešitev. Moram poudariti, da je sedanja deželna vlada Pola svoboščin razburkala plitve vode zamejske politične scene, in treba ji je priznati, da je temeljito načela to vprašanje. Reforma volilnega sistema naše dežele je seveda kompleksna zadeva in zajamčeno zastopstvo je le del te reforme. Kljub temu ni bila debata še nikoli tako živa in konkretna. Moram ob tem povedati, da sem ostal globoko razočaran ob tolikšnem odporu slovenskih komponent levih strank, ki so zagnale pravo hajko zoper golo možnost, in ne gotovost, da bi Slovenska skupnost ponovno prišla do deželnega svetovalca. Obenem je zanimivo, kako se voditelji teh komponent bojijo možnosti, da bi se njihovi volilci smeli svobodno opredeljevati za slovenskega zastopnika. Očitno niso prepričani v večno zvestobo svoje volilne baze.

Je v sedanjih razmerah sploh možen nastanek tako imenovane zbirne stranke, kot je na primer Južnotirolska ljudska stranka?

V sedanjem času najbrž ne, čeprav je med našimi ljudmi opaziti določeno razočaranje tudi zaradi znanih stališč tržaškega tajnika Levih demokratov o nacionalnem vprašanju, ki ga slovenski vrhovi te stranke nikoli ne demantirajo, kakor ob neuspehih okrog zaščitnega zakona. Slovenska skupnost je politični prostor za vse zamejce, v njem je dobrodošel vsakdo, tudi kdor je izrazito levičarskega čutenja. Opredeljevanje za narodnost ni v nasprotju z različnimi nazorskimi izhodišči, to naj velja predvsem danes, po padcu ostrih ideoloških delitev.

Slovenska skupnost ima te dni pokrajinske kongrese, katerim bo v kratkem sledil deželni kongres. Kakšen je bil in bo glavni predmet razprave na teh vsekakor pomembnih srečanjih?

PD redno objavlja zanimiv okvirček o Eadini izpred sto let. Kdor bo

čez sto let ugotavljal slovensko prisotnost v mestih, bo ugotovil, da so tam Slovenci bili izvoljeni v tržaške rajonske sosvete. Na tržaškem pokrajinskem kongresu sem poudaril, da je naša stranka, poleg ostalega, pomembna tudi zato. Brez te stranke bi ne bilo enega Slovencev v mestnih svetih v Trstu, podoba teh organov bi bila drugačna, tudi z zgodovinskega vidika. Na kongresih bo seveda govor o splošnem stanju v manjšini, o zaščitenem zakonu, o zajamčenem zastopstvu, o političnih perspektivah Slovenske skupnosti v levi-sredini, o notranji organiziranosti manjšine, o odnosih s Slovenijo. V resnici doživljamo precej burna leta, dogaja se veliko stvari in vsemu ne utegnemo slediti. Tudi zato je akcija o popisu stekla nekoliko pozno in neusklajena, a vendar je bila kljub temu uspešna. Slovenska skupnost jo je med vsemi političnimi komponentami najprej prepričano podprla.

Opažate morda pri naših ljudeh premalo volje do političnega dela in tudi do političnega razmišljanja?

Pri naših ljudeh ne opažam pomanjkanja volje, pač pa pomanjkanje kritičnosti, nekakšno apriorno sprejemaje tradicionalne delitve politike na dva pola. Mislim, da bi morali ocenjevati ukrepe italijanske politike na podlagi konkretnih učinkov in posledic in ne na podlagi vneprejšnje ideološko-strankarske opredelitve. Če je npr. nekdanji predsednik deželne vlade Antonione priznal naše vaške srenje, naj ga zato kritiziramo, češ da je pristaš Pola svoboščin? In če je tajnik tržaških Levih demokratov Spadaro z nacionalistično zagnanostjo onemogočil Slovenski skupnosti drugega kandidata na listi Oljke za občinske volitve v Trstu, naj mu ploskamo, ker je levičar? Kljub vsemu mislim, da se v naši skupnosti počasi vendar razvija občutek za kritično presojanje dejstev.

Treba je tudi ugotoviti, da so zamejski Slovenci utrujeni in naveličani zaradi neskončne zgodbe o zaščiti, ki je ostala na papirju, a se ni pretvorila v življenje. To je tudi posledica prekasne odobritve zakona in sploh šibkosti besedila, ki je tako sestavljeno, da lahko krajevne oblasti z njim ravnajo kot svinja z mlekem, čeprav gre za človečanske pravice, ki so človeku in skupnosti prirojene in torej neodtujljive.

Nekaj časa je v okviru Slovenske skupnosti bila še kar delovna in aktivna mladinska sekcija. Kakšno je v tem pogledu današnje stanje?

Sedanje deželno vodstvo stranke ima v povprečju 40 let in izhaja iz nekdanje mladinske sekcije, kar dokazuje, kako dragoceno je delovanje mladinskih struktur. Danes je ta sekcija v krizi pri nas in pri drugih strankah vsedravnega značaja. Normalno je, da mlade pritegne ideal, v današnji družbi pa je za ideale malo prostora. Pogojujejo nas miti o povzpelnosti v videzu, o nekakšnem virtualnem življenju, ki se v resničnosti razblini. Prepričan pa sem, da bo zvestoba narodnim koreninam še dalje pomemben ideal in da se bodo v prihodnosti v njem prepoznavali številni mladi ljudje.

Kaj bi v sedanjem vsekakor nelahkem trenutku priporočali svojim strankinim članom in somišljenikom ter naši slovenski javnosti v zamejstvu in v osrednji Sloveniji?

Rojakim in rojakom iz Slovenije bi priporočal, naj svojo državo cenijo in naj ravnajo po zdravi pameti v politiki in gospodarstvu, predvsem v odnosih s sosednjimi državami in Evropsko unijo. Naši manjšini pa bi priporočal, naj se zaveda, da smo najprej Slovenci in šele potem vse ostalo.

3

ČETRTEK,
22. NOVEMBRA
2001

SVETOPISEMSKA RAZMIŠLJANJA
OB BOGOSLUŽNIH BERILIH
V LITURGIČNEM LETU CŽLAHTEN IZBOR BOŽJE BESEDE,
NEDELJO ZA NEDELJO

VILJEM ŽERJAL

34. NAVADNA NEDELJA,
KRISTUS KRALJ VESOLJSTVA
(25.11.), SV. CECILIJA (22.11.)

"Mazilili so Davida za kralja čez Izraela." (2 Sam 5, 3)
"Tam so postavljeni sodni stoli, stoli Davidove hiše." (Ps 122, 5)

"Vse je bilo ustvarjeno po njem in zanj." (Kol 1, 16)
"Jezus, spomni se me, ko prideš v svoje kraljestvo." (Lk 23, 42)

Izraelci so si pred približno 1.030 leti pr. Kr. zaželeli kralja. Samuel se je vdal njihovi zahtevi, čeprav jih je obenem pogrjal in pokazal tudi na drugo stran medalje, ko jim bo vladal človek in ne več tudi vedno Bog, ki je edini vladar in kralj ljudstva. Vladarji se menjujejo, ostati pa bi moral v sredi ljudi Bog, v sredi srca. Vidna bi morala biti zapoved: "Poslušaj, Izrael: Gospod je naš Bog, Gospod je edini!" (5 Mz 6, 4). Vladati morata predvsem pravičnost in ljubezen do Boga in do človeka zato, da kralj oz. predsednik države ali drug vladar ne zapadejo sebičnosti in malikovanju sebe in svojih ter malikovanju moči, slave, imetja. Kajti tedaj bodo ljudje sužnji samovolje vladarja, kar se je potem resnično godilo skozi vso zgodovino.

Gospod pa je rekel Samuelu: "Poslušaj glas ljudstva v vsem, kar ti porečejo, saj niso zavrgli tebe, ampak mene so zavrgli, naj ne bom kralj nad njimi... vi sami pa mu boste sužnji" (1 Sam 8, 7-8). Cela vrsta kraljev v Izraelu in v Judu je bila samopašna in celo brezbožna. Že prvi kralj, Savel, si bo kraljestvo zapravil. Za njim je David (na sliki), velik grešnik, čeprav je svoj greh objokoval vse življenje. Salomon, moder in razumen vladar, se je izpridil; nasledil ga bo neumen sin: "Salomon je šel počivat k svojim očetom, za seboj je pustil enega od svojega potomstva, najneumnejšega izmed ljudstva, moža kratke pameti, Roboama" (Sir 47, 23). Čeprav moramo imeti "v ponižnosti drug drugega za boljšega od sebe" (Flp 2, 3), moramo vendarle vedeti, da "Nihče ni dober razen enega, Boga" (Lk 18, 19). Desni razbojnik v današnjem evangeliju svari tovariša, ki na križu preklinja Jezusa, rekoč: "Ali se ne bojiš Boga, saj te je zadela enaka obsodba? In naju po pravici ... ta pa ni storil nič hudega" (Lk 23, 40-41).

Voditelji ljudstva se iz Jezusa norčujejo, vojaki se mu posmehujejo, ponujajo mu kisa in govori: "Če si judovski kralj, reši samega sebe. Nad njim je bil tudi napis: 'Ta je judovski kralj'." (Lk 23, 35-38). Toda v vseh časih, vedno, se ponavlja tožba in obsodba Boga: "Če bi bil en Bog, bi tega in tega ne dopustil ipd." R. Bultmanna smo že nekoč omenili, da je prvi prikazal odnos sveta do Jezusa kot stalen proces proti njemu. Ker ga najprej obsodijo rojaki po velikih duhovnikih, pismoukih in starešinah ljudstva, torej duhovna stran, nato ga še predajo v obsodbo civilni, tuji oblasti. Njegovo kraljestvo jim je namreč sila napoti. Je popolnoma drugačno od njihovih predstav. Je pač kraljestvo zaničevanega, krizanega Boga, ki umira za naše grehe in zločine. Je kraljestvo, ki ga razumejo samo sveti, čisti ljudje, kakor npr. sv. Cecilija. Ko jih razganjajo in preklinjajo, blagoslavlja, prav kakor Učitelj na križu: "Oče, odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo" (Lk 23, 34); "Bodite vsi... sočutni, ljubite brate, bodite usmiljeni in ponižni... blagoslavlajte, ker ste bili poklicani v to, da bi bili deležni blagoslova" (1 Pt 3, 8-9); "Kadar nas sramotijo, blagoslavljam, kadar nas preganjajo, potrpiamo, kadar nas preklinjajo, odgovarjamo blago. Postali smo kakor smeti sveta, kakor izvržek vseh" (1 Kor 4, 12-13).

O tem kraljestvu je Bog 'sanjal' od vekomaj. To kraljestvo je namreč njegov učlovečeni Sin, ki je novo stvarjenje vsega. Je prvorojenec med mrtvimi (Kol 1, 12). Malokje najdemo v Pismu tako strnjene nauk o našem Gospodu kakor v listu Kološanom. A tudi list Hebrejcem nam daje izbrane stavke o Božjem kraljevanju po križu in smrti, npr.: "Gledamo... Jezusa, kako je ovenčan s slavo in častjo, ker je pretrpel smrt, da bi po Božji milosti okusil smrt za vsakogar" (Heb 2, 9). "On je v dneh svojega mesa daroval molitve in prošnje z močnim vpitjem in solzami njemu, ki bi ga mogel rešiti iz smrti, in bil je uslišan zaradi spoštovanja do Boga. Čeprav je bil Sin, se je iz tega, kar je pretrpel, naučil poslušnosti" (Heb 5, 7-8). Davidovo in Salomonovo kraljevanje, vsa modrost in slava Izraelovega kraljestva ter stoli pravičnosti in modrosti so le odsev Jezusovega kraljevanja v ponižnosti in ljubezni ter v usmiljenju. "Bližajmo se torej z zaupnostjo prestolu milosti, da bomo dosegli usmiljenje in našli milost" (Heb 4, 16)... In "ker je tudi Jezus trpel zunaj vrat... pojdemo mu torej naproti, ven iz šotorišča, in prenašajmo njegovo sramoto, saj nimamo tu stalnega mesta, ampak iščemo prihodnje" (Heb 13, 12-14).

V prvem današnjem berilu beremo: "Tiste dni so prišli vsi Izraelovi rodovi k Davidu v Hebron in rekli: 'Glej, tvoja kost smo in tvoje meso'" (2 Sam 5, 1 nss.). Tembolj prihajamo zdaj vsi k Jezusu, ki so mu zaradi nas in naših grehov prešteli vse kosti in prebodli meseno, čuteče srce, ter mu recimo, naj se nas usmili!

MEDVERSKA MOLITEV V ASSISIJU

SVETI OČE ZA MIR IN SPRAVO

JURIJ PALJK

Sveti oče Janez Pavel II. je že večkrat doslej pokazal svetu, da verjame v moč molitve, zato poznavalcev njegove misli in njegovega tihega dela ne preseneča njegov poziv pripadnikom vseh večjih verstev sveta, da bi se 24. januarja prihodnje leto ponovno zbrali pripadniki vseh verstev sveta na skupni medverski molitvi v Assisiju.

Sveti oče je že leta 1986 zbral visoke verske dostojanstvenike v Assisiju na skupni molitvi, ki ji ni bilo primere v zgodovini človeštva, in tudi tokrat bo gotovo njegov poziv naletel na odprta ušesa in dobro voljo vseh tistih, ki si zares želijo, da bi v svetu zavladal trajen in ploden mir.

Papež Janez Pavel II. je v nedeljo, 18. t.m., med molitvijo angelskega češčenja pozval vse pripadnike velikih svetovnih verstev, naj molijo za mir v svetu, naj molijo, da bi se v svetu nehal terorizem, zato jih je vse povabil v Assisi, kjer bi kristjani skupaj s predstavniki drugih verstev molili k edinemu Bogu za razumevanje med ljudmi in za mir. Že pred enajstimi leti je s podobnim medverskim bogoslužjem papež dobil razburkalo svetovno javnost in tudi nekatere tacionalistične kroge v sami katoliški Cerkvi, saj so bili nekateri kardinali odločno proti takemu bogoslužju, češ da naj bi šlo za "sinkretizem", spajanje poganskih verstev s krščanstvom, kar pa seveda ni res. Sedanji poljski papež Wojtyła je namreč sam trdno prepričan v velikansko moč molitve. Po naravi je papež izjemno mislec, preudaren in tre-

zen človek, globoko veren mož, ki ima še poseben odnos do Matere Božje; nekateri o njem celo trdijo, da je resnični mistik. Gotovo pa je to mož z visokimi moralnimi načeli, ki mu danes težko najdemo primerjavo v svetu, saj je z leti načelovanja Cerkvi dokazal, da si prizadeva za mir in za dostojanstvo prav vsakega človeka na svetu. Čeprav je kot Petrov naslednik prepričan v evangelij in njegovo resnico in obenem tudi verjame, da je Kristus prišel na svet, da nam pokaže pot do vstajenja in večnega življenja, se obenem zaveda, kako pomembno je združiti vsa tista verstva, ki verujejo v enega in edinega Boga. Večkrat je sveti oče že poudaril, kako pomembno je združevati sile za doseg trajnega miru na svetu. Vedno je obsojal in obsoja vsako nasilje in vedno je kazal na veliko moč molitve, moč, ki se je današnji človek še posebej v razvitem svetu premalo zaveda.

Zato je minulo nedeljo med angelskim češčenjem poudaril, da ostaja mednarodno stanje izjemno zapleteno, še posebej zaradi krvavih atentatov v ZDA

in današnjega nasilja v Afganistanu in drugod po svetu.

"Spomnimo se samo hudega trpljenja, ki so ga doživljali in ga danes doživljajo številni naši bratje in sestre v svetu! Spomnimo se tisočev nedolžnih žrtev v zelo hudih atentatih 11. septembra, vseh številnih ljudi, ki so morali zapustiti svoje domove in oditi negotovosti nasproti, večkrat v smrt; spomnimo se vseh žena in starejših, a tudi otrok, ki so v tem trenutku v smrtni nevarnosti zaradi lakote in mraza!" je vzkliknil na Trgu sv. Petra v Rimu in tako najlepše pokazal, da mu je pri srcu prav vsak človek, še najbolj pa najšibkejši člani človeštva.

Če je papež pred enajstimi leti v Assisiju organiziral medversko molitveno srečanje, ki je imelo namen prepričati jedrske oboroževanje takratnih veslesil Sovjetske zveze in ZDA, pa bodo tokrat predstavniki velikih verstev sveta molili k Bogu za mir in proti terorizmu in "vzklikali k Bogu, da bi se ljudje med seboj razumeli, si prizadevali za spravo in mir". Papež je tudi odločno proti vsaki verski vojni

in trdi, da ne gre nikjer v svetu za medverske obračune, ampak za nasilje, ki ima svoje korenine drugje. Prav zato je v Assisi povabil predstavnike vseh verstev v svetu in še posebej "brate muslimane", a ni pozabil tudi na Jude in na druge, kajti "vera ne sme nikdar postati vzrok za spopade, za sovraštvo in za nasilje."

Prav tako v nedeljo je sveti oče naročil kristjanom, naj se 14. decembra letos za en dan postijo, naj se odpovedo hrani in pijači in tako pokažejo samim sebi in svetu, da vedo tudi za tiste, ki so vsak dan brez hrane. Istočasno pa bo imel post tudi medverski pomen, saj vemo, da imajo prav sedaj muslimani mesec posta, ki ga poznamo pod imenom Ramazan.

NOV DUŠNI PASTIR
V REZIJU

V nedeljo, 11. novembra, je bil pomemben dan za vernike iz rezijanske doline. S posebno slovesnostjo so pozdravili novega župnika gospoda Gianija Pellarinija, ki je uradno stopil med rezijanske ljudi. Med sveto mašo so v rezijanski cerkvi prebrali berilo v domačem rezijanskem narečju, med darovanjem pa so pevci zapeli tudi rezijanske pesmi. Novega župnika so ob vernikih pozdravili tudi institucionalni predstavniki in prosvetni delavci, polna cerkev pa je bila najlepši dokaz, da so domači verniki z nestrpnostjo pričakovali novega duhovnega vodjo, saj je bila dolina Rezije od prejšnjega leta brez župnika.

SODOBNO IN TEHTNO O BOGU

ANTROPOLOŠKA IN
TEOLOŠKA IZHODIŠČA
KRŠČANSKE VERE IN
DUHOVNOSTI (7)

ZVONE ŠTRUBELJ

NOVI GEOGRAFSKI
ZEMLJEVID CERKVE

Pomudimo se ob novem geografskem zemljevidu Cerkve, ki ga ustvarjata oba omenjena procesa: ekumenski in medverski dialog in dialektika med regionalizacijo in globalizacijo. Kratek bom in shematičen. 1. Sever sveta-Evropa, Združene države Amerike

V Evropi je po že opisanem duhovnem fenomenu nove dobe in njene dekadence-postmoderne, prišla do izraza, in to je zanimivo, potreba po sistematični teološki misli. Kakor da je potrebno zbrati kulturne in duhovne fragmente odisejane 20. stoletja in nekaj poštenega zložiti skupaj. Podati globalno vizijo, ki upošteva antropološka izhodišča in vizije današnjega evropskega človeka, v resnem in odprtem dialogu z znanostmi, ki obravnavajo človeka. Isti teologi, ki so še v 80. letih pisali teologijo upanja (J. Moltmann, npr.), danes pišejo mesijansko teologijo (Moltmann, W. Pannenberg), ki ima za svo-

jo osrednjo temo razodetje Boga v Jezusu Kristusu. V isto smer gredo sistematična teološka dela G. Lafonta, Josefa Doreja v Franciji, B. Mondina in Bruna Forteja v Italiji. V podobno sistematično smer razmišljajo in pišejo Holandec Edward Schillebeeckx, Nemci Walter Kasper, Joseph Ratzinger, evangeličan Eberhard Jungel ali Španci Olegario Gonzalez de Cardedal, Andres Torres Queiruga in drugi. Ne gre za popolne, celostne in izključujoče sinteze, ampak za dialoško odprte, teološko zgodovinske, ekumenske in predvsem biblične navdihnjene sinteze, pozorne tudi na duhovno in eklezijsko tkivo posameznih kulturnih regij. Teologija poskuša biti danes nekakšna oaza smisla, tistega smisla, ki ga daje krščanska antropologija in ki lahko pozitivno motivira današnjega zbezanega človeka, pogosto brez temelja v življenju, z obema nogama na tleh pesimizma, in ki mora v pomanjkanju ozona vdihavati zrak nihilizma in cinizma. Občuten je tudi napor, kako združiti krščanski nauk, do-

ktrino (dokso), s krščansko prakso. Vez med temeljem, fundamentom in fenomenom, pojavom. Kako spojiti v eno teologijo in duhovnost, nauk, dogmo in etiko, moralo.

V ZDA je trenutno na pohodu teologija prakse, praktična teologija. Če se je ob prehodu v tretje tisočletje menjal evropski civilizacijski model, se je podobno zgodilo ali se še dogaja v Ameriki. Triumfalizem ameriškega modela, imenujejo ga tudi "reaganizem", je pripeljal do divjega individualizma (rugged individualism) na škodo družbeno in socialno slabotnejših. Samo če pomislimo na zadnje ameriške volitve, hitro vidimo, koliko je ura. Marsikatero družbena skupina je bila izigrana, med drugim črnici. Ni čudno, da so silnice v smeri družbene in humane emancipacije trenutno zelo močne. James Cone je avtor črne teologije - black theology. Močna je feministična teologija, ki se bori proti predsodkom tako na družbeni, socialni kot na eklezijski, to je cerkveni ravni (E. Schüssler Fiorenza npr.). Zahteva revizijo krščanske teorije in prakse na osnovi enakega dostojanstva moškega in ženske. Mimgrede. To je močan izziv ne le za ameriško Cerkev, tudi drugod so podobne zahteve. Ne le v Evropi, predvsem gre ta val v Azijo. Marianne Katoppo je teo-

loginja "azijske teologije ženske" (Vidite, tudi ženske se globalizirajo, in še kako!). Gre za neke vrste teologijo osvoboditve, teologijo celostne podobe človeka in Boga. Te teologije pravijo, da bo taka teologija pomagala moškim sprejeti ženski del samega sebe in ženskam dala možnost, da sebe izrazijo v polnosti kot osebe, ker sta oba, moški in ženska, podoba Boga. Še en pojav je trenutno aktualen: prizadevanje Cerkve za pravičnost in mir. V tem smislu igra odločilno vlogo ameriška škofovska konferenca, ki je večkrat posegla na družbeno in socialno področje v prid zapostavljenim in zatiranim, obolelim za aidsom. Živa je tudi debata na področju etike. Sistematični teologi so, kot npr. Avery Dulles in David Tracy na katoliški strani, Geoffrey Wainwright na strani evangeličanov. Vendar nimajo močnega vpliva na javno življenje. Veliko večjega imajo nekatere fundamentalistične skupine, ki delujejo s psihologijo geta ali sekte in odgovarjajo amerškemu pragmatizmu, saj imajo tudi veliko vlogo v medijih. Delajo "shopping for God in America", trgovino za Boga v Ameriki. Ameriški Cerkvi še manjka korenin, tako kot njeni kulturi in je verjetno še pred odločilnimi koraki spremembe.

DALJE

IZŠLO BO DRUGO LETO

PAPEŽEVO PISMO O INTERNETU

Iz Vatikana so sporočili, da bo sveti oče Janez Pavel II. ob svetovnem dnevu družbenih občil, 12. maja 2002, posvetil poseben dokument internetu, in sicer temi *Internet: nov forum za oznanjevanje evangelija*. Poslanico ponavadi posredujejo javnosti 24. januarja, na praznik zavetnika časnikarjev

sv. Frančiška Saleskega. Kot pravi tiskovno sporočilo, zadeva tematika tokratne poslanice enega od ključnih pomenov komunikacije, ki se je razvil v zadnjih letih in na poseben način nagovarja mlade.

Čeprav bo to prvi papežev dokument o t.i. medmrežju, moramo povedati, da je svet

interneta papežu Wojtyli dobro znan, in to že od l. 1995, ko so njegov božični nagovor prvič "vrgli" tudi v "mrežo vseh mrež". Kot zanimivost povejmo, da je imel sv. oče od avgusta 1998 do oktobra 1999 celo naslov osebne elektronske pošte, ki pa so ga morali ukiniti, ker je nanj prihajalo vsak dan preveč sporočil od vsepovsod.

V zadnjih letih je papež na raznih pastoralnih obiskih že spregovoril o internetu. Doslej je veliko poudarjal dejstvo, da zahteva hitri razvoj telemat-

skih sredstev množičnega obveščanja povečanje odgovornosti vseh, ki delujejo na tem področju. Časnikarji so zato še bolj klicani v to, da skrbno posredujejo vesti, ki temeljijo "na resnici, etičnih načelih in dostojanstvu osebe." Jasno je namreč, da predstavlja zlasti internet z vsemi nevarnostmi in hkrati novimi priložnostmi, ki jih prinaša s sabo, "nov etični in duhovni izziv za vse," ki imajo opravka s posredovanjem vesti v današnjem času.

DD

NEDELJA, 25. NOVOBRA

VSEDRŽAVNI DAN OBVEŠČANJA O POMOČI DUHOVNIKOM

Darovi za vzdrževanje duhovnikov* lani je bilo v ta namen zbranih 38 milijard in 784 milijonov lir, ki so sad 184.899 darov, kar pomeni, da je bil povprečni dar okrog 210 tisoč lir. Pa je vendar prav, da se pred vsedržavnim dnevom obveščanja o pomoči duhovnikom vprašamo, koliko so naše skupnosti obveščene o tej tematiki. Pogovorili smo se z inž. Paolom Mascarinom, odgovornim za Servis za promocijo gospodarske pomoči katoliški Cerkvi pri Italijanski škofovski konferenci.

V družbi, ki vse meri samo z metrom gospodarstva, je zelo težko povedati in določiti, kaj in koliko je tiste kakovosti, ki jo nudijo v naši družbi za razvoj posameznika in skupnosti duhovniki, ki so v službi vseh tistih, ki so v težavah. Pa vendar je delo duhovnikov, ki so v službi Boga, na obeh straneh in zato 65% odraslih v Italiji izjavlja, da ceni njihovo delo, in 35% celo izjavlja, da bi jim pomagalo z darom, ki bi ga lahko odšteli od davčne prijave. Težava je torej samo v tem, da je pomembno to voljo do pomoči duhovnikom usmeriti s pravilnim informiranjem. Prav zato ne smemo nikdar odnehati s poročanjem o tem, kakšne ugodnosti prinaša nov sistem. Pomoč gre namreč v roke vseh duhovnikov, in to po njihovih potrebah. Predvsem pa ni nihče več prepuščen sam sebi in nihče ne ostane brez pomoči, ne starejši duhovniki in niti ne bolni. Pred letom 1989 ni bilo tako: takrat so še bili duhovniki, ki niso potrebovali nobene pomoči, in tisti, ki niso vedeli, kako priti do konca meseca, kajti bili so brez zdravstvenega zavarovanja in na starost tudi niso imeli pokojnine. Samo bogate škofije so lahko, čeprav le delno, skrbele za stare in bolne duhovnike.

Kakšno pa je stanje danes?

V Italiji je več kot polovica od 26 tisoč župnih majhnih in slabo naseljenih, saj imajo povprečno le po 1000 prebivalcev. V teh župnijah bi morali duhovniki od skupnosti prejeti 130 tisoč lir bruto dohodka na mesec, če upoštevamo ključ, da bi vsak prebivalec prispeval po 130 lir. Pa vendar so lahko v minulemu letu tudi ti duhovniki, kot vseh 34.576 duhovnikov, ki so aktivni, in 2.880 starih in bolnih duhovnikov, bili deležni darov državnega sistema pomoči duhovnikom, ki jim je omogočal dostojno življenje.

Lansko leto je znašala skupna potreba za vzdrževanje vseh 38 tisoč škofijskih duhovnikov 919 milijard lir. V letu 2000 je 142.895 italijanskih državljanov oddalo svoj prispevek za vzdrževanje duhovnikov in skupno se je nabralo za 38 milijard in 784 milijonov lir.

Kateri so drugi viri denarne pomoči za duhovnike?

Potrebnih je torej 919 milijard lir; povejmo še to, da je to bruto znesek, saj ta vsota vključuje tudi davke in datjate za pokojnino in zdravstveno zavarovanje. 35% denarja pride iz zasebnih dohodkov duhovnikov (13% plačujejo same župnije,

22% pa iz zasebnih virov, npr.: od plačila za poučevanje v šolah ali za delo kot jetniški kaplani); 6% pride od dobrin, s katerimi upravljajo škofijske ustanove, in končno: 59% sredstev daje Osrednja ustanova za vzdrževanje duhovnikov; ta sredstva pridejo iz nabirke darov za pomoč duhovnikom, katere odštevajo pri davčni prijavi (4%) in iz dela sredstev, ki se zberejo iz sklada osem od tisoč, ki pripadajo katoliški Cerkvi.

Darovi za vzdrževanje duhovnikov so torej na zadnjem mestu?

Da, res je. Po drugi strani pa smo dolžni povedati, da je nabirka darov za pomoč duhovnikom ena največjih nabirk v Italiji, saj pride samo za nabirkami za raziskovanje raka, za Unicef in za tako imenovano nabirko Telethon. Vseeno pa preseže izjemno majhno število darovalcev, okrog 150 tisoč jih je v vsej Italiji. Veliko dela nas torej še čaka na področju informiranja naših skupnosti. Istočasno pa se zavedam, da v župnijah ni lahko govoriti o darovih za vzdrževanje duhovnikov. Več kot pol stoletja raznih davkov in "dajatev" ter drugih "ugodnosti" se namreč ne zabriše v nekaj letih. Veliko ljudi nam-

reč še vedno misli, da skrbi za naše duhovnike država ali celo sam Vatikan! Na področju vzgoje je potrebno poskrbeti, da bomo prišli do skupne zavesti o soodgovornosti za evangelijsko življenje in poslanstvo Cerkve, in to tudi na ekonomskem področju. Predvsem pa je pomembno zelo dobro in na jasen način razložiti nov sistem. Zdi se, kot da ponavljamo vedno iste stvari. Pa vendar bi ljudje še vedno radi izvedeli, katere so novosti, ki jih uvaja zadnji konkordat. Tudi zato je pomembno obhajati vsedržavni dan obveščanja o pomoči duhovnikom. Še bolj kot za samo nabiranje darov za pomoč duhovnikom gre za izvrstno priložnost, da se naše skupnosti informirajo, kako sistem deluje.

In kaj pravijo duhovniki o tem sistemu?

Župniki si v Italiji danes ne želijo ničesar več od tega, kar že imajo. Po podatkih nedavne raziskave je med duhovniki prisotna zavest, da lahko svoje poslanstvo opravljajo v miru, in to po zaslugi tega sistema pomoči duhovnikom. Na tak način se je končalo obdobje gospodarskih skrbi iz preteklosti in se je tudi rešilo obstoječe neuravnovešenosti in neenakosti. Vseeno pa je še danes duhovnikom težko govoriti vernikom o darovih za vzdrževanje duhovnikov, kajti med njimi obstaja sramežljivost, da bi kaj zase prosili. Pred skupnostjo duhovniki ne bi radi izgedali "nesramni" in jim je prav zato težko govoriti o novem sistemu za vzdrževanje duhovnikov.

Prepričani smo, da bi prav zato morali poiskati v ta namen dragoceno pomoč pri laikih, katerim bi morali zaupati to nalogo informiranja, in to še posebej v okviru njihove službe v pastoralnih svetih za gospodarska vprašanja.

(MARIA GRAZIA BAMBINO, PREV. JUP)

SVETNIK TEDNA

21. NOVEMBER

SILVESTER ČUK

DAROVANJE DEVICE MARIJE

Katoliški nauk o Mariji ali mariologija, kakor temu pravimo s tujo besedo, sloni glede bistvenih resnic na tem, kar so o njej zapisali evangelisti, predvsem evangelist Luka, ki je v prvem delu svojega evangelija opisal Gospodovo oznanjenje, njegovo rojstvo in otroštvo.

Pri vseh teh dogodkih je odigrala pomembno vlogo njegova Mati. Poleg tistih knjig Svetega pisma, ki jih je katoliška Cerkve sprejela v svoj seznam ali kanon, pa so - malo pozneje kot te - nastali tudi drugi spisi s podobno vsebino, pa jih Cerkve ima za apokrifne, to je dvomljive spise, ki skušajo streči bolj človeški radovednosti kot pa božjemu razodetju, čeprav nekateri od teh vsebujejo tudi podatke iz zanesljivega izročila, ki je resnično.

Med apokrifnimi spisi je zelo znan tako imenovani Jakobov protoevangelij, opis Marijine in Jezusove mladosti, nastal med letoma 130 in 140 po Kristusu. Ta spis o Mariji pripoveduje: Ko je Marija dopolnila tri leta, so jo starši Joahim in Ana prepeljali v tempelj, da bi izpolnili zaobljubo, ki so jo bili naredili v času pred Marijinih rojstvom. Joahim in Ana sta bila namreč dolgo časa brez otrok, tako da bi jih, naravno gledano, sploh ne mogla več imeti. Podobno kot Ana, mati preroka Samuela, o kateri beremo v Prvi knjigi kraljev, tako je tudi Joahimova žena goreče molila, da bi dobila otroka; obenem pa se je zaobljubila, da ga bo darovala službi v templju. Molitev je bila uslišana in zdaj je bila obljuba izpolnjena. Prizor Marijinega darovanja so mnogi umetniki radi upodabljali. Po izročilu, na katero se sklicuje Jakobov protoevangelij, so tempeljski prostori postali Marijino prebivališče vse do dneva njene zaroke s sv. Jožefom.

Ali mar Cerkve z bogoslužnim spominjanjem Marijinega darovanja potrjuje resničnost tega, kar je zapisano v Jakobovem protoevangeliju? Ko si bomo ogledali, kako je praznik Marijinega darovanja nastal, bomo videli, da to ni res. Povod za Marijin praznik 21. novembra je bila posvetitev bazilike "Svete Marije Nove" v Jeruzalemu 21. novembra leta 543. To je bila svoj čas ena najlepših cerkva v Jeruzalemu in stala je v bližini razvalin jeruzalemskega templja. V dušah jeruzalemskih vernikov in romarjev, ki so to veličastno baziliko obiskovali, je to obujalo spomin na nekatere zgoraj omenjene prizore, opisane v Jakobovem protoevangeliju. To je polagoma privedlo do tega, da so se 21. novembra vsako leto ob praznovanju obletnice posvetitve te cerkve spominjali tudi Marijinega darovanja v templju. Sčasoma se je spomin posvetitve bazilike spremenil v praznik Marijinega darovanja.

Vzhodna Cerkve pozna ta praznik že proti koncu 7. stoletja in še danes spada med zelo slovesne praznike. Vsebinska praznika je posvetitev, s katero se je Marija popolnoma darovala Bogu že od prvih trenutkov svojega zavestnega bivanja, pa naj je svoje otroštvo in mladost res preživela v območju templja ali pri svojih starših. Na Zahodu so ta praznik prvi sprejeli v Avignonu v Franciji leta 1372, ko so papeži prebivali tam. V vsej zahodni Cerkvi se je ustalil po letu 1585. Od tega časa dalje se je pobožnost v zvezi z Marijinih darovanjem še naprej širila. Mnoge redovne družine so si ta dan izbrale za obnavljanje svojih zaobljub.

RADIO OGNJIŠČE: NAPOVED

RADIO
OGNJIŠČE

Regionalni primorski program iz koprškega studia se začne vsak dan ob 16. uri. Ob 16.45 so obvestila o kulturnih in cerkvenih dogodkih na Primorskem.

Vsak ponedeljek je ob 16. uri tedenska informativna oddaja *Primorskih minus sedem*, ob 17. uri pa hudomušna glosa, ki jo pripravlja Jurij Paljk.

Začela se je nova akcija za izbor "naj osebnosti" Primorske 2001. Glasujete lahko po telefonu vsak ponedeljek od 17. do 17.40 (tel. št. 00386 56

281 114) ali po pošti: Radio Ognjišče, Osebnost Primorske, p.p.114, 6001 Koper, Slovenija.

Radio Ognjišče lahko poslušate na UKV frekvencah 107,5 - Sve. gora (Goriška in Furlanija) in 91,2 - Tinjan (Trst). POZOR: Oddajnik na Tinjanu je po novem močnejši, tako da je slišnost na Tržaškem boljša kot prej!

SVETOVNI DAN MLADIH 2002 V TORONTU

Goriška nadškofija se pripravlja na Svetovni dan mladih (SDM), ki bo v Torontu julija 2002. Informacije: p. Mirko Pelicon, ul. Nizza 36, Gorica, tel 340 7104932, naslov e-pošte: pelicon@email.si.

Svoj prispevek lahko nudiš na štiri načine:

- poštni tekoči račun št. 57803009
- kreditna kartica: s kartico CartaSi in s klicem na brezplačno telefonsko številko 800.82.50.00 ali prek interneta www.sovvenire.it
- bančno nakazilo na glavnih italijanskih bankah
- neposredno na uradu Istituto Sostentamento Clero v svoji škofiji

Kdor želi, lahko svoje prispevke Institutu za vzdrževanje duhovnikov (Istituto Centrale Sostentamento Clero) odbije največ do dveh milijonov lir letno od celote prihodkov za izračun davčne prijave Irpef ter povezanih deželnega in občinskega dodatka.

Za pojasnila glede omenjenih načinov kliči brezplačno številko 800.25.69.37

Izberi način, ki ti najbolj ustreza. Zahvaljujemo se ti za prispevek.

5

ČETRTEK,
22. NOVOBRA
2001

FRANČIŠEK B. SEDEJ V BESEDI SODOBNIKOV (1)

LOJZKA BRATUŽ

Dne 28. novembra 2001 se bomo spominjali 70-letnice smrti goriškega nadškofa Frančiška Borgia Sedeja. Na spominski proslavi v Gorici bodo govorniki osvetlili njegov čas in lik, s petjem pa ga bo počastil po njem imenovani mešani pevski zbor iz Števerjana. Ta zapis prinaša nekaj kratkih odlomkov, izbranih iz obsežnega gradiva o Sedejevem življenju in delu.

Frančišek B. Sedej (1854-1931) je vodil goriško nadškofijo v izredno težkih časih in razmerah. Večji del njegovega škofovanja je potekal v viharjih letih prve svetovne vojne in v prvem desetletju fašistične diktature. Znani sta Sedejeva pokončnost in odločnost v obrambi slovenskih ljudi, znana pa sta tudi njegova spoštljivost in čut pravičnosti do drugih v nadškofiji živčih narodnosti. Premnoge zasluge za versko, družbeno in kulturno rast goriške dežele ga uvrščajo med velike in pomembne osebnosti iz naše preteklosti.

V času Sedejevega življenja so o njem veliko pisali ob raznih obletnicah, zlasti ob zlati maši in ob 25-letnici škofovske službe. V časopisju in v revialnem tisku so izhajali članki tudi ob drugih priložnostih. Ob njego-

vem imenovanju za nadškofa je Dom in svet (1906) zapisal: "Monsignora dr. Sedeja prištevamo med najbolj nadržane duhovnike v goriški nadškofiji. Njegov značaj je čist, njegovo življenje v vsakem oziru vzgledno, njegova pobožnost odkritosrčna." Po njegovi smrti so izhajali spominski članki in druga besedila predvsem ob pomembnejših obletnicah. Leta 1971 je v Zagrebu izšel življenjepis, ki ga je napisal Sedejev nečak dr. Josip Sedej.

Pomemben je zbornik *Sedejev simpozij v Rimu* (Celje 1988).

V Koledarju GMD za leto 1928 je izšel nepodpisan članek z naslovom *Knez in nadškof dr. Frančišek Borja Sedej zlatomašnik*. Ena izmed treh tam objavljenih fotografij (na sliki prikazuje cerkvene dostojanstvenike na zlatomašnem slavu v nadškofijskem dvorcu 26. avgusta 1927. Ob slavljenju sedita poreški škof Pederzoll in tržaški škof Fogar. Kot samo-

stojna publikacija je leta 1931 izšla brošura z naslovom *Našemu nadpastirju ob petindvajsetletnici škofovanja 1906-1931*. Uredil jo je Filip Terčelj. Na 63 straneh so bile poleg daljšega prispevka o Sedejevem življenju in delovanju objavljene slavilna pesem Jožeta Abrama (Trentarja), Vodopivčeva slavnostna himna na Terčeljevo besedilo in pismi papeža Pija XI. in tržaškega škofa Alojzija Fogarja, nekdanjega Sedejevega osebnega tajnika. Slednji je med drugim napisal: "Čistost in pobožnost ti venčata zmagoslavno čelo in ti, ponižni a ne ponižani, napadani a ne premagani, si velikan, ki z božjo pomočjo spet potrjuje slavo katoliškega episkopata!"

Ob 30-letnici Sedejeve smrti je msgr. Alojzij Novak v Koledarju GMD za leto 1961 objavil *Spomine na pokojnega knezonadškofa dr. Frančiška Borgia Sedeja*. Svoje spomine na "velikega škofa, a še večjega trpina" začneja z ugotovitvijo, da se spodobijo "poklicati v spomin lik slavnega rojaka prav v Koledarju Mohorjeve družbe, ker je pokojni vladika prvi potrdil pravila Goriške Mohorjeve družbe z odlokom dne 16. novembra 1923." Msgr. Novak se spominja Sedeja, ko je bil še profesor v goriškem bogoslovju. "Hebrejsko je znal, kakor znajo duhovniki latinsko (latinsčina je

bila učni jezik v bogoslovju). Bil je strog in je zahteval mnogo od dijakov, a jih je temeljito izučil v biblični stroki." Drugje je Novak zapisal, da so bile najbolj zanimive ure, ko jim je razlagal evangelije in apostolska pisma. "Tu vam je pela grščina vodilni napev in mi mladi ljudje smo kar strmeli nad temeljitim znanjem mons. Sedeja."

Ob koncu navedenega članka avtor poudarja Sedejeve zasluge za malo semenišče. "Leta teko. Še kako desetletje - in pri nas ne bo več mnogo ljudi, ki bi imeli še živ spomin na pokojnega nadškofa Sedeja. Vendar bo ostal v Gorici trajen in najlepši spomin, ki bo poznejšim rodovom pričal o cerkljanskem rojaku, nadškofu Sedeju. Ta spomenik je veličastna stavba na griču nad Podturnom, to je dijaško semenišče za vzgojo duhovniških poklicev, ki ga je pokojni dvakrat pozidal. Ta stavba nas bo spominjala obeh slovenskih škofov, ki sta pokopana na Sveti gori: na kardinala Missia, ki jo je l. 1898 kupil, in na dr. Frančiška Sedeja, ki je to punčico svojega očesa med leti 1922 ter 1923 znova dvignil iz opustošenja." Znano je, da v tej mogočini, danes znatno povečani stavbi, že dolga desetletja ni več semenišča. Potem ko so v drugi polovici 70. let v njej namestili slovenske srednje šole, jo je dotedanja lastnica, goriška nadškofija, prodala tržaški univerzi. Žal se danes le redki spominjajo, po čigavi zaslugi in čemu je bila zgrajena.

DALJE

MEDNARODNI POSVET ZGODOVINARJEV

OB 250-LETNICI GORIŠKE NADŠKOFIJE

V petek, 16. t.m., so v prostorih goriške nadškofije predstavili mednarodni posvet zgodovinarjev z naslovom *Goriška nadškofija od nastanka do konca habsburške monarhije (1751-1918)*.

Posvet, ki ga prireja Inštitut za družbeno in versko zgodovino iz Gorice, bo na sedežu Tržaške univerze v ul. Alviano v Gorici od 29. novembra do 1. decembra letos. O njem so spregovorili goriški nadškof msgr. Dino De Antoni, predsednik Inštituta za versko in družbeno zgodovino prof. Cesare Scalon in duhovnik Renzo Boscarol, ki je tudi v organizaciji priprave pomembnega posveta.

Posvet zgodovinarjev iz Avstrije, Slovenije in Italije ima namen osvetliti predvsem 19. stoletje goriške družbe in nadškofije, pa čeprav je posvet prirejen ob 250-letnici ustanovitve nadškofije. Kot so na predstavitvi dejali, gre za to, da prikažejo zgodovino celotne goriške nadškofije in še najmanj

raziskano 19. stoletje. Kot je znano, prireja Inštitut za družbeno in versko zgodovino iz Gorice vsako leto mednarodni posvet zgodovinarjev, ki je vedno posvečen goriški zgodovini. Vsako leto tudi izide vsaj ena knjiga študij zgodovinarjev, kar je nezamenljiv doprinos k zgodovini naših krajev.

Leta 1751 je postal prvi goriški nadškof nemški plemič Karel Mihael Attems, ki je pridigal in pisal v petih jezikih: v latinskem, nemškem, slovenskem, furlanskem in italijanskem, kajti v tistem času je bilo Italijanov na Goriškem za slabih pet odstotkov prebivalstva. Nadškof Attems je bil živ primer t.i. "oglejskega duha", ki je še danes živ v plemenitem delu goriške družbe, izhaja pa iz časov, ko je oglejska kraljevna Cerkev širila evangelij na vzhod in seveda med Slovence; vsem narodom pa je tudi dala možnost molitve in bogoslužja v lastnem jeziku, kar je kasneje goriška nadškofija ohranila kot svoje bistvo, pa čeprav je šla tudi skozi težke čase.

Do konca 19. stoletja je bila goriška nadškofija ena največjih v Evropi, saj je segala od Lienza do Maribora, od Drave do Jadranskega morja. Prav v tej škofiji je bilo tričetrt prebivalstva slovenske narodnosti in zato so pri Inštitutu za družbeno in versko zgodovino v Gorici naročili vrsto novih raziskav in zgodovinskih esejev, ki bodo osvetlili pomen goriške nadškofije za ozemlje in ljudi, narode, ki so nekoč bili njen sestavni del. Tako je Inštitut za versko in družbeno zgodovino iz Gorice tudi podelil štipendije raznim zgodovinarjem, da so lahko raziskovali vire o goriški nadškofiji in družbi v preteklosti, vire, ki so raztreseni od Dunaja do Lienza, Rima, Vidma, Ljubljane in drugod. Skupina slovenskih zgodovinarjev (dr. Branko Marušič, dr. Jože Pir-

jevec, prof. Franc Kralj, dr. Metod Benedik, dr. France M. Dolinar, prof. Tomaž Simčič) bo na posvetu pripravila vrsto novih zgodovinskih razprav in raziskav, nekaj tudi prav za to priložnost posebej naročenih. Zraven slovenskih zgodovinarjev bodo seveda na posvetu s svojimi raziskavami nastopili italijanski in avstrijski kolegi.

"Prav je, da se zavemo pomena, ki ga ima zgodovina na Goriškem za vse narode, ki tukaj živimo. Čeprav živimo v časih, v katerih se zgodovinski spomin briše z neverjetno lahkoto, je prav, da se zavemo pomena, ki ga je imela goriška nadškofija za vse narode, ki so še danes prisotni v Gorici in na Goriškem! Žal se človek nikdar ne nauči veliko iz zgodovine, a bi našo zgodovino morali bolje poznati. Sam se bom udeležil vseh predavanj zgodovinarjev, ker se zavedam pomena poznavanja naše preteklosti in še posebej goriške nadškofije, ki je bila sestavni del nekdanje goriške družbe. Boljše poznavanje lastne preteklosti bi bilo boljše izhodišče in seveda tudi prava odskočna deska za današnje in jutrišnje življenje, kajti prav goriška nadškofija je bila nadaljevalka Ogleja in 'oglejskega duha', ki je zahteval in živel sožitje med narodi, tisto plemenito sodelovanje, po katerem moramo tudi danes stremeti," je dejal nadškof msgr. Dino De Antoni na predstavitvi. Ta bo daroval slovesno mašo tik pred začetkom posveta, in sicer v spomin na slovenskega kardinala F. B. Sedeja, goriškega nadškofa, čigar 70-letnica smrti obhajamo letos. Maša v spomin na msgr. Sedeja bo v goriški stolnici v četrtek, 29. t.m., ob 19. uri; pred mašo pa bodo organizatorji posveta spregovorili o liku nadškofa Sedeja v slovenskem in italijanskem jeziku.

JUP

PREJELI SMO

CINIZEM

Žrtve zgodovinske zmote. Tak je naslov kratkega, a jedrnatega zapisa v P.N. (13.11.01) iz Škrbine, kjer je potekala komemorativna slovesnost v čast slovenskim fantom, ki so bili izurjeni od Angležev za diverzantsko delovanje na zasedbenih krajih Primorske v drugi svetovni vojni. Po mnenju gospe Tine Čič je bilo "izginotje" (v letu 1945) dvanajstih slovenskih padalcev "zgodovinska zmota". Zakaj si moramo zatiskati oči in ne povedati odkrito, da je takrat nastopil čas, ko je vodstvo KPS-KPJ odločilo, da se znebi vseh nevsednih elementov, ki se niso strinjali (iz raznoraznih razlogov) s sovjetizacijo Slovenije oziroma Jugoslavije? V tistem času so pač bile metode odstranjevanja drugače mislečih kar se da radikalne in je bil točno določen načrt (ne zmota) poteka "likvidacij" po celotnem ozemlju "diktature proletariata". Pod budnim nadzorom "politkomisarjev" ni izginila niti igla, kaj šele dvanajst dobro poznanih diverzantov. Ni nobenega dvoma, da so še danes ljudje, ki dobro vedo, kje so "hranjene" njihove kosti. Že govor o izginotju neznanu kam je cinično obarvan. Stavim glavo, da vsi sekretarji CK KPS, ki so se vrstili od 1945 do danes, točno vedo, kje so končali omenjeni rodoljubi. Komenški župan Uroš Slamič je imel prav, ko je dejal, da duše rodoljubov ne bodo imele miru, dokler ne bodo obsojeni krivci za njihovo izginotje. V nadaljevanju se cinizem še ojačuje z besedami podpredsednika ZZN NOB, Toneta Poljšaka, češ da pietete ne more zamenjati sovraštvo. Sovraštvo do koga? Tudi sam mislim, da je zgolj sovraštvo do zločincev nesmiselno. Zločince je treba odkriti in kaznovati, ne pa zakrivati, kot to dela prav ZZN s takimi izjavami, kjer je točno razvidna potuha znanim ideološkim tezam, ki opravičujejo zločine. Višek cinizma so še dodatne besede enega preživelih padalcev, Iva Božiča, ki je opozoril na postavljanje spome-

nikov "kolaboracionistom". Temu tovarišu je treba pojasniti, da po takratni terminologiji in logiki, ki je odločala brezkompromisno likvidacijo, so bili vsi nekomunisti označeni kot kolaboracionisti, tudi njegovih 12 tovarišev. Čas bi bil, da ne enačimo volne s svilo in damo pravo mesto v zgodovini tudi akterjem revolucije, ki so omadeževali OF, NOB in s tem neposredno poštene primorske partizanske bojevnike, ki so se borili proti okupatorju, ne pa za cilje ideološko usmerjene zločinske revolucije.

PAVEL FERLUGA, KOMEN

PREJELI SMO

RAVNATELJ SSG ODGOVARJA

Cenjeni (a) IBV

V svoje izbire globoko verjamem in verjamem v ljudi, s katerimi delam, ker mi slednji nikdar ne zakrivajo svojega obraza.

Vaš obraz pa ostaja zakrit za polkni in sprašujem se, kaj se za njimi dogaja takega, da bi se ne pokazal brez sramu odprt in nepopustljivo odkritosrčen, kakršni so naši, zato, da bi zmogli pogledati resnici v obraz in s tem osmislili naše bivanje.

Glede potrate denarja in praznih sedežev, ki sta gola neresnica in obrekovanje, bom pa ubral drugačno pot.

S spoštovanjem,

MARKO SOSIČ, RAVNATELJ SSG

Jemljemo na znanje odgovor ravnatelja Slovenskega stalnega gledališča. Ne sprejemamo pa njegovih trditvev (sicer zelo nejasnih) o vsebini pisma, o katerem piše. Naravnost smešno je pisariti o zakritem obrazu (ali smo morda še v Afganistanu?!). Še bolj banalen je puskov obrambe. Brez komentarja je še zaključna grožnja z neko drugačno potjo...

Sicer pa ravnatelj SSG nikjer ne vstopa meritorno v samo vsebino pisma. Dragi gospod ravnatelj, dejstva so dejstva in jih ni mogoče prikriti.

(URED.)

OBVESTILA

BLAGOSLOV KIPA NADŠKOFU SEDEJU. Ob 70-letnici smrti goriškega nadškofa in metropolita dr. Frančiška B. Sedeja bodo v nedeljo, 25. t.m., v Novi Gorici blagoslovili spomenik "zaslužnemu zaščitniku štirih kultur na Goriškem". Blagoslov bo na vhodni ploščadi pred cerkvijo Kristusa Odrašenika v Novi Gorici takoj po maši, ki jo bo ob 15.30 daroval koprski škof msgr. Metod Pirih.

PRIMORSKA POJE 2002. ZSKD, ZSKP Gorica, ZCPZ Trst, ZPZP sporočajo, da bo *Primorska poje 2002* potekala od marca do aprila. Prijavnice so na razpolago na sedežih organizatorjev. Zbore naprošamo, naj natančno vpišejo potrebne podatke in naj do 22. decembra oddajo prijave.

DR. BRANKO MARUŠIČ OB TISOČLETNICI GORICE IN SOLKANA

SKOZI PRETEKLOST GORIŠKE

Devetim knjigam, štirim vodnikom in dvema zloženkami, ki jih je izdal Goriški muzej v počastitev 1000-letnice prve pisne omembe Gorice, Solkana in prvega zametka Goriške oz. Goriške pokrajine, se je pridružila brošura z naslovom *Skozi preteklost Goriške*. Napisal jo je zgodovinar dr. Branko Marušič, izdajatelj in založnik pa je tudi Mestna občina Nova Gorica. V svojem novem delu zgodovinar, ki je v marsičem spodbujal in navdihoval proslavljanje omenjene tisočletnice, navaja, opisuje in opozarja na nekatere podrobnosti in dejstva iz preteklosti Gorice, Solkana in prvega zametka Goriške, ki so premalo znana ali pa niso bila dovolj poudarjena.

Pisec, denimo, ugotavlja, "da je razprava o tem, kdaj se začela zgodovina Gorice in Goriške, še vedno polna ugibanj in različnih razlag. O morebitnem predhodniku naselja, ki se leta 1001 omenja s sedanjim imenom, je mogoče le domnevati, kljub nekaterim arheološkim ostankom iz časa pred letom prve omembe. Zelo verjetno pa tudi goriška dežela ni imela kakega z imenom opredeljenega predhodnika ali pa sploh ni obstajala kot posebno ozemlje in je bila vključena v večjo upravno in zemljepisno enoto, oziroma je bila samo njen sestavni del. Naši predniki nam niso zapustili dovolj podatkov, da bi lahko brez negotovosti in belih lis razbirali najstarejšo pa tudi nekoliko mlajšo zgodovino ozemlja ob Soči - Posočja, ki si je za svoje središče izbralo Gorico, naselbino na majhni vzpetini na območju, kjer se v ravnini srečujeta pomembni prometnici, dolini reke Soče in Vipave, ki ločujeta severno ležeča Brda in Trnovsko planoto od južneje ležečih severozahodnih obronkov Krasa".

Avtor je polemičen s tistimi, "ki nenehno poudarjajo nemško prisotnost v Gorici, kar se dogaja tudi danes, z namenom, da se zmanjša pomen zgodovinske in sedanje vloge Slovencev". Mnogo bolj ustrežna je sodba zgodovinarja dr. Milka Kosa, ki je zapisal, "da so bili v Gorici v srednjem veku prav močni tudi Nemci. Vendar pa sta bila in ostala v Gorici

TUDI LETOS ZLATE LESTVE V POČASTITEV PESNIKA ALOJZA GRADNIKA

V četrtek, 22. novembra, se bodo ob 19. uri v viteški dvorani gradu na Dobrovem pričele prireditve v počastitev pesnika Alojza Gradnika, znane kot *Zlate lestve*. Z njimi ohranjajo spomin na pesnika, ki je sloves in značilnosti Goriških Brd v svojih stvaritvah in prevodih razširil po vsej Sloveniji in v mnogih tujih državah, med njimi v Italiji. Na uvodnem večeru bo prof. Hans Kitzmüller iz Bračana v Furlaniji predstavil drugo prenovljeno izdajo zbirke lirike Alojza Gradnika, ki jo je nedavno izdal v svoji založbi Braitan. Sodelovali bodo tudi kulturni delavci Petra Koršič, Pierluigi Pintar in Ana Facchini. Sledil bo glasbeni spored, na katerem bosta Andreja Konjedic z oboo in Valentina Pavio Hlede izvajali sonato za oboo in klavir Francisa Poulenca.

V soboto, 24. novembra, se bodo *Zlate lestve* v počastitev pesnika Alojza Gradnika nadaljevale in zaključile z literarnim večerom dr. Barbare Simoniti, pesnice, pisateljice in prevajalke iz Slovenj Gradca, ki po svojem starem očetu izhaja iz Biljane v Brdih. Sodelovali bosta umetnici Katja Porovne-Selič in Petra Koršič.

POMEMBNA PRIČEVANJA O MEDVOJNIH DOGODKIH

JANEZ ARNEŽ, "SLS 1941-1945"

Neumorni dr. Janez Arnež (na sliki), ustanovitelj založbe Studia Slovenica, je spet presenetil slovensko javnost. Izšla je namreč njegova nova zajetna knjiga, ki s povzetkom v angleščini obsega kar 460 strani rednega formata. Naslov knjige je *SLS (Slovenska ljudska stranka) 1941-1945*. Posvečena je štirim predstavnikom slovenske politične stranke, ki je v predvojni Jugoslaviji zbirala večino slovenskih volilcev, ti so msgr. Franc Gabrovšek (1890-1951), dr. Miha Krek (1897-1969), dr. Alojzij Kuhar (1895-1958) in Franc Snoj (1902-62). Ob napadu nacistične Nemčije in fašistične Italije na Jugoslavijo so vsi štirje aprila 1941 zapustili domovino, da bi v tujini, zlasti v Veliki Britaniji in ZDA, delovali v korist zasedene države.

Avtor je gradivo za obsežno delo črpal predvsem iz arhivov omenjenih javnih političnih delavcev, kolikor je še ohranjenega širom po svetu. Šlo je za silno naporno in zahtevno delo, ki ga zmore le garač - idealist - kakršen je dr. Arnež. Omenjena četverica je odšla v inozemstvo predvsem po sklepu strankinega vodstva. Znano je sicer, da bi se moralo na isto pot podati aprila leta 1941 še nekaj slovenskih predstavnikov, med njimi dr. Lambert Ehrlich, dr. Ciril Zebot in dr. Engelbert Besednjak, vendar so iz Beograda prišli le do Nikšića, od koder so se morali vrniti ali v Beograd ali v Slovenijo, ker v vladnem letalu ni bilo zanje prostora. Pojasniti je tudi treba, da sta Krek in Snoj odšla v tujino kot člana vlade,

medtem ko sta Gabrovšek in Kuhar dejansko bila odposlanca SLS.

Delo je razdeljeno na osem poglavij, ki v zgodovinskem zaporedju zaobjemajo celotno vojno obdobje 1941-1945. Za naše bralce je seveda zelo zanimivo in poučno predvsem poglavje o prizadevanjih za nove slovenske meje na severu in zahodu. V knjigi najdemo med drugim odgovor na vprašanje, zakaj so zavezniki, predvsem Angleži, obrnili hrbet kraljevi vladi, njemu vojnemu ministru generalu Draži Mihajloviću. Tako je Franc Snoj iz ust nekega Angleža slišal naslednje besede: "Tita ste Jugoslavlani sami ustvarili, vse razkopane politične prilike. Hrvati ubijajo Srbe in obratno. Politične stranke se med seboj koljejo. Jugoslavija je kakor Anglija v 14. stoletju. Vsi so proti vsem. Titov pokret je kazal največ vitalne sile, edino on je zagrabil Jugoslavijo kot celoto, edino on daje največ garancije za takojšnjo borbo in odpor, zakaj bi tega ne izkoristili, ko pa na drugi strani nič ni" (str. 103). Pravi biser pa je v knjigi poglavje z naslovom *Epilog*, ki ga je napisal na dan zmage 8. maja 1945 v Londonu Alojz Kuhar "sredi vriskajočega veselja prestolnice britanskega imperija ob proglasitvi, da je Nemčija premagana, da je v Evropi vojna končana in da so zasužnjeni evropski narodi spet svobodni". "Zvečer sem bil v zanimivi družbi - še beremo. Odnese sem vtis, da pomeni Dan Zmage v Angliji mnogo več kot pa proslavo zmage nad smrtnim sovražnikom, mnogo več pa kot

srečno zaključitev grozne petletke, ki je pretresala temelje Evrope. Zdaj je konec ene dobe in začetek nove, je dejal angleški poslanec. Morali smo končati vojno. To je bila vsa politika angleške vlade. Končati vojno. Končati jo poklicno z vojaško zmago nad sovražnikom. Politika v tej dobi poklicne borbe je igrala postržniško vlogo. Politika je morala služiti temu prvenstvenemu cilju, da se sovražnik vojaško zlomi. Marsikaj smo morali storiti skladno temu cilju, kar nas je bolelo, poniževalo včasih, a se nismo smeli igračkati. Nismo mogli oboje hkrati, graditi politično hišo Evrope in vojskovati se proti groznemu sovražniku".

V knjigi skratka najdemo marsikateri odgovor na vprašanje, zakaj je tudi na ozemlju Slovenije prišlo med vojno do bratomornega klanja, in o vsem tem, kar je še danes, pol stoletja in še več po drugi svetovni vojni žal še vedno aktualno. Na koncu naj še spomnimo, da je avtor knjige dr. Janez Arnež za ceno velikih osebnih žrtev zbral veliko knjižnico, v kateri najdemo domala ves tisk in drugo literaturo, ki je izšla v zgodovini. Knjižnica je v škofovskih zavodih pri Šentvidu pri Ljubljani.

DL

PREDSTAVITEV NA SEDEŽU SLOVENSKE AKADEMIJE ZNANOSTI IN UMETNOSTI

KONČNO PRAVOPIS!

JURIJ PALJK

Po skoraj štirih desetletjih je luč sveta ugledal novi Slovenski pravopis, ki bo kot moderni priručnik sodobne slovenščine v pomoč vsem uporabnikom slovenskega knjižnega jezika, naj v njem govorijo, pišejo, berejo ali poslušajo. Tako bi lahko najlepše strnili osrednjo misel predstavitve Slovenskega pravopisa v lepih prostorih Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani v četrtek, 15. t.m., ko so slovenski akademiki slovesno predstavili javnosti in sredstvom obveščanja Slovenski pravopis. Prav SAZU je skupaj z Znanstvenoraziskovalnim centrom (ZRC) SAZU tudi soizdajateljica obsežnega dela, ki ga je že mogoče kupiti v slovenskih knjigarnah. Slovenski pravopis je zajetna knjiga, ki jo bo moral odslej imeti na mizi vsakdo, ki se ukvarja s slovenskim jezikom. Obsega več kot 1800 strani. Pravopisnih pravil, ki so v zadnji samostojni izdaji izšla leta 1997, so v obsežni slovarski del uvrstili več kot 130.000 besed oz. besednih zvez (iztočnic in podiztočnic). To je t.i. Slovarski del, ki so ga njegovi sestavljavci pod vodstvom akademika Jožeta Toporišiča pripravljali dobrih deset let. Glede na stari pravopisni slovar iz leta 1962 je sedanji Slovenski pravopis skoraj dvakrat obsežnejši. Uvodne besede je na predstavitvi imel predsednik SAZU akademik France Bernik, ki je poudaril, da se z novim Slovenskim pravopisom bistveno dopolnjuje slovenski besedni zaklad, saj so v slovarski del uvrščene tudi besede, ki so bile še pred desetletji neznanne. "Jezik in tudi naš materin jezik je živ, gibek organizem, kar se lepo kaže tudi v Slovenskem pravopisu, ki ga danes predstavljamo!" je dejal akademik

France Bernik, ki je tudi poudaril, da je pravopis sad skupnih prizadevanj in skupinskega dela ekipe strokovnjakov. Seveda je o Slovenskem pravopisu spregovoril tudi vodja zahtevnega projekta akademik Toporišič, ki je pojasnil, da so za slovar zbirali in odpirali iz fondov Inštituta za slovenski jezik, pri lastnih imenih pa so izhajali tudi iz domačih in tujih slovarjev ter enciklopedij. V slovarju so med drugim postavljene smernice za rabo besed, ki jih prevzemamo iz drugih jezikov, t.j. za njihovo naravno prilagoditev slovenskim jezikovnim zakonom v zapisu, oblikoslovju in besedotvorju. Pravopis bo uporabnikom sicer v pomoč tudi pri reševanju glasovno-naglasnih problemov, pri vprašanjih oblikoslovja in stilistike.

Na predstavitvi Slovenskega pravopisa so tudi povedali, da je nova knjiga že šteti slovenski pravopis. Prvi, ki ga je pripravil Fran Levec, je izšel leta

1899, kot drugi je izšel Breznikov leta 1920 in tretji, Breznik-Ramovšev, petnajst let zatem. Od tretjega naprej pa so bili slovenski pravopisi skupinsko delo in so povezani s SAZU oz. njenim predhodnikom, Znanstvenim društvom v Ljubljani. Tudi tokratni Slovenski pravopis je plod skupinskih prizadevanj, saj je skupno delo uredniških odborov za pravopisna pravila in za pravopisni slovar Pravopisne komisije pri SAZU ter sodelavcev Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. "Upati je, da nadaljnje izdaje Slovenskega pravopisa ne bodo zadevale na toliko ovir!" si je na predstavitvi zaželel akademik Jože Toporišič, ki je bil v svojem posegu kar nevsakdanje šaljiv in duhovit, saj je celo "zagrozil" vsem uporabnikom Slovenskega pravopisa, da jim bodo nenehno dokazovali, kdo ima prav in kdo ne, povedal je tudi to, da bodo v prihodnje sledili življenju jezika in bodo pri SAZU tudi v prihodnje pisali pravila, ki se jih bo potrebno pri uporabi knjižnega jezika držati. Do sedaj je to najboljše slovenski pravopis, ki seveda daje prednost slovenskemu izrazoslovju, saj po Toporišičevih besedah njegovi sestavljavci "Slovenskega pravopisa in slovenščine nismo hoteli spravljati na berge, če pa ima slovenščina svoje, lastne noge!" Prof. Toporišič je tudi povedal, da se slovenski knjižni jezik "oplaja na njivi dolensko-gorenjskega narečja", pa čeprav upošteva tudi druga. Njegove besede: "Tudi v prihodnje se ne bomo ustrašili, da imamo prav!" naj zvenijo vsem uporabnikom Slovenskega pravopisa kot opomin, a tudi kot izziv, saj so pri SAZU povedali, da radi sprejemajo opombe in pripombe kot seveda tudi nove predloge.

7
ČETRTEK,
22. NOVEMBRA
2001

POKRAJINSKI KONGRES SLOVENSKE SKUPNOSTI ZA TRŽAŠKO

TRŽAŠKI SLOVENCİ IN SSK V TRETJEM TISOČLETJU

IVAN ŽERJAL

Novo tisočletje tržaškimi Slovincem ni prineslo kdovekako pozitivnih premikov. Tako je na nedavnih volitvah tako na vsedržavni kot na krajevni tržaški ravni zmagala desnosredinska koalicija. Leto 2001 bo v zgovodino šlo kot leto, v katerem je italijanski parlament sprejel zaščitni zakon za slovensko manjšino. Iz pogajanj za sestavo zakonskega besedila pa je bila slovenska stranka izločena, zakonski tekst se sploh ne izvaja, poleg tega pa ima vrsto pomanjkljivosti, kar je sad paktiranja leve z desno sredino oz. z desnico. Z ideološkimi izbirami in z delitvijo na najrazličnejše italijanske stranke manjšina ni politični subjekt, zato se stranka Slovenske skupnosti ponovno ponuja kot skupni politični forum za vse Slovence v Italiji. Delo SSK se zdaj šele začne, stranka mora postati "gonilna sila med tistimi, ki nam želijo pomagati", pozornost pa bo morala dati zlasti mlajšim generacijam. Mesto SSK je trdno v okviru levosredinske koalicije Oljke in predvsem njene sredinske naveze Marjetice. Pri tem pa se bo morala tudi soočiti z nerazčiščeniimi odnosi v Oljki (predvsem z Levimi demokrati), zlasti kar se tiče političnega položaja v devinsko-nabrežinski občini.

To je v zelo strnjeni obliki osnovno sporočilo, ki izhaja iz pokrajinskega kongresa Slovenske skupnosti za tržaško pokrajino, ki je potekalo v soboto, 17. t.m., v hotelu Holiday Inn v Devinu. Kongres je stekel z enoletno zamudo, kar gre po mnenju SSK pripisati nedavnim političnim dogodkom, zlasti pogostim volilnim preizkušnjam zadnjih let, na njem pa so izvolili strankin pokrajinski svet ter druge nadzorne in raz-

sodiščne organe (njih sestavo objavljamo na drugem mestu) in delegate za deželni kongres stranke, ki bo 1. in 2. decembra v Gorici. Na svoji prvi seji bo 32-članski pokrajinski svet izvolil vodstvo.

Osrednje politično poročilo je podal pokrajinski tajnik Peter Močnik, ki je orisal situacijo na Tržaškem zlasti v luči nedavne volilne zmage desnosredinskih sil. Zaradi slednje se je končala doba županovanja Riccarda Illyja v Trstu, ki jo je Močnik označil za pravo prelomnico s preteklostjo in za začetek preporoda tudi za našo stvarnost. Zato se politično stanje Slovencev v Trstu, Miljah in na pokrajinski ravni na splošno slabša. Drugi problem predstavlja za stranko stanje v devinsko-nabrežinski občini, kjer je po Močnikovem mnenju resna možnost, da na prihodnjih volitvah, ki bodo spomladi, zmaga desnosredinska opcija. Zato je potreben dogovor za pametno strategijo za nove volitve, kjer bo treba volivcem nujno pokazati alternativno izbiro sedanji. Kritika je doletela tudi upravi v Zgoniku in na Repentabru, kjer je namesto duha Oljke prevladala logika izključitve SSK, medtem ko je pozitivno oceno Močnik izrekel o delovanju dolinske občinske uprave. Pokrajinski tajnik SSK se v svojem poročilu ni mogel izogniti negativni oceni besedila zaščitnega zakona, kar

FOTO KROMA

se na splošno manjšine tiče, pa je enotno politično nastopanje namreč najboljši porok, da se izvoli čimvečje število predstavnikov manjšine. Na političnem področju je SSK od vsega začetka med ustanovitelji Oljke v naših krajih, znotraj nje pa pred nedavnim sredinske koalicije Marjetice, v okviru katere si je izborila avtonomijo. Sicer pa med glavnimi točkami SSK ostaja skrb za narodne pravice, še zlasti za ohranitev teritorija ter slovenskega jezika in kulture.

Skratka, iz poročila izhaja, da je za slovensko stranko kar precej dela. Kako pa bo SSK mo-

rala delati? Predvsem v tesnejšem stiku z lastno bazo in s periferijo ter z organizirano službo za stike z javnostjo, je bilo mnenje Aleksandra Furlana in Nadje Maganja v razpravi. Po besedah Maje Lapornik bo stranka morala posebej imenovati osebo, ki se bo ukvarjala samo s problematiko mladinske sekcije in njene koordinacije. Glavni cilj stranke v prihodnosti, sta dejala Drago Štoka in Andrej Berdon, mora biti izvolitev deželne svetovalca, za pravice manjšine pa bo treba seči tudi po "orožju", ki ga predstavljajo spomenice in tožbe tudi pri ev-

ropskih forumih. Sicer je glavni problem, kot je rekel Jože Škerk, slovenski jezik, za pravice katerega bo treba biti odločen boj.

SSK bo morala, kot je dejal Močnik, z desnico ne samo preživeti, ampak tudi živeti, in to predvsem v Trstu, Miljah in na pokrajini. Vendar tudi odnosi z levico niso idilični. Čeprav večina v stranki nima dvomov, da je treba vztrajati v koaliciji Oljke, ker pač druge izbire ni, se postavlja vprašanje devinsko-nabrežinske občine, ki bo vodstvu stranke še precej časa jemalo spanec. Pomenljivo je že dejstvo, da na kongre-

IZVOLJENI V ORGANE SSK

Pokrajinski svet: Andrej Berdon, Edvin Forčič, Aleksander Furlan, Joško Gruden, Ivo Jevnikar, Edvard Krapež, Maja Lapornik, Marko Legiša, Nadja Maganja, Sergij Mahnič, David Malalan, Marij Maver, Peter Močnik, Sergij Pahor, Sergij Petaros, Fulvija Premolin, Boris Slama, Danilo Šavron, Marko Šavron, Jože Škerk, Aldo Štefančič, Drago Štoka, Marko Štoka, Danijel Šuligoj, Igor Švab, Viktor Tanze, Mitja Terčon, Alojz Tul, Marko Udovič, Livij Valenčič, Aljoša Vesel, Vladimir Vremec.

Nadzorni odbor: Peter Starc, Zorko Harej, Mario Kralj.

Razsodišče: Tomaž Simčič, Marjan Jevnikar, Alojz Debelis.

Predsedstvo kongresa: Raško Dolhar, Aldo Štefančič, Ana Rupel.

su ni bil prisoten noben predstavnik krajevnih večinskih uprav, pač pa je prišel krajevni predstavnik desnosredinske opozicije Maurizio Lenarduzzi. Nekateri razpravljalci (npr. Nevo Radovič in Jože Škerk) niso skrivali negativnega mnenja glede povezave z levosredinskimi silami (Škerk je celo dejal, da je Oljka v Nabrežini protislovenska) oz. so se zavzeli za dialog tako z levico kot z desnico. SSK naj v okviru Oljke takoj reši probleme, sicer devinsko-nabrežinska sekcija utegne ubrati svojo pot.

ZAKLJUČEK ODPRTE MEJE

POSADITEV LIP PRIJATELJSTVA

FOTO KROMA

V soboto, 17. t.m., so v Boljuncu in Hrpeljah potekale slovesnosti ob zaključku praznovanja 20-letnice pobude Odprte meje. Slovesnosti sta priredili občini Dolina in Hrpelje-Kozina, ki sta v bistvu nositeljici pobude, ki se je z leti globoko usidrala v zavest ljudi ob meji. V ta namen sta župana obeh občin, Boris Pangerc in Albert Pečar, pred gledališčem France Prešeren v Boljuncu in pred Kulturnim domom v Hrpeljah simbolno vsadila lipi prijateljstva. V svojih nastopih sta župana tudi poudarila velik pomen Odprte meje, ki se je z leti postopoma razširila tudi na dru-

ge obmejne občine na italijanski in slovenski strani. Na slovesnostih v Boljuncu in Hrpeljah je stekel tudi kulturni spored, ki so ga oblikovali Brkinska godba 2000, folklorna skupina iz Brkinov, mladinska skupina Pihalnega orkestra Breg, tržaška folklorna skupina Stu ledi, tamburaši boljunskega društva France Prešeren in skupina Mlade note.

Naj omenimo, da bo od prihodnjega leta pobuda Odprte meje imela stalen datum: na sporedu bo namreč vsako leto 22. marca ali pa na prvo soboto po tem datumu.

PREDSTAVITEV TRŽAŠKE KNJIGE PROF. MARIJE PIRJEVEC

TRŽAŠKA KNJIGA JE TUDI PROTIUTEŽ ITALIJANSKIM KNJIGAM O TRSTU

Osrednje slovensko založništvo je bogatejše za knjižno delo o naši stvarnosti. Pri Slovenski matici v Ljubljani je namreč izšla *Tržaška knjiga*, antologija literarnih del (odlomkov romanov, pesmi, črtic) in pričevanj o Trstu, predvsem o slovenskem Trstu, kot je na predstavitvi v Tržaški knjigarni v sredo, 14. t.m., povedala avtorica prof. Marija Pirjevec. Tudi izbor likovnih del, ki ga je opravila Jasna Merku, obsega 22 reprodukcij upodobitev Trsta.

Sredine tržaške predstavitve Tržaške knjige se je udeležilo zelo veliko število ljudi, kar priča o pomembnosti dogodka. Delo je namreč izšlo kot tretja iz serije publikacij, ki jih Slovenska matica posveča slovenskim mestom, kot je dejal tajnik založbe, pisatelj Drago Jančar, pa je Trst izjemno pomemben za slovensko književnost zaradi raznolikosti in raznobarnosti. Dogodek je pomemben tudi zato, ker hoče knjiga biti tudi protiutež oz. vzporednica številnim italijanskim knjigam o Trstu, v katerih je slovenska komponenta skoraj v celoti ali pa kar v celoti zabrisana. Obenem je delo, kot je dejala prof. Pirjevec, opozorilo, da smo Slovenci v

FOTO KROMA

Trstu prisotni že enajst-dvanajst stoletij ter da imamo svojo kulturo in književnost, ki v slovenskem okviru ni nekaj obrabnega, ampak zelo pomembnega. Po koncu fašizma in druge svetovne vojne leta 1945 je slovenska književnost v Trstu ponovno zaživela in je do danes bilo ustvarjenega zelo veliko. Posebej se je uveljavila

proza, pri čemer prednjačita Alojz Rebula in Boris Pahor: to je proza, ki hoče nekaj povedati, hoče biti vsebinska.

Po besedah predsednika Slovenske matice Jože Mahnič je za Tržaško knjigo značilno prepletanje leposlovja in pričevanj oz. dokumentacije. Urejanje takega dela je od urednice zahtevalo veliko časa in

potrepljivosti, vendar je v pogled v slovensko tržaško književnost oz. književnost o Trstu podan z vsi izčrpnostjo in objektivnostjo. Slovenec mora to knjigo brati, zato da si osveži zgodovinski spomin, obenem mu to delo nudi veliko estetskega užitka ter psihološkega in socialnega študija.

OPČINE / PODELITEV ODLIČIJ SV. CECILIJE

ZVESTOSTA PETJU IN ORGLANJU

Cerkveno petje na Opčinah praznuje. Ravno noč, 22. t.m., bo med večerno mašo ob 19. uri v tamkajšnji župnijski cerkvi sv. Jerneja slovesna podelitev odličij sv. Cecilije nekaterim domačinom, ki že več desetletij vztrajajo v cerkvenem zboru. Odličja bodo prejeli Pepka Škerlavaj, ki poje od daljnega leta 1938, njen brat Bernard, ki poje od leta 1947, ter Mirko Škerlavaj in Marija Sosič, ki pojeta od leta 1946. Odličja bo deležen tudi Bernardov sin Vinko Škerlavaj, ki od leta 1974 vztraja pri orgelski spremljavi verskih obredov v domači cerkvi.

Kot nam je povedal openski župnik Franc Pohajač, je pobudo za podelitev odličij nekaterim najzaslužnejšim pevkam in pevcem dala lani domača župnija. Tradicija podeljevanja Cecilijinih odličij je namreč v Sloveniji zelo živa in priljubljena in na Opčinah so se vprašali, zakaj ne bi prišlo do podobne pobude tudi pri nas. Predlog je bil navdušeno sprejet in z njim se je strinjala tudi tržaška škofija, ki bo navsezadnje tudi uradno podelila odličja. Le-ta bodo v obliki diplom, ki jih je grafično izdelala Magda Samec, tiskali pa so jih v tiskarni Graphart.

Kaj pa pravijo dobitniki odličij o svojem večdesetletnem vztrajanju pri mašah, procesijah, pevskih vajah ter pri cerkvenih slovesnostih v domači župniji in drugod? Večina njih je pela v obdobju, v katerem se je na Opčinah zvrstilo pet župnikov (Andrej Zink, Natal Silvani, Viljem Žerjal, Zvone Štrubelj in Franc Pohajač) ter večje število kaplanov (Marijan Živic, Dušan Jakomin, Angel Kosmač, Albin Grmek in drugi), ki so v večji ali manjši meri in po svojih močeh pomagali cerkvenemu zboru in na tem področju tudi pustili svojo sled. V tistem času se je zvrstilo tudi več organistov in dirigentov,

od Danila Kralja, Celesteja Malalana, Marie De Giorgi, Branka Lupinca, Ludvika Klakočerja in drugih pa do Staneta Maliča, Ubalda Vrabca, Janka Bana in Bojane Kralj, medtem ko je nekaj let zbor vodil tudi tedanji kaplan in sedanji župnik Franc Pohajač. Ravno Malič in Vrabec, pravijo naši nagrajenci, sta začela zbor učiti bolj "profesionalno", v smislu, da so pevce naučili tudi zahtevnejših skladb, ravno za openski zbor pa so tudi uglasbili veliko pesmi in tudi maš, zlasti po drugem Vatikanem koncilu, ko so v liturgijo polnopravno stopili narodni jeziki, ki so nadomestili latinščino, ki je dotlej bila uradni liturgični jezik in v kateri so se tudi peli mašni deli.

Kako pa so "padli" v cerkveni zbor? Večinoma na povabilo drugih, a veliko vlogo je odigrala predvsem pevška tradicija, ki je nekoč, združena z velikim navdušenjem, bila živa doma v vsaki družini. Takrat, pravijo naši nagrajenci, ni skoraj nihče poznal not in tako "se

je pelo in amen". Bili so to tudi težki časi, ko so fašistični diktaturi in vojni sledila leta ideološke neustrpnosti med domačimi samimi. A Pepka Škerlavaj, Marija Sosič, Bernard Škerlavaj in Mirko Škerlavaj, kasneje pa še Vinko Škerlavaj so vztrajali vedno, ob vsakem vremenu, in še danes vztrajajo. Zakaj? Predvsem zaradi velike ljubezni do

petja in družbe, pravijo. Ko prejš ali orglaš, stopiš v drugi svet, ki ti daje spodbudo, da greš naprej. Tako, poleg čistitja za prejetje Cecilijinega odličja, izražamo nagrajencem voščilo, da bi v cerkvenem petju in orgljanju še naprej čutili tisto spodbudo, da vztrajajo tako v glasbi kot v življenju.

— IZ

DSI / PREDAVANJE DR. PAOLA PETRONIA

VEČER O EUGENIU VISNOVITZU

MATJAŽ RUSTJA

V ponedeljek, 19. t.m., je bil večer v Društvu slovenskih izobražencev namenjen spoznavanju tržaškega glasbenega sveta, kateremu se že več let posveča dr. Paola Petronio. Beseda je tekla o manj znanem, nedvomno pa največjem tržaškem glasbeniku in skladatelju Eugeniu Visnovitzu.

Da smo Slovenci globoko vrasčeni v raznoliko in bogato včerajšnje in današnje dogajanje Trsta in da smo v zgodovini odigrali marsikatero nosilno vlogo, ni nobenega dvoma. V našo skupno zavest pa mora vstopiti tudi pozabljeni Eugenio Visnovitz, sin Kontovelke in Tržačana, katerega predniki so prihajali iz Češke ali Vipavske doline. Rojen leta 1906, je postal v času kratkega življenja največji predstavnik tržaške glasbene šole, v kateri sta odmevala Wagner in Brahms ter tako dogradila glasbeno čutenje, ki se je razlikovalo od italijanskega sveta, pa tudi od germanskega. Še en dokaz, da je bil Trst vseskozi nekaj posebnega, tudi v glasbi, ki je v tem primeru na tržaško sceno prišla z zamudo. Tržaška šola je namreč živela še dolgo po koncu 19. stol., ko je Wagner razvnel srce Evrope.

Visnovitz je opravil nemške šole in že v zgodnjih otroških letih dokazal veliko nagnjenost do glasbe. Zanj je zato začela skrbeti profesorica klavirja Ida Fradelli (prej Fradelic) in ga po spletu okoliščin oddaljila od družine, ki se je z devetimi otroki in očetovo kamnoseško službo kar težko preživljala. S 16 leti je diplomiral iz klavirja na tržaškem konservatoriju Tar-

tini in se odtlej posvečal poučevanju klavirja, komponiranju in koncertiranju, predvsem v našem mestu. Bil je umetnik v najčistejšem pomenu besede, nadvse je ljubil glasbo, vsakdanje življenje in medčloveški odnosi so mu bili trd oreh, genij pa mu tudi ni dovolil, da bi primerno vnovčil glasbeni dar. Nastopal je iz golega užitka in osebnega zadoščenja, večkrat celo brez denarne nagrade, njegov sloves pa je glasno divjal po mestnih ulicah. Do sebe pa je bil zelo strog in zahteven, tako da nam ne bi dospela marsikatera njegova kompozicija, če je ne bi prijatelji vrednotili. Komponirati je začel pri 17 ali 18 letih in zanimivo je, da je za klavir napisal bolj malo skladb, ker so mu bile večje zasedbe bolj pri srcu. Glasbeno zrelost je dosegel ob koncu dvajsetih let, ko je doživel tudi globoko življenjsko krizo. Na dan so privrela težka vprašanja bivanja in vere v onostranstvo, močno so ga preizkusila ljubezenska čustva, zavedal se je časovne zapoznelosti svoje glasbene poti glede na evropske trende, vzel je v pretres slovenske ali vsaj slovenske družinske korenine in tedaj črno tržaško ozračje.

Velikim življenjskim vprašanjem ni bil kos. 1. novembra 1931 si je vzel življenje. Politične in cerkvene oblasti so poskusile zakriti nečisto dejanje z lažnimi novicami in pompoznim, v farso oblečenim pogrebom. L. 1933 so mu prijatelji ustanovili v spomin društvo, ki je odnehalo z delovanjem med drugo svetovno vojno, njegova veličina je tako iz dneva v dan tonila v pozabo.

OBVESTILA

SVETO PISMO! Bajka ali resnica? Če te zanima odgovor, pridi v župnijsko dvorano na Prosek. Kdaj? 22. novembra 2001 ob 20. uri. Predavanje: prof. dr. Jurij Bizjak.

V PONEDELJEK, 26. novembra, bo v Društvu slovenskih izobražencev gost tedenskega srečanja dr. Andrej Božič, pater gvardijan kapucinskega samostana v Vipavskem križu, uradni eksorcist v koprski škofiji. Večer bo v Peterlinovi dvorani, ul. Donizetti 3, ob 20.30.

KLUB PRIJATELJSTVA vabi na prijeten družabni sestanek v sredo, 28. novembra, ob 16. uri v Peterlinovi dvorani v ul. Donizetti 3 v Trstu.

SKDBARKOVIJE v sodelovanju s Slovensko prosveto vabi v sredo, 28. t.m., na predstavitev knjige *Ko se ptički prebude*. Prisotni: avtorica prof. Zora Tavčar Rebula, ilustratorica Magda Starec

Tavčar, igralca Maša in Aleksij Pregarc ter predstavnik založniške hiše Mladika Marij Maver. Začetek ob 20.30, vhod iz ul. Bonafata 6.

RADIJSKI ODER vabi v okviru Gledališkega vrtljaka na predstavo Lučke Susič Čudežna ura v nedeljo, 2. decembra, ob 17. uri v dvorani Marijinega doma pri Sv. Ivanu, ul. Brandesia 27.

IZŠEL JE stenski *Naš koledar 2002*. Dobi se v župniščih na Tržaškem in Goriškem, v Tržaški knjigarni in v Katoliški knjigarni v Gorici.

DAROVI

V SPOMIN na prezgodaj umrlo učiteljico Viktorijo Kralj daruje družina Scharit iz Nabrežine 100.000 za misijonarja Letonjo v Novosibirskem.

V SPOMIN na gospo Marijo Bizjak daruje Severina Sacolich 25.000 lir za Marijin dom pri Sv. Ivanu in 100.000 lir za župnišče v Sočergji.

RADIJSKI ODER VABI

TUDI LETOS BO STEKEL TEČAJ LEPE GOVORICE

Radijski oder se posveča prvenstveno izvedbi radijskih iger in drugih govornih sporedov predvsem za tržaško radijsko postajo. To dejavnost pa dopolnjuje z drugimi pobudami na področju spodbujanja ljubezni in skrbi za jezik. Med te dejavnosti spada organizacija Gledališkega vrtljaka, abonmaja za sedem otroških predstav, ki ima kot cilj nuditi slovenskim otrokom ogled kvalitetnih, njim primernih predstav v spremstvu njihovih staršev ali sorodnikov. Druga pobuda, ki se vključuje v osnovno poslanstvo Radijskega odra, je organizacija tečajev za izboljšanje govora, saj strokovnjaki, ki se ukvarjajo z jezikovnimi problemi manjšine, opažajo upadajoče ravni govorne slovenščine. Zato skuša Radijski oder s

tečaji, katerih se je oprijelo ime Tečaj lepe govornice, predvsem pri mladih povečati skrb za pravičen in lep govor, razvijati izrazne možnosti v različnih govornih položajih in jim posredovati osnove retorike. Teh osnov lepega govora smo potrebni vsi: od igralcev do učiteljev, študentov, poslovnežev, voditeljev radijskih in televizijskih oddaj, politikov in duhovnikov, skratka - vsi, ki javno govorimo in nastopamo. Zato vabi Radijski oder vse, ki jim je pri srcu lep govor, da se udeležijo letošnjega Tečaja lepe govornice. Prvi informativni sestanek bo v petek, 23. novembra, ob 19. uri na sedežu Slovenske prosvete, v ul. Donizetti 3. Informacije lahko dobite tudi po telefonu (040 370846).

SLOVENSKO DOBRODELNO DRUŠTVO

FLAJBANOV SKLAD: TUDI LETOS RAZPIS PODPOR

Slovensko dobrodelno društvo v Trstu razpisuje svojo petnajsto študijsko podporo iz sklada Mihael Flajban. Podpora bo znašala 1.500 evrov za prvi letnik in 1.250 evrov za vsako naslednje leto, v kolikor bo dobitnik zadostil pogojem pravilnika. Podpora je namenjena visokošolcem, ki se bodo

vpisali na univerzo v akademskem letu 2001/2002.

Podrobnejša pojasnila in razpisne dobite na sedežu Slovenskega dobrodelnega društva v Trstu, ul. Mazzini 46, prvo nadstropje, tel. 040 631203, ob četrtkih od 16. do 18. ure. Rok je zapadel 20. decembra 2001.

MAVHINJE / PRIPRAVA NA PRVO OBHAJILU

KATEHEZA ZA OTROKE

Prejšnjo nedeljo je bilo pri sveti maši praznično. Domači župnik Josip Caha je povabil vseh devet malčkov, ki se pripravljajo na prvo sv. obhajilo, k maši in jim slovesno razdelil katekizme, ki naj jim služijo za pravico na ta važni dogodek. Sicer priprava na sveto obhajilo traja dve leti in zadeva otroke, ki obiskujejo drugi in tretji razred in ki se srečujejo v župnišču enkrat tedensko, da se sez-

nanijo z našo vero. Župnik Caha je med nagovorom otrokom priporočil, da se zgledujejo po Jezusu in da vsak dan vsaj bežno pogledajo v katekizem in naj s starši skupno molijo.

Lepa pobuda, katere so se udeležili starši vseh otrok in marsikateri dedek in babica, ki so obujali spomin, kako so oni doživljali pripravo (sicer mnogo krajšo) na prvo sveto obhajilo.

IN MEMORIAM

VITTORIA KRALJ POR. CHEMELLI

Smrtna kosa se je letos spravila s posebno krutostjo na naše Kraševce. V Slivnem smo pred kratkim spremili k večnemu počitku domačinko Vittoria Kralj, ki ji še ni bilo 65 let. Pokojnica je izhajala iz družine Kralj, ki je eden slivenskih stebrov. Skupaj z bratom Simonom je odrasčala v domačem okolju in se, po končani osnovni in srednji šoli, vpisala na slovensko učiteljsko, ki ga je z uspehom dokončala in se zaposlila pretežno v neposredni bližini domače vasi. Kmalu si je ustvarila družino, ko se je omožila s finančnim stražnikom, priseljencem Edom, ki je vsem priljubljen, saj se je popolnoma vključil v domačo stvarnost. Mladi družini sta se rodila hčerka Mara in sin Marko. Družina si je z velikim prizadevanjem in skrbjo zgradila lep dom v domači vasi, potem ko so dolga leta živeli v Slesjanu. Ko sta z možem začela uživati zasluženi pokoj v domači

vasi, se je v hišo prezgodaj prikradla zahrbtna bolezen, ki je neizprosno strla sicer močno in uporno Vittorio.

Pogreb, ki ga je opravil domači župnik Svava, je pokazal izredno priljubljenost in spoštovanje pokojnice. V nabito polni cerkvi je župnik spomnil na odlike pokojnice, ki je bila vedno pripravljena priskočiti nesebično vsakomur na pomoč. Domači cerkvi pa je tudi konkretno pomagala pri nabavi opreme. Med slovensko sveto mašo je bivši možev kolega Monet prebral v italijansčini berila in na nevsiljiv način izkazal priljubljenost in hvaležnost vsega občestva pokojnici, ki sedaj počiva na seljanskem pokopališču.

Možu Edu, hčerki Marii z družino, sinu Marku ter bratu Simonu gre iskreno sožalje vseh, ki so pokojnico spoštovali. Sožalju se pridružuje uredništvo našega tednika.

NK

CECILIJANKA

V nedeljo popoldne pa so nastopili MePZ Lojze Bratuž iz Gorice (Bogdan Kralj), Moška pevka skupina Akord iz Podgore (Mirko Špacapan), Dekliški zbor Danica z Vrha sv. Mihaela (Patricija Rutar Valič), MePZ F.B. Sedej iz Števerjana (Vladimir Čadež), Pevska skupina Musicum iz Gorice (David Bandelli), Ženski Višarski kvintet (Anna Maria Missoni), MePZ Rupa-Peč (Zdravko Klanjšček), Ženski zbor Devin (Heman Antonič), Mešani zbor Slovenskega prosvetnega društva Radiše iz Koroške (Nuži Lampichler), MoPZ Mirko Filej iz Gorice (Zdravko Klanjšček) in na koncu še MePZ Podgora (Mirko Špacapan). Napovedovali so Silvana Vogrič, Sara Miklus in Jan Leopoli, ki so sestavom tudi izročili v dar pesmarico Gorica, glej, zgogčenko in medaljo, ki sta jo letos spomladi v spomin

tudi krstno izvedla dve njegovi skladbi (Pesem Gorici in Gorica, glej); tidve sta s svojimi sicer sodobnimi prijemi in z znatnim ekspresivnim nabojem presenetili občinstvo, ki je mladega Patricka nagradilo z dolgim in toplim aplavzom.

Sploh lahko rečemo, da smo z iskrenim zadovoljstvom videli na odru veliko mladih obrazov, morda še več kot ponavadi. Zato je bila letošnja revija tudi Cecilijanka mladih in Cecilijanka upanja v prihodnost. Dokler bo namreč slovenska pesem - neolčljivo vezana na našo besedo - krepak življenjski sogovornik najmlajših rodov, se nam ni treba bati. Petje v zboru namreč ni golo prepevanje, ampak stalna rast v vrednotah, ki so linfa našega narodnega obstoja.

Opazili smo tudi, da so nekateri zbori spremenili dirigenta, kar tudi kaže na dinamičnost naših sestavov. V nekaterih primerih je namreč tudi taka zamenjava nujen pogoj za nadalj-

FOTO BUMBACA

na tisočletnico Gorice izdala Slovensko numizmatično društvo J. V. Valvasor in ZSKP.

Vsi zbori so bolj ali manj uspešno izvedli po tri pesmi. Lepo je bilo letos slišati skladbe oz. priredbe goriških avtorjev. Med njimi omenimo vsaj V. Vodopivca, M. Fileja, S. Premrla, L. Bratuža, S. Jericija, H. Lavrenčiča, M. Špacapana. Miro lahko zatrdimo, da smo bili letos priče tudi Cecilijanki Patricka Quaggiata, še ne polnoletnega štandreskega pevcu in po svoje genialnega skladatelja, ki je v letošnjem letu zaslovel zaradi odličnega uspeha na natečaju ZSKP in ZCPZ ob jubileju Gorice. Občinstvo Cecilijanke je letos prvič slišalo sad njegovih umetniških snovanj, saj sta dva zbora (L. Bratuž in Musicum)

nji razvoj, še zlasti če poprime za taktirko zanesljiv mlad talentiran glasbenik.

Odlika goriške zborovske revije je brez dvoma tudi ta, da se spoznavajo in med seboj povezujejo slovenski pevci zvestih in starih znancev, pa tudi novih sestavov zlasti iz goriške in tudi iz tržaške in videmske pokrajine, Slovenije in Koroške. Gre za eno tistih prireditev, ki nam veliko pomenijo tudi zato, ker brišejo meje med različnimi komponentami naše stvarnosti, meje med matico in zamejstvom. Prav ta vsebinska vloga povezanja je verjetno najpomembnejša, saj smo prek glasbe bolj kot kako drugače enotni in prepričljivi pričevalci slovenske prisotnosti na naši ljubi zemlji.

ZAVESTNO IN ENOTNO PRED NOVIMI IZZIVI

ERIKA JAZBAR

Dne 4. decembra 1998 je bil za pokrajinskega tajnika SSK potrjen Aleš Figelj. Pred pokrajinskim kongresom, ki bo v petek, 23. novembra, ob 20.30 na strankinem sedežu in s katerim mu steče mandat, smo ga vprašali za obračun triletnja, v katerem je odgovarjal za omenjeno funkcijo, in to v delikatnem obdobju, ki smo ga kot skupnost doživeli.

Kako gledaš na današnjo politično stvarnost na Goriškem?

Slovenska narodna skupnost v goriški pokrajini doživlja danes precej nelahko obdobje. Na sekcijah kongresih in na srečanjih, ki smo jih kot stranka priredili, je prišlo jasno na dan, da se je naša stvarnost močno spremenila, da model, ki je do nedavnega veljal pri političnem udeleževanju, ni več aktualen, da se je podoba našega volilca precej preoblikovala in da so tudi potrebe naše manjšine v marsičem različne od tistih, ki so veljale do pred nedavnim.

Slovenska stranka je kot vsa organizirana struktura naše skupnosti doživela v zadnjih letih pomembne pretrse. Dejstvo, da skupno sooblikujemo v manjšini koalicijsko Oljko, je sicer del naše vsakdanjosti, vendar glede zavestnega prepričanja so še nekateri procesi, ki jih gre dopolniti. S političnega vidika pa je glavna sprememba predvsem v tem, da živimo v večinskem volilnem sistemu, kar je močno prikrajšalo našo stranko, ki je izgubila na pogajalski moči pri političnih vprašanjih oz. pri pogajanjih pred volitvami in po njih, ko je dejansko tisti, ki ima za sabo številke, tudi tisti, ki v zadnji instanci prekosi ostale.

Kljub temu pa so sekcijški kongresi pokazali, da je SSK v

Gorici živo prisotna in razpolaga z organizacijo, ki ji tudi večje stranke zavidajo...

Drži. SSK je priredila sekcijške kongrese v domala vseh občinah in rajonih, kjer je zgodovinsko prisotna naša narodna skupnost. Kljub temu pa, ponavljam, je setev pogosto nezadostna glede na energijo, ki jo vlagamo v posamezna pogajanja. To je bilo jasno npr. pri zadnjih parlamentarnih in nato pri upravnih volitvah na Goriškem. Predstavniki naše stranke so se udeležili vseh pogajanj, enakopravno, in skoraj vedno so bili edini slovenski predstavniki na sejah. Na koncu pa smo kljub odličnemu kandidatu izpadli iz igre. Hadrijan Corsi je bil tisti politični predstavnik, ki je najbolj ustrezal parametrom, ki jih je sam Rutelli nakazal za kandidate v okrožjih. Izkušnje v upravnem, političnem in družbenem svetu so bile neizpodbitne, poznavanje širšega obmejnega prostora in Vzhoda, ki bo v nekaj letih postal nadvse aktualen ob vstopu Slovenije v EZ, je bilo odlično. Kljub temu pa je bila njegova kandidatura - sicer enakopravno - na skupni mizi, zaradi majhne številčne teže, ki jo ima naša stranka, pa je bila kvaliteta kandidata relativna.

Tudi na upravnih volitvah smo zaenkrat ostali precej nezadovoljni...

Podobno se je zgodilo za pokrajinske volitve, ko smo potrdili svetovalec Davida Grinovera. Ko se je začelo razpravljati okoli odborniških mest, pa se je celotna zadeva zakomplicirala in do imenovanja zaenkrat ni prišlo. Čakamo sicer na razširitev odborništev, ki jo zahtevajo predvsem Levi demokrati za svojega kandidata, in v tem sklopu bi moralo priti tudi do slovenskega odbornika.

Predsednik Brandolin zahteva kandidaturu imena, ki bi zastopalo slovensko manjšino, pri SSK pa smo mnenja, da si kot enakopravna politična stranka, ki je aktivno sodelovala pri pogajanjih in pri volilni kampanji in sooblikuje koalicijsko Marjetice, zaslužimo politično odlikovanje. Slovenska levica je namreč sekcija italijanskih levičarskih strank in kot taka svoje odbornike že ima. SSK pa smo enakopravna stranka, ki sooblikuje koalicijsko sredinskih strank Marjetice.

Marjetica se je predstavila tudi v naši pokrajini ter v občini Gorica, kjer nas čakajo pomembni izzivi prihodnje leto.

Prihodnje leto bomo obnovili goriško občinsko upravo. Na izziv pa so moramo pripraviti dokaj resno. Tokrat namreč obstaja velika možnost, da bi zmagal predstavnik leve sredine, vendar zmaga ni avtomatična. Treba bo veliko dela med ljudmi, jasen program in dober županski kandidat. Oblika nastopanja - Marjetica, Oljka ali tudi samostojno nastopanje - je še odprto vprašanje, tudi v tem primeru pa je jasno, da se bo SSK odločila za tisto obliko, ki najbolj odgovarja smerni-

cam, na katerih slovenska stranka gradi svoje politično delovanje. To sta jasen pristop do naše narodnostne skupnosti ter odprta vizija glede vstopa Slovenije v EZ.

Prav čezmejno sodelovanje je tista tema, ki je danes in bo tudi v prihodnjem triletnju najbolj aktualna...

Gre za epohalno spremembo, na katero dejansko le čakamo in smo nanjo popolnoma nepripravljeni. Desna sredina ima do te teme precej utilitarističen pristop, leva sredina pa je sicer ideološko bolj odprta, dejansko pa precej pasivna. Primarna vloga, ki bi jo morala odigravati naša narodnostna skupnost, pa je le volilna fraza, saj naše manjšine pri čezmejnih odnosih, ki se ne tičejo krajevnih uprav, za katere sami odgovarjamo, dejansko ni.

V petek bo stekel pokrajinski, 1. in 2. decembra pa deželni kongres. Kaj se obeta za slovensko stranko?

Na pokrajinskem kongresu bomo razčlenili današnjo stvarnost na Goriškem in izzive, ki nas čakajo v bližnji prihodnosti. Nemalo pozornosti bomo namenili tudi organizaciji naše stranke, ki deluje na prostovoljni ravni; pogosto je nekoordinacija med našimi predstavniki tista pomanjkljivost, ki se najbolj pogosto pojavlja. Našo stranko nadalje nameravamo okrepiti z novimi in mlajšimi silami, saj so le mlajše generacije tiste, ki lahko jamčijo prihodnost SSK. V tem smislu nameravamo vključiti v strankine organe, tudi na najvišji ravni, mlade ter jih primerno pripraviti na politično udeleževanje ter na upravljanje v izvoljenih organih.

Za tajniško mesto ne bom več kandidiral, saj menim, da sem za omenjeno funkcijo odgovarjal že dovolj časa. Pokrajinski svet, ki bo izšel iz kongresa, bomo, kot rečeno, pomladili, na prvi seji tega stranknega telesa pa bomo omenjeno smernico ohranili tudi za pokrajinsko tajništvo.

REDNA SEJA OBČINSKE KONZULTE V GORICI

DVE AKTUALNI VPRAŠANJI

Odbor konzulte je na svoji zadnji seji z zadovoljstvom vzel na znanje, da nekateri občinski uradi uporabljajo slovensščino v pisni obliki v odnosih z občani. Še vedno pa občinska uprava ni poskrbela za ustanovitev urada, ki je predviden v 8. členu zakona št. 38 z dne 23.2.2001 o zaščiti slovenske jezikovne manjšine v deželi Furlaniji-Juljski krajini. Urad je namenjen državljanom, ki se želijo posluževati pravice rabe slovenskega jezika v odnosih z javnimi upravami. O tem vprašanju je konzulta že opozorila občinsko upravo s pismom z dne 31. 7. 2001, ki pa ni bilo deležno odgovora.

Iz časopisnih in drugih virov smo izvedeli, da namerava poštna uprava ukiniti pevmški poštni urad, ki se je pred leti preselil v ul. Torriani 51.

Omenjeni urad služi obsežnemu območju severnega dela mesta, kjer živi pretežno slovensko prebivalstvo. Zato je osebje v tem uradu vedno obvladovalo slovenski jezik. Zaprtje tega poštne urada dokazuje neobčutljivost poštne uprave do slovenskega prebivalstva in krši zakon št. 38 z dne 23. 2. 2001, ki v svojem 8. členu specifično priznava slovenski manjšini pravico do rabe slovensščine v odnosih s podjetji, ki opravljajo storitve javne koristi, v čl. 28 pa pravi, da nobena določila zakona ni možno tolmačiti na način, ki bi slovenski manjšini zagotavljal nižjo raven zaščite od tiste, ki jo že uživa. Iz zgoraj navedenih razlogov pričakujemo, da bo poštna uprava spremenila svoje namere in da bo ohranila urad s slovenskim osebjem.

ŠTANDREŠKI IGRALCI V DESKLAH

Tedenske vaje za postavitev, po dolgi tradiciji vedrih komedij, dramskega teksta z resno vsebino, Bevkovega *Kaplana Martina Čedermaca*, ne ovirajo članov dramskega odseka PD Štandrej, da se podajajo na krajšo ali daljšo pot, ki jih vodi na gostovanja po raznih krajih tustran in onstran meje z lanskoletno uspešnico, komedijo *Namišljeni zdravnik*, ali s krajšimi enodejanskimi. Ti obiski podarjajo gledalcem uro ali dve sproščujočega počutja ob zabavnih vsebinah in prepričljivi igri naših dobrih odrskih znancev. *Namišljeni zdravnik* v režiji E. Aberška je s svojim žuborečim besedičenjem omrežil tudi gledalce, ki so se v petek, 9. t. m., zbrali v lepi dvorani v Desklah. Na povabilo tamkajšnjega kulturnega društva Svoboda so štandreški ljubiteljski igralci z običajno spretnostjo in homogeno uigranostjo, ki se zaradi pogostnih nastopov krepi, prikazali, kaj se pač zgodi, ko se po naključju pojavi v malce "posebni" družni šarlatan. Tudi na tokratni odrski poti so štandreške izvajalce spremljali njihovi vedno pri-

sotni zakulisni delavci, brez katerih bi bila gostovanja zelo težavna, če že ne onemogočena.

POKLON S. KOMELU

Kulturni dom praznuje letos 20-letnico delovanja. V galeriji bo v torek, 27. t. m., ob 18. uri odprtje razstave *Poklon slikarju Silvestru Komelu* ob 70-letnici rojstva. S. Komel se je rodil l. 1931 v Rožni dolini. L. 1947 se je v Ljubljani vpisal na šolo za umetno obrt, zaradi boleznij je po tretjem letniku šolanje prekinil. L. 1953 je začel študij na ljubljanski Akademiji, študij je zaključil leta 1958, diplomiral pa leta 1968 pri profesorju Gabrijelu Stupici. Po končanem študiju je bil učitelj likovnega pouka najprej v Mirnu, nato v Sempetru. Z razstavo v Mestni galeriji leta 1971 je postal znan širši javnosti. Sledile so važnejše razstave tako v Jugoslaviji kot v tujini. Bil je član odmevne mednarodne skupine 2XGO. Za svoje delo je prejel dve pomembni nagradi, in sicer Bevkovo leta 1975 in nagrado Prešernovega sklada leta 1981. Nenadno je umrl leta 1983 med pravno velike retrospektivne razstave, ki mu jo je postavil Goriški muzej na gradu Kromberk.

10 LET

SLOVENSKO KULTURNO DRUŠTVO IGO GRUDEN
pod pokroviteljstvom in v sodelovanju s
TRŽAŠKO POKRAJINO, OBČINO DEVIN-NABREŽINA,
KRAŠKO GORSKO SKUPNOSTJO,
ZVEZO SLOVENSkih KULTURNIH DRUŠTEV,
SLOVENSKO PROSVETO,
SKUPNIM PODPORNIM SKLADOM SKGZ IN SSO

ZADRUŽNA KRAŠKA BANKA

"KAMEN..."

X. razstava kamnitih izdelkov in skulptur

od petka, 23. novembra, do nedelje, 9. decembra 2001

ODPRTE RAZSTAVE bo 23. novembra ob 18. uri.

URNIK: delavniki od 17. do 20. ure,
prazniki od 15. do 20. ure

Kamnarska hiša "Igo Gruden", Nabrežina center 158

LJUDSKI MISIJON V SOVODENJSKI OBČINI

TEDEN DUHOVNE POGLOBITVE

Dolga priprava na teden zbranosti, poglobljanja v svet duha od 21. do 28. oktobra, pomeni za vse naše vasi, in sicer za Sovodnje ob Soči, Rupo in Peč, Gabrje ob Vipavi z Rubijami ter Vrh sv. Mihaela nov začetek misijona ali krščanskega oznanjevanja blagovesti. Saj je cilj takega podviga usmerjen v prihodnost. Že način ljudskega misijona je bil drugačen, kot smo ga bili doslej vajeni. Včasih se je namreč poudarjala udeležba pri sv. zakramentih, sv. maši in pri pridigah. Seveda je bistvo tega ostalo in mora ostati. Vendar je danes doberšen del vernikov oddaljen od bogoslužnega prostora in misli po nedavnem misijonskem reku "Reši svojo dušo". Danes pa se poudarja bolj dolžnost vsakega kristjana pri poslanstvu ohranjanja v razkristjanjenem svetu. Kar je seveda zelo zahtevno. Zaradi tega je najprej živa potreba po iskanju posameznika tam, kjer živi, na domu. Zato smo se najprej zbirali po družinah, kjer je človek osebno bolj nagovorjen. Saj tudi sam posega v pogovor in pove svojo misel, odpre svojo dušo v skupnosti sester in bratov.

To naj bi bil tudi eden izmed načinov nadaljevanja misijona. Dobro bi bilo tudi, da bi se lahko občasno zbirali po domovih in po majhnih skupinah. Zakonska skupina se npr. z veseljem že dolgo vrsto let srečuje vsak mesec. Tudi mladi imajo svojo skupino, ki jih usmerja v življenje in zato v posredovanje vere drugim mladim ljudem. To bo zdaj tembolj mogoče po skrbi p. Mirka DJ. Razna predavanja

FOTO R. DEVETAK

oz. srečanja mladih zakoncev in tistih z več leti zakona, so marsikoga ogrela za skupno iskanje reševanja problemov zakona in družine. Tu so bila zanimiva pričevanja mladega zakonskega para iz Slovenije.

Izkušeni zdravnik dr. Tone Kunstelj je pa podal izredno bogate napotke za zakonsko in sploh za življenje v današnji družbi. Ne pozabna so bila srečanja z otroki, kjer sta jih patra Tine (na sliki desno) in Frančišek (na sliki levo) razvnela za sproščeno petje in veselje. Tehtni so bili nagovori p. Janeza. MPZ Rupa-Peč je pričaral lepoto petja, ki je prisotna misijonarja kar prevzelo.

Bolniki in ostareli so doživeli prijetno srečanje s skupno sv. mašo v Rupi. Imeli so tudi priložnost za sv. spoved in prejem sv. bolniškega maziljenja ter kruha življenja. Vse ostale bolnike in ostarele so misijonarji obiskali po domovih, kar jih je ganilo. Vero smo poživil z obi-

skom in molitvami na njihovih tihem upanja v vstajenje vseh naših ljudi, ki so odšli v večnost. Vsi farani so prejeli vabilo na ljudski misijon. Če se je komu zdelo, da število udeležencev ni doseglo njegovih pričakovanj, je gotovo pokazalo vso problematiko oznanjevanja Božjega kraljestva danes in iskanja poti do drugih, skoraj od hiše do hiše. Pokazal pa se je še nedoživljen čut za skupnost ali povezanost za skupna srečanja. Kar pa ostaja kot izziv in naloga misijona po misijonu, da namreč dolgoročno ustvarjamo skupnost, edinost. To pomeni, da je misijon stalno prizadevanje za človeka.

Zadnji dan misijonskega tedna je pa vse prijetno presenetil, ker so ljudje v večjem številu, tudi moški, izpričali vero in veselje, ki ga vera daje. Odprtje obnovljenega kulturnega doma v Sovodnjah je ljudi še bolj povežalo med seboj.

Podobno so se veselili misijona rojaki v Slovenskem Pasto-

ralnem Središču v Gorici skupaj z župnikom msgr. Cvetkom in novim mladim pomočnikom p. Mirkom. Tudi pri njih se je pokazala moč edinosti v skupnem prizadevanju laikov, skupin mladih družin ter mladine. Seveda je v ozadju delovala sila molitve in življenja po veri starejših, zlasti bolnikov. Kljub očetovi smrti je g. Marjan izpeljal vse organizacijsko in zlasti versko zasnovano povezovanje vsega. Pritegnil je k sodelovanju širok krog laikov. Naj omenim le oblikovanje misijonskega križa po umetnici Marinki ter misijonske sveče. 400 misijonskih razpel je kar mimogrede zmanjkalo. Od 700 sveč jih je le malo ostalo: bodo pa za druge priložnosti. Poskrbeli smo tudi za italijansko skupnost. P. Janez, ki je prebil dolga leta v Rimu na minoritski kuriji, je lomil Božjo besedo v lepi italijanščini.

Med misijonom se je veliko molilo, zlasti pred Najsvetejšim pol ure pred mašami. Pa tudi ob 21. uri, ko se je po vseh petih vaseh oglašal misijonski zvon. Takrat je tudi gorela misijonska sveča po domovih in cerkvah. Otroke smo še posebej izročali v varstvo Božji Materi s posebnim blagoslovom ter navdušenim petjem. Zahvaljujemo se Bogu, a hvaležni smo vsem, ki ste kakorkoli sodelovali pri pripravi in poteku misijona: misijonarjem, ženam in možem, ki ste ponesli vabila v vse družine; bolnikom smo hvaležni za darovanje svjega trpljenja za upeh misijona, tistim, ki ste prispevali za kritje stroškov, vsem pa zlasti za pričevanje z vero, upanjem ter ljubeznijo za "Korak v novo upanje!"

vž

PREJŠNJO NEDELJO NA SINJEM VRHU

VESELO MARTINOVANJE DRUŽIN SONČNICE

HARJET DORNIK

Martinovo je preteklo nedeljo privabilo na veselo praznovanje tudi družine iz skupnosti Sončnica. Družaben dan se je pričel že s skupno udeležbo pri jutranjem bogoslužju, nadaljevalo pa se je z izletom na prelepo višinsko postojanko na Sinjem vrhu nad Ajdovščino, ki si je zaradi svoje izvrstne lege prislužila mesto v novi planinski transversali. Najprej smo si seveda privoščili krajši pohod in krasen pogled na pokrajino do morja in alpskega loka, ki nam ga je omogočil jasen in sončen dan. Atelje gostišča, ki je znano tudi po tem, da se tam večkrat v letu zberejo razni umetniki in snujejo svoja dela za prodajo v dobrodelne namene, se je za to priložnost spremenil v prijazno obednico, kjer so gostinci z odličnim kosilom pogostili osemdesetglavo zamejsko družino. Za glasbeno razvedrilo je poskrbel Viktor s Črnega Vrha. Ob zvokih njegove "fraitonarce" so lahko starejši zaplesali in zapeli, medtem ko so otroci imeli veliko opravkov s snegom, ki se je od zadnjega sneženja obdržal v manjših sneženih zaplatah okrog gostišča.

Tudi tokrat se v skupnosti nismo mogli izogniti resnejšim temam in razgovor je tekel

predvsem o miklavževanju, organizacijo katerega so pred dnevi prepustili naši skupnosti. Potek tega pristrčnega praznika smo si letos zamislili drugače. Skupnost je namreč osvojila predlog Kazimirja Černica, da bi se ob tem, za nas lepem prazniku spomnili tudi manj srečnih otrok. Zato bodo naši najmlajši pripravili izdelke za romunske otroke, ki živijo v skrajni bedi, in jim tudi podarili igrače. S tem se skupnost Sončnica pridružuje humanitarnim organizacijam, ki v tem času v Krminu zbirajo najrazličnejše blago za revnejša romunska področja. Ta predlog je še olepšal sončen dan, ki smo ga prijateljske družine preživele skupaj, in potrdil, da je naša skupnost vsestransko živa in življenjska.

OLYMPIA-SOČA 3:1

V nedeljo zjutraj je bil v Gorici težko pričakovani slovenski derby med Olympio in Sočo, ki ga je po dobri uri igranja osvojila domača ekipa. V prvem setu sta obe ekipi pokazali izredno slabo in počasno igro; že od vsega začetka je Soča prevzela vodstvo in ga obdržala do konca, kljub temu da jo je Olympia proti koncu skoraj dosegla. V nadaljevanju je trener Olympie Conz opravil nekaj menjav in tako vlihl ekipi novih moči. Tekma je nato postala zanimivejša: Soča je dobro igrala zlasti v obrambi, Olympia pa jo je z dobrimi napadi in bloki spravila v težave in dosegla zmago v vseh 3 setih. Pohvaliti je treba obe šesterici, saj sta v prijateljskem vzdušju odigrali zanimivo in napeto tekmo.

KULTURNI CENTER LOJZE BRATUŽ,
ZDRUŽENJE CERKVENIH PEVSKIH ZBOROV in
ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE

GORIŠKI NADŠKOF
FRANČIŠEK BORGIA SEDEJ
1854 - 1931

OB 70. OBLETNICI NJEGOVE SMRTI
SPOMINSKA PROSLAVA

SODELUJEJO: prof. Lojzka Bratuž,
prof. Tomaž Pavšič,
prof. Tomaž Simčič;
Mešani pevski zbor F.B. Sedej
iz Števerjana

Gorica, sredo, 28. novembra 2001, ob 20.30
Velika dvorana Kulturnega centra Lojze Bratuž

OBVESTILA

POKRAJINSKI KONGRES SSK bo v petek, 23. t.m., ob 20.30 na strankinem sedežu v Gorici. Na dnevnem redu sta ob pozdravih in poročilih tudi izvolitev novih pokrajinskih organov in potrditev delegatov za deželni kongres.

LETNIKI 1971! Ob 30. jubileju te vabimo v soboto, 24. t.m. Ob 19. uri maša v Štandrežu oz. ob 20. uri večerja v gostilni pri Turriju. Inf.: pri Maji 0481 520958 ali Veri 0481 882024.

V FEIGLOVI KNJIŽNICI bo v pon., 26. t.m., ob 17. uri Otroška urica. Vesna Tomsič bo pripovedovala pravljico *Dajmi poljubček*.

V AVDITORIJU Fogar bo v ponedeljek, 26. t.m., ob 18. uri vsakoletno srečanje v spomin na Celsa Macorja. Na temo *Državljeni Evrope* bo spregovoril evropski poslanec Guido Bodrato, medtem ko bo Alojz Rebula spregovoril o prijatelju Macorju. Večer prirejajo krožek Rizzatti, revija Nuova inziativa isontina, KC L. Bratuž, ACLI, središče Stella Matutina.

ZBOR SV. IGNACIJA iz Gorice prireja v petek, 23. t.m., ob 20.30 v cerkvi sv. Ignacija na Travniku zborovsko srečanje, ki ga bodo oblikovali: zbor S. Ignazio, MePZ Podgora, skupina Musicum, OPZ Uršulinke, Monte Sabotino, Coral di Lucinis in MePZ Seghizzi.

PESEM JE biser življenja je naslov koncerta ob 10-letnici

ŽPZ Jezero iz Doberdoba, ki ga vodi Dario Bertinazzi. Koncert bo v župnijski dvorani v Doberdoby 24. t.m. ob 20.30. Gostavečera bosta Oktet Sraka iz Štandreža in harmonikaš Jari Jarc.

DR. ANDREJ Capuder bo v torek, 27. t.m., v veliki dvorani goriške pokrajinske uprave na korzu Italija v Gorici ob 18.30 predaval o večnem romantizmu v delih Danteja Alighierija in Giacoma Leopardija.

ČESTITKE

SZSO Gorica čestita Prizadevnemu leopardu Štefanu Tommasiju ob odličnem zaključku univerzitetnega študija iz ekonomije na tržaškem vseučilišču. Srečno pot in obilo ekonomskih podvigov!

Mlademu doktorju čestita tudi naše uredništvo.

PRAZNIČNO V ŠTANDREŽU

Župnijska skupnost iz Štandreža bo že v nedeljo, 25. t.m., praznovala farnega zavetnika sv. Andreja. Ob 15. uri bodo priredili v sodelovanju z rajonskim svetom in vodstvom krajevnih društev "Štrudelado" po ulicah in trgih v vasi. V torek, 27. t.m., bo ob 20. uri v mali dvorani župnijskega doma predavanje g. Giuseppa Baldasa: *Od 250-letnice goriške nadškofije v prihodnost*. Praznovanja in duhovna priprava na praznik se bodo nadaljevali.

GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA
GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA

1851
2001
1851 MOHORJEVA
2001

SLOVESNOST OB 150-LETNICI USTANOVITVE DRUŽBE SV. MOHORJA

v petek, 23. novembra 2001, ob 18. uri
v Kulturnem centru Lojze Bratuž
Drevored 20. septembra 85 - Gorica

SPORED

MEŠANI PEVSKI ZBOR LOJZE BRATUŽ, dirigent Bogdan Kralj

SLAVNOSTNI NAGOVOR: predsednik dr. Oskar Simčič

PREDSTAVITEV KNJIŽNE ZBIRKE 2002:

Koledar 2002

Anton Kacin. Zbornik ob 100-letnici rojstva

Jurij Paljk - Očetovstvo malo drugače

Sonja Marija Maraž Bednarich, Irena Bednarich - Sonjine slaščice

SLOVESNOST SE BO SKLENILA Z DRUŽABNIM SREČANJEM,
NA KATEREM NAS BO GOSPA SONJA POGOSTILA S SVOJIMI SLAŠČICAMI.

SKUPNOST DRUŽIN SONČNICA

vabi na predavanje

v četrtek, 29. novembra 2001, ob 20.30
Gorica, Auditorium Fogar, Corso Verdi 4

KAKŠNO DRUŽINO SI ŽELIMO?

MSGR. DINO DE ANTONI - GORIŠKI NADŠKOF

V SODELOVANJU Z JEZIKOVNIM LICEJEM PAVLIN OGLEJSKI
predavanje bo potekalo v italijanščini

ŽUPNIJA SV. ANDREJA APOSTOLA V ŠTANDREŽU in
ZDRUŽENJE CERKVENIH PEVSKIH ZBOROV-GORICA
vabita ob praznovanju štandreškega zavetnika na

KONCERT

SAŠA MUGERLI in ROBERTO ROLIH

s skupino NOVA ZAPOVED

bosta prepevala v župnijskem domu v Štandrežu

v soboto, 1. decembra 2001, ob 20.30

VSTOP PROST

BENEŠKA SLOVENIJA

11. T.M. V DOMAČI CERKVI

RAZSTAVA IN ZBIRKA MIHE OBITA

GORIŠKA

PDG / ABONMAJSKA SEZONA

FREYEVA KRVAVA SVATBA V NOVI GORICI

Ta teden kraljuje na velikem odru Primorskega dramskega gledališča naš zamejski gledališki ansambel. Od srede, 21., do sobote, 24. t.m., (v četrtek kar z dvema ponovitvama, ena od teh je za šolo), bo namreč Slovensko stalno gledališče Trst predstavilo v okviru letošnjega abonmaja novogoriškimi gledalcem *Krvalo svatbo*.

Po motivih tragedije španskega pisca Federica Garcie Lorce jo je s svojsko poetično vizijo zasnoval in postavil na oder hrvaški režiser, koreograf in dramatik Damir Zlatar Frey, poznan po svoji izvorni poetiki. S postavitvijo te neme, a z izredno dramatičnostjo preproste dramsko koreografske pripovedi je Frey prvič bil gost SSG. Z njo je dosegel zelo dobro oceno publike in kritike. V njegovi koreodrami se ves tragični zaplet dogaja brez besed, toda z dramatično pronicljivo stjo zaradi nadrobne opisa krčevitih telesnih gibov, napesto izrisane obrazne mimike, odražajoče ognjevitost strastna čustva, ljubezen, ljubosumje, sovraštvo, ki prižene vročekrvna ljubezenska tekmeča do tragičnega obračuna. Noro divji ples - iskanje pobegle neveste in ljubimca -, ki ga ženejo strasti, poudarja oglušujoča glasba zagrebškega skladatelja Hrvoja Crniča Boxerja, ki je vanjo prilil primesi španskih, arabskih, hrvaških in slovenskih ljudskih napevov. Nad dramatično izpovedjo bedi in poje tesnobne uspanke blede srebrna figura, Luna-Smrt. V doživetju in natančno naštudirani predstavi sodelujejo poleg ansambla SSG še gostje, med katerimi sta tudi znana igralka Štefka Drolc in Livio Badurina, član Hrvatskega narodnega kazališta v Zagrebu, in nekateri mladi plesalci. Zelo posrečena uprizoritev je doživela krstno

izvedbo v Kulturnem domu v Trstu v lanskem novembru kot otvoritvena predstava abonmajske sezone SSG 2000/01. Vse ponovitve so bile v Trstu, kajti predstava s plesom in visokimi premičnimi kulisami, ki so v nenehnem, vihravem gibanju - premikajo oziroma jih silovito vrtijo igralci sami - zahteva veliko odrsko površino. Tisti zamejski obiskovalci gledališč, ki se pač niso mogli podati do Trsta, da bi si ogledali ta zares doživeti odrski prikaz, lahko sedaj izkoristijo priložnost in gredo v Novo Gorico, kjer bo na velikem odru PDG ponovno zaživela vsa njegova kruta, dramatična, a s privlačnim nabojem prežeta vsebina, ki prevzame še tako odmaknjene in mrzlega gledalca.

Medtem ko je novogoriški oder zasaden z gosti, se domači gledališki umetniki mudijo na gostovanjih po slovenskih odrih. Tako so v torek, 20., gostovali v Brežicah z *Libertincem* E. Emanuela Schmitta, z isto predstavo bodo v Črnomlju v soboto, 24. Z delom C. Kosmača in S. Fišerja *Tistega lepega dne*, ki je navdušilo že neštete gledalce, bodo v petek, 23., v Žireh, 29. in 30. pa na Jesenicah. Z Goldonijevimi *Zdrahami* bodo gostovali v Sežani 26. in 27. t. m. Ljubki in nežni *Pingvin* Cofek slovenske pisateljice Romane Ercegovič bo pa obiskal ljubljanske malčke 30. t. m. v Kulturnem domu Španski borci.

IK

V FURLANSKEM MESETECU SAN DANIELE

PET UMETNIKOV BREZ MEJA

Tak je zgovoren naslov likovne razstave, ki jo bodo odprli nocoj, 22. novembra, ob 19. uri v kulturnem krožku Il Colle v furlanskem mestecu San Daniele (ulica Umberto I. št. 61).

Pet slovenskih slikarjev bo na kulturnem večeru predstavil goriški likovni kritik prof. Joško Vetrih, ki je o vsakem posamezniku tudi pripravil krajši predstavniški zapis v lično zgibanke razstave.

Tamara Burmicky-Taya, Ivan Stojan Rutar, Teo Tavželj, Franko Žerjal in Ivan Žerjal so slikarji, ki se bodo na razstavi predstavili s svojimi zadnjimi likovnimi deli.

Tamara Burmicky-Taya se je rodila leta 1946 v Mariboru, a je svojo mladost preživela razpetta med Južno Ameriko in Francijo, kjer se je tudi šolala. danes živi v Ljubljani, njeno slikarstvo pa odraža temeljno prisotnost orientalskega mišljenja in načina življenja. Njene vizije krajine in cvetličnih kompozicij so uglasene z notranjim mirom in toplo ter nežno paleto barv.

Ivan Stojan Rutar je Goričan, a živi in dela v Kopru, kjer je tudi začel razstavljal. Za njegove dela, ki so polna stiliziranih in zavestno preprostih mediteranskih motivov in barv, je značilen sredozemski kolorizem in odprt, svež odnos do življenja.

Teo Tavželj je Ljubljčan, po poklicu arhitekt in scenograf, a slika že vrsto let v domači vseh likovnih tehnikah. Najraje odslkava svoje videnje narave in notranjih občutij in v svojih delih išče sintezo med notranjim in zunanjim.

Franko Žerjal je Goričan, po rodu sicer Tržačan in nam znan slikar, saj se je v naših krajih večkrat razstavljal tako svoje krajinske vedute kot duhovne pejsaže in njegove harmonično uglasene "hvalnice" naravi.

Ivan Žerjal je najmlajši od vseh slikarjev, Goričan, ki se je že večkrat predstavil s svojim likovnim delom. Zanima ga svet na meji med realnim in abstraktnim, barve so tople, kompozicija sodobna, dela lirčna.

VELIKA SLOVESNOST V PODUTANI

Kot smo že napovedali v prejšnji številki našega časopisa, je bil v nedeljo, 11. novembra, v Sv. Lenartu ali po beneško Podutani velik praznik. Domači verniki so namreč proslavljali visok jubilej krajevne župnije, in sicer 650-letnico omembe Podutane v zgodovinskem poročnem dokumentu. Marsikdo si upa sicer trditi, da sega življenje župnije vse do 11. stoletja, ven-

KONCERT V ŠPETRU

V petek, 23. novembra, bo občina Špeter priredila ob 20.30 v občinski dvorani koncert, ki ga bosta oblikovala pianistka Paola Chiabudini, skupaj z njo pa se bo predstavil s harmoniko Aleksander Ipavec. Duo je pred kratkim predstavil svojo prvo CD ploščo, z naslovom *Omaggio a Piazzolla*. Gre za skladbe Astorja Piazzolla, ki sta jih priredila Chiabudinijeva in Ipavec, med skladbami pa lahko poslušamo igralca Angela Mamettija, ki bere besedila povezana s tradicijo tanga na začetku prejšnjega stoletja.

EJ

"MOJE GIBANJE JE STANJE NEGIBNOSTI"

JOŽE ŠTUCIN

V Špetru je bil v petek, 16. novembra, nekakšen knjižni praznik. Na prvi prireditvi z zgovornim naslovom *Jeziki se srečujejo*, ki so jo v okviru pobude *Spoznajmo se* pripravili Zveza slovenskih kulturnih društev, Kulturno društvo Ivan Trinko in Študijski center Nediža ter založbi Lipa in ZIT, so v Beneški galeriji najprej predstavili bogato knjižno razstavo publikacij, ki v različnih jezikih izhajajo na tem območju - pravo simfonijo besedne pestrosti beneške, rezijske, kanalske, furlanske jezikovne tradicije je predstavila Živa Gruden, toplo pa pozdravili še predstavniki lokalnih in deželnih oblasti -, v osrednjem delu večera pa je promocijo doživela še nova pesniška zbirka Miha Obita *Leta na oknu*, ki jo je izdala tržaška založba ZIT, prevedla pa Taja Kramberger. Knjigo so njeni botri temeljito predstavili v gostišču Alle Querce blizu Špetra.

Najprej je v duhovitem in sproščujočem tonu o knjigi in pesniku spregovoril predstavnik založbe Ace Mermolja, nato pa je zbirko temeljito in študijsko poglobljeno razčlenil Miran Košuta. Med drugim je poudaril tudi pomen Obitovega pesništva za okolje, v katerem živi, potegnili pa je tudi nekaj generacijskih vzporednic s pesniki iz matične domovine, ki so Obitu tudi po pesniški usmeritvi najbližji. Omenil je znane slovenske poete, kot so Matjaž Pikalo, Mitja Sander, Uroš Zupan itd. Večer je pove-

zovala Živa Gruden, ob zaključku "uradnega" dela predstavilve pa nam je spregovoril tudi sam avtor in prebral nekaj pesmi. Zbirka je zanimiva na raznih ravneh. Najprej kot avtorjev prvi tisk (samo) v slovenskem jeziku. Odločitev za slovenščino se v Obitovem pesništvu zdi bistvena. Vedeti je namreč treba, da Obit izhaja iz okolja, kjer slovenski jezikovni standard zveni še precej "tuje" in italijanščini (trenutno) zanesljivo parira le beneško narečje. Stanje negibnosti iz naslova je torej nekakšno gibanje, bivanje znotraj jezikovne danosti, ki pa se vendarle tudi dejansko »giblje« v smeri jezikovne suverenosti. Obitova pesniška zbirka je odlični primer teh sprememb. V eni od objavljenih pesmi tudi jasno razloži svojo "večjezičnost", ki v pestrem beneškem prostoru (in času) za vse akterje postaja vedno bolj zanimiva kulturna vrednota.

Da se miselnost spreminja, nas opominja verz, kjer pesnik prostodušno in brez predsodkov zapiše: *Tako sem Michele in Miha / in meni je prav, / da sem le še Michael in vse drugo / in da bi ime ne bilo vse / - odkrita dvojezična tabla, / kjer bi kromosomi mogli razširiti obzorje.*

Po drugi strani pa povejmo še, da gre v pričujoči zbirki za izredno prefinjen intimizem, liriko sodobnega tipa, ki skuša tipati po narativnih vzorcih preteklosti, obenem pa ohranja moderno dikcijo in nekakšen melanholičen zven, pesniško razpoloženje, ki hrepeni po artikulaciji svojih sanj.

GLOSA JURIJ PALJK

O ZAHVALNI NEDELJI

Ta zapis je nastal predvsem zato, ker smo zadnje tedne pri nas imeli nedeljske zahvalne maše, ki jih poznamo tudi pod imenom hvalnice ali pod vzdevkom zahvalna nedelja. Kot radoživi otroci smo pri teh zahvalnih mašah z veseljem gledali nesvakdanje okrašene oltarje v domačih cerkvah in prav lepo se nam je zdelo, da so bili na oltarju tudi koruzni klasi, grozdje, jabolka in hruške, tudi zlata jabolka, ki jih poznamo pod imenom kaki, skratka, da je bilo na oltarju vse tisto, kar so takratnemu človeku na jesen dali polje, vinograd in sadovnjak. Mama nam je pred odhodom v cerkev povedala, da gremo k zahvalni maši, pri kateri se bomo Bogu zahvalili za vse dobro, kar nam je tisto leto dal. Jasno je, da govorimo o časih, ko se je naša družba levila iz čisto kmečke v neko divjo industrijsko družbo, kar pa ni nikdar postala, ker se je razviti svet že podal na pot postindustrijske družbe, v kateri živimo danes. Pa nam tudi danes ni še jasno, v kakšni družbi živimo. Nekateri jo imenujejo postmoderna družba, drugi na kak drug način, saj trdijo, da je to že družba, ki je dodobra pogojena z elektronsko pošto; vsi pa vemo, da se je družba, v kateri nam je dano živeti, dodobra spremenila in tako so se spremenile tudi zahvalne nedelje in zahvalne maše.

Ko smo letos na zahvalno nedeljo vstopali v lepo okrašene cerkve in ponovno zagledali na

oltarju koruzno klasje, jabolka in druge jesenske sadeže iz naših krajev, nas ni navdajalo več tisto praznično pričakovanje kot nekoč in niti sami nismo vedeli, zakaj je bilo tako. Že res, da so dandanes na zahvalno nedeljo naše cerkve lepše in predvsem pa bolj bogato okrašene, a neke po poti v sedanjo družbo, ki jo morda najbolj označujeta individualizem in prazna samozadostnost, se je tudi izgubil tisti občutek in duh po pripadnosti, ki nas je včasih vezal tako na koruzno klasje kot na jabolka in hruške. Ko smo pogumno stopali v prihodnost in gradili današnjo družbo, smo za seboj pustili nezorane njive in nepokošene travnike, posekali smo stare trte in stare sadovnjake, v katerih so rastle sivke, kanadčanke in umazanke in še vse tiste domače sorte jabolk, ki današnjemu otroku ničesar ne povejo, nam pa pomenijo duh po otroštvu in lepih jesenskih in zimskih večerih, ko je oče prinesel v hišo tri jabolka in jih razrezal, da je po hiši zadišalo tako, kot danes nobeno jabolko ne diši več. Odsli smo v prihodnost, ki je danes naša sedanost in za seboj pustili zemljo in njene navade, potoke smo spremenili v kanale in reke v večje vodotoke naših in drugih iztebkov. Med potjo smo izgubili občutek za pristno, a smo v zameno dobili velikanske trgovine, v katerih je

na voljo imenitna izbira neverjetno lepih jabolk, za katere šele doma ugotovimo, da so vse iste-ga okusa in vse kruhaste, daleč, zelo daleč so od sočnosti tistih, ki nam jih je bil pred veliko leti tata zrezal na decembrski večer. In tudi nerodno, morda naivno, in kar povejmo na glas, včasih prav po kmečko nerodno, okrašene oltarje na zahvalno nedeljo, so zamenjali pravi cvetlični in s prelepim sadjem prirejeni aranžmaji, ki jih danes pripravljajo krajevne cvetličarne in seveda kar tekmujejo med seboj, katera bo lepše okrasila cerkev in oltar.

A potem se nam je zgodilo, morda letos, najbrž pa tudi že pred leti, da smo vstopili v cerkev na zahvalno nedeljo in na oltarju smo ponovno zagledali zlato klasje, rdeče trtno listje in sončno rumeno japonsko jabolko, morda zraven še rajsko jabolko, za katero smo bili šele v šoli zvedeli, da se ji reče granatno jabolko, vse je bilo tako, kot mora na zahvalno nedeljo biti, a v nas ni bilo več tistega občutka slovesnosti in obenem hvalnosti, ki je spremljal na to nedeljo naše otroštvo. Tudi duh po zemlji, po ličju in stisnjemem grozdju, po tropinah in moštu, po jabolčnih krljih in jesenskih sivkah, ki so se medile neke na omari v mami sobi, se je nekam izgubil, a nam še danes tako lepo zadiši iz našega otroštva. In potem si

rečemo, da smo bogati, da je danes vsega dovolj, in rečemo tudi, da je bilo nekoč vsega premalo. In potem na zahvalno nedeljo sedimo v klopih v cerkvi in nas naši otroci potihem vprašajo, zakaj je na oltarju klasje in so zraven tudi rdeča jabolka takrat se zavemo, koliko dobrega smo na poti v našo sedanost izgubili. Seveda razlagamo našim otrokom! Vedno nekaj razlagamo, a razložiti ne moremo. In se potem zazremo nekam v daljavo in takrat nam iz preprostih kmečkih hiš, v katerih so nekoč stali naši domovi, zadiši po jabolkih in po časih, ki jih več ni, a smo jih živeli v polnosti, predvsem pa smo živeli v polnosti povezanost z zemljo in tistim, kar nam je vsako leto znova dala. In pomislimo tudi, da je takrat zemlja dajala manj, ker ni bilo umetnih gnojil in tudi zato, ker je še nismo tako posiljevali, kot jo danes, ker so takrat naši očete in nonoti še vedeli, kje je tista prava mera ravnovesja in sobivanja z zemljo in naravo, katera del smo.

In tudi zato smo na letošnjo zahvalno nedeljo nekako nelagodno sedeli v cerkvenih klopih in zrl na zlatorumene klase, ki so samevali na oltarju. Po maši smo sedli v avtomobile in se peljali mimo praznih polj, katere smo spet, po (pre)dolgemu času videli v vsej jesenski lepoti; bilo nam je žal za čase, ko so koruzni klasi še viseli spleteni v kite v naših preprostih, a lepih primorskih hišah.

NARAŠČAJOČE ŠTEVILO PRIMEROV POLICIJSKEGA NASILJA

PREMIER BO PREVERIL DELO MINISTROV IN MORDA PREDLAGAL ZAMENJAVO

MARJAN DROBEŽ

Politika postaja čedalje bolj univerzalna in povsod pričujoča znanost, zato so njene razsežnosti očitne tudi v dveh najbolj odmevnih dogodkih v Sloveniji v prejšnjem tednu. Gre za zmago v nogometni tekmi slovenske reprezentance zoper Romunijo, v sredo, 14. novembra, s čimer si je Slovenija zagotovila udeležbo na svetovnem nogometnem prvenstvu na Japonskem. Drugi dogodek, seveda povsem drugačne narave, pa je bilo odkritje prvega primera bolezni norih krav (BSE) v Sloveniji. Specializirani referenčni laboratorij v Bernu je v torek, 20. novembra, popoldne potrdil ugotovitev Nacionalnega veterinarskega inštituta v Ljubljani o pojavu prvega primera BSE-ja, to je bolezni norih krav v Sloveniji. Obbolela krava se je skotila na kmetiji na Štarejskem. Kmetijo so zavarovali s posebnim režimom.

Slovensko javnost je ta prvi mogoč primer bolezni norih krav vznemiril, tudi zato, ker so nekatere države, denimo Hrvaška, Bosna in Hercegovina, Makedonija in Srbija že prepovedale uvoz govedine iz Slove-

nije. Nemara je ob tem pomenljiva izjava, ki jo je dal Franz Fischer, evropski komisar za kmetijstvo. Po njegovem mnenju "narava nikoli ne deluje stodstotno, zato se kljub vsem ukrepom bolezen BSE lahko pojavi povsod po svetu". Dodal je, "da govedina v Evropi ni bila še nikoli tako varna za prehrano, kot je zdaj, saj prej niso izvajali tako obsežnih zaščitnih ukrepov". V kroniki dogodkov različnega pomena in razsežnosti v preteklih dneh, zaskrbljiva opozorilo, vsebovano v poročilu evropske komisije (vlade), o napredku Slovenije v pripravah na članstvo v evropski povezavi. Kar zadeva politična merila za članstvo, ki jih država v celoti vzeto sicer še naprej izpolnjuje, pa evropska komisija poudarja "naraščajoče število primerov policijskega nasilja" in pristojne poziva k ukrepanju. Vlada se je takoj odzvala in o omenjenem opozorilu razpravljala na svoji seji. Tudi notranji minister je poudaril, da gre za zelo resen primer, ki mu bo resor, ki ga vodi, namenil vso pozornost. Kar se tiče nadzorstva nad policijo in njeno dejavnostjo, leto ni popolno in dovolj učinkovito, so ugotovili tudi na zase-

danjih parlamenta in v izjavah oz. protestih nekaterih organizacij civilne družbe. Šele pred nekaj dnevi so uzakonili nadzorstvo nad delovanjem kriminalistične policije. Uspešnost in zakonitost delovanja policije, skladno z vlogo, ki naj bi jo ti organi represije imeli v demokratični državi, slabijo tudi nesporazumi oz. spori med notranjim ministrom dr. Radom Bohincem in direktorjem slovenske policije, Markom Pogorcem. Slednji je opozorilo evropske komisije v njenem poročilu o Sloveniji, "o naraščajočem številu primerov policijskega nasilja", vsaj posredno zanikal v intervjuju z njim, ki ga je v svoji novi številki pred dnevi objavil mesečnik za kulturo, politiko in gospodarstvo, *Ampak*. Marko Pogorec je namreč zatrdil, "da je slovenska policija v demokratični Evropi zelo dobro uvrščena. Mi kot policija smo že, lahko rečem, v družini Evropske unije. Prvi smo postali člani Europola, ki je rezerviran za člane EU. V tujini nas cenijo". Drugačnja pa je ocena znanega komentatorja Mihe Kovača, ki je v kolumni časnika *Dnevnik* v soboto, 17. novembra, zapisal, "da je, medtem ko je

Marko Pogorec samovšečno skrbel za lastno promocijo, slopod njegovim vodstvom s slovensko policijo tako navzdol, da so to opazili celo v Bruslju".

V OPTIKI VOLITEV 2002

Zunanji minister dr. Dimitrij Rupel se je skoraj ves prejšnji teden mudil v ZDA, kjer je imel veliko pogovorov z vplivnimi parlamentarci in drugimi političnimi osebnostmi. Predvsem si je prizadeval dobiti podporo za slovensko vključitev v zvezo Nato.

Medtem so politične stranke iz vladne koalicije obeležile prvo obletnico delovanja, pri čemer so menile, da je koalicija ohranila enotnost in strnjeno pri delovanju vlade. Toda očitne so bile tudi vrzeli. Zaradi nesporazumov v koaliciji, le-ta v državnem zboru ni uspela zagotoviti sprejetja novega poslovnika parlamenta. Politične stranke, ki tvorijo koalicijo, so v marsičem razdvojene, ker vsaka izvaja svojo strategijo v pripravah za predsedniške in lokalne volitve, ki bodo v letu 2002. Predsednik vlade dr. Drnovšek je znanal te vrzeli in težnje strank in je zato odločil, "da bo preveril delovanje posameznih ministrov. Morda bomo predlagal tudi kakšno zamenjavo".

PRIZADEVANJE DR. ZOLTANA JANA

SLOVENŠČINA KOT URADNI JEZIK

Državni svetnik prof. dr. Zoltan Jan iz Nove Gorice je znanim oz. vplivnim posameznikom poslal prošnjo, naj podprejo njegova prizadevanja za zakonsko ureditev položaja slovenskega jezika kot uradnega jezika Republike Slovenije.

Poudaril je, da je Državni svet 5. oktobra leta 2000 v zakonodajni postopek vložil predlog zakona o rabi slovenščine kot uradnega jezika. Besedilo je bilo objavljeno v Poročevalcu parlamenta 27. oktobra 2000. Toda po več kot letu dni od začetka postopka se slovenska vlada do zakonskega predloga še vedno ni opredelila in tudi Državni zbor ga ni uvrstil na

dnevni red. Dr. Zoltan Jan, sicer tudi podpredsednik Slaviščičnega društva Slovenije in strokovnjak za slovenski jezik, osebe, ki jim je poslal prošnjo, vabi, naj najvišjim predstavnikom Slovenije pošljejo vljudna pisma, v katerih naj predlagajo pospešitev zakonodajnega postopka o slovenščini kot uradnem jeziku. Pisma z omenjeno prošnjo naj bi poslali predsedniku vlade dr. Janezu Drnovšku, predsedniku državnega zbora Borutu Pahorju, ministrici za kulturo Andreji Rihter in morda tudi drugim vplivnim osebnostim v Sloveniji.

M.

DNE 22. DECEMBRA OB DRŽAVNI MEJI PRI NOVOGORIŠKI ŽELEZNIŠKI POSTAJI

SKUPNA PROSLAVA GORIC

Sodeč po izjavi župana mestne občine Nova Gorica Črtomirja Špacapana, sta se vodstvi občin Nova Gorica in Gorica uspeli dogovoriti o skupni proslavi v počastitev 1000-letnice prve pisne omembe Gorice, Solkana in območja prihodnje Goriške pokrajine. Prireditev naj bi nadomestila tisto skupno proslavo, ki jo je novogoriška občina predlagala in se zanjo zavzemala v prvih mesecih tega leta, a so ta predlog občinski upravitelji v Gorici zavrnili.

Omenjena svečanost ali srečanje prebivalcev obeh sosednjih mest bo v soboto, 22. decembra, na prostoru ob državni meji pri železniški postaji v Novi Gorici. Udeležilo naj bi se ga vsaj dvajset tisoč prebivalcev Nove Gorice oziroma Gorice.

Za to prireditev naj bi odstranili železno ograjo, ki označuje državno mejo med Slovenijo in Italijo, s čimer bi simbolizirali odpravo meje po sprejemu Slovenije v EU. Srečanje prebivalcev obeh sosednjih mest pa ne bo imelo povsem značaja proslavljanja tisočletnice prve pisne omembe Gorice, Solkana in območja poznejše Goriške pokrajine. Upravitelji Nove Gorice in Gorice so se menda dogovorili, da na tako imenovani skupni proslavi ne bo nobenih govorov. To pomeni, da, denimo, predstavniki Nove Gorice prebivalcem Gorice ne bi mogli pred-

staviti in utemeljiti vsega, kar se je dogajalo, preden so v Gorici sklenili, da jubileja 1000-letnice ne bodo proslavljali skupaj z Novo Gorico.

Svetniki iz ZLSD v mestnem svetu mestne občine Nova Gorica so s posebnim sporočilom, namenjenim sredstvom javnega obveščanja, poslali so ga tudi Novemu glasu, zavrnili zamisel o srečanju 22. decembra. Svetniki iz največje opozicijske stranke, zastopane v mestnem svetu, menijo, "da je praznovanje ob 1000-letnici bilo dovolj. Če koga moti železna ograja na meji pri železniški postaji, zakaj mu ni tudi v napoto boveda žica na t.i. osimski cesti. Tudi stroški bi bili preveliki, saj smo za obeležitev in praznovanja 1000-letnice v Novi Gorici porabili neverjetno veliko denarja. Zaradi tega županu Nove Gorice predlagamo, da se županu Gorice zahvali za dano pobudo".

M.

PREJELI SMO

ITALIJA, VEROLOMNA DRŽAVA

Ob znanem zgodovinskem dejstvu, da je Italija v obeh svetovnih vojnah izdala svoje zaveznike in prestopila na nasprotno stran, ko so ji interesi to narekovali, ugotavljamo, da se njena verolomna drža vleče naprej vse do današnjih dni. Italija se npr. ni nikoli sprijaznila s Pariškim mirovnim sporazumom (1947) in iz njega izvirajočo izgubo dela bivše Julijske krajine, saj je že v nekaj tednih po njegovem podpisu terjala njegovo revizijo. Tudi Londonske spomene o soglasju (1954), s katero je bila de facto postavljena meja na Škofijah, si italijanske vlade, ob neprestanem spogledovanju z desnico, niso nikoli upale predložiti parlamentu v ratifikacijo. Neverodostojno se obnaša tudi do Osimskega (1975) in drugih, iz njega izvirajočih sporazumov, ki so mejo na Škofijah zakoličili tudi de iure ter uredili odprta premoženjska in druga vprašanja med državama. Že nekaj desetletij namreč, ob verbalnem zagotavljanju o spoštovanju teh sporazumov, poskuša na vse načine, kako bi jih spodkopala. V okviru teh pritiskov je pred leti tudi izsilila od Slovenije podpis Solanovega kompromisa. Ko se je potem izkazalo, da ni na italijanski strani nobenega resnega interesa za nakup nepremičnin na slovenskem ozemlju in da Solanov kompromis ne bo prinesel pričakovanih učinkov, je ob nedavnem obisku svojega zunanjega ministra Renata Ruggiera v Ljubljani ponovno načela že rešeno

vprašanje vračanja optantskega premoženja. In ko je naletela na odpor, je v svoji užavljenosti spet udarila po najšibkejšem členu naše nacionalne skupnosti, to je po slovenski manjšini v Italiji, z zavlačevanjem, izigravanjem in neizpolnjevanjem svojih materialnih, političnih in pravnih obveznosti do nje, ki ji jih narekujejo italijanska Ustava ter mednarodnopravni sporazumi. In končno tudi novosprejeti globalni zaščitni zakon, ki se s tako držo italijanskih osrednjih in lokalnih oblasti sprevača v pravo faršo. Hud udarec lastni kredibilnosti je Italija zadala tudi s tem, ko je predsednik Ciampi teden dni po zaigrani veliki idilni prijateljski predstavi v Istri zabodel Hrvaški nož v hrbet s sprejetjem sklepa o podelitvi visokega državnega priznanja poslednjim mestnim zadarskim fašističnim oblastem iz l. 1943. S tem je pokazala ne samo, da se odmika od duha odpornosti, na katerem je zgrajena povojna Evropa, ampak tudi to, da so skomine po dobrih starih (imperialnih) časih žive kar še naprej. Na kar je Hrvaška, tudi sicer že dolgo izpostavljena italijanskim pritiskom v zvezi z optantskim premoženjem, reagirala z vso ostrino, tudi na diplomatski ravni.

Ob vseh teh dogajanjih pozivamo tudi slovenske oblasti, da se temu nedostojnemu kramarskemu izsiljevanju Italije uprejo odločneje kot doslej, saj nam dosedanja, pretežno kompromisarska drža ni bila ne v čast in ne v korist. Predvsem pa, da zaščitijo naše rojake v Italiji pred

več kot stoletnim valjarjem takšnega ali drugačnega raznardevalnega nasilja, tudi prek internacionalizacije njihovega problema. Obenem opozarjamo, da ne smemo vračati udarcev s pritiskom na italijansko manjšino pri nas, saj je udarjanje po šibkem lastnost strahopetcev in hkrati tudi nemoralno. Od sa-

me italijanske manjšine pa pričakujemo obsodbo sedanjega početja italijanskih osrednjih in lokalnih italijanskih oblasti ter vsaj minimalno obliko solidarnosti z našimi rojaki v Italiji.

ČLANI MNENJSKEGA GIBANJA ZA SLOVENSKO ISTRO:
MILAN GREGORIČ, LUCJAN PELICON, KARLO KOČJANČIČ

IZJAVA NEKDANJEGA GORIŠKEGA ŽUPANA

DVE GORICI ENO MESTO

Nekdanji goriški župan Antonio Scarano (na sliki), ki si je med trajanjem svojega mandata prizadeval za tesno sodelovanje s sosednjo Novo Gorico, je v pogovoru, ki je bil objavljen v nekem krajevem tedniku v Novi Gorici, podprl zamisel o dveh Goricah - enem mestu: gre za znano pobudo, ki jo je leta 1990 dal tedanji predsednik novogoriške občine Sergij Pelhan. Predlog sedanjega župana Nove Gorice in Gorice, Črtomir Špacapan oz. Gaetano Valenti, zavračata z raznimi utemeljitvami; Scarano pa nasprotno meni, "da se sedaj ideja o dveh Goricah - enem mestu uveljavlja. Če je bila prej napredna, je danes postala osnovni pogoj za naš in vaš obstoj, ker tu se bo pokazala verodostojnost Evrope. Ko bo Slovenija vstopila v EU, ne bo več schengenske meje, brez razlike bo mogoče imeti bivališče v Go-

rici ali v Novi Gorici. Potemtakem bi morali takrat pokazati, kako se lahko dopolnjujeta dva naroda z različnim jezikom bolj kot z različno kulturo in zgodovino, in bomo morali torej narediti vse, da se bo to zgodilo na najboljši način. Tako naj bi že zdaj preučevali, kaj je treba narediti skupnega; katere storitve, druge stvari, mestno infrastrukturo, da se ne bomo podvajali in ustvarjali situacij, ki nas lahko veliko stanejo, a ne rešijo ničesar. O dveh združenih mestih z različnim jezikom nimamo nobene izkušnje, torej bomo morali tudi ust-

variti neko stvarnost, ki so bo v celoti dopolnjevala, sicer Evropa ne bo uspela. Mi bomo zgled, koliko bo Evropa lahko enotna. Nekoliko razmišljam tudi o tem, da bi ponovno poskusil na volitvah, saj te prilike na gre zamuditi. Podpiram trditev, da bomo Italijani vedno v slabšem položaju od vas Slovencev, če se ne bomo naučili tudi vašega jezika, kajti vi znate dva jezika, mi pa samo enega".

M.

PREVIDNOST PRI NAKUPU MESA V SLOVENIJI

Ob odkritju prvega primera bolezni norih krav v Sloveniji je minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Franc But v izjavi za javnost poudaril, da v državi deluje varen in

OBVESTILO

DRUGI KONCERT iz niza Hitove muze bo v petek, 23. novembra, ob 20. uri. V viteški dvorani gradu Dobrovo se bo občinstvu predstavil godalni kvartet iz Nove Zelandije. Na programu so skladbe sodobnih novozelandskih avtorjev J. Psathasa in R. Harrisa ter L. van Beethovna in R. Schumann.

natančen sistem nadzora in testiranja, saj so doslej pregledali že šestindvajset tisoč živali. Potrošnikom zato zagotavljajo, da se meso bolne živali ne more pojaviti na trgovskih policah. Enako je v svoji izjavi poudarilo tudi Gospodarsko interesno združenje Mesoizdelki, ki deluje pri Gospodarski zbornici Slovenije.

Ministrstvo za zdravje pa je sporočilo, da preventivni ukrepi zagotavljajo veliko stopnjo varnosti. Potrošnikom priporočajo, da se oskrbujejo z mesom in izdelki živalskega izvora le od tistih proizvajalcev, ki imajo dokaze o sledljivosti mesa oziroma živine. Živila od črnih, to je nezakonitih zakolov, pa niso varna. M.

ITALIJANSKO PRAVO

ODPRAVLJEN DAVEK
NA DEDOVANJA
IN DARILA (1)

DAMJAN HLEDE

V slavni predvolilni "Pogodbi z Italijani" je sedanjí predsednik vlade slovesno obljubil, da bo odpravil davek na dedovanja in darila. S t.i. "zakonom stotih dni" (zakon št. 383/2001) je to obljubo formalno uresničil. Formalno rečemo zato, ker je učinek odprave tega zakona tisti, ki smo si ga bili sicer pričakovali in v članku 13. septembra letos tudi napovedali. Gre za zakonski ukrep, ki dejansko olajša samo dedovanja velikih premoženj. Isto velja, ne glede na vsebinske razlike, tudi za darila. A pogledimo od bližje, kako bo zakonodajalec odslej ravnal z dedovanji in darili in kaj bo od nas v zvezi z njimi zahteval.

Davek na dedovanja, ki je doslej bremenil le vrednosti, ki so presegle 500 milijonov lir, je odslej v celoti preklican. Davek na dedovanja ne bo več obstajal, ne glede na vrednost zapuščine in na stopnjo sorodstva s pokojnikom. To pa ne pomeni, kot smo že bili napovedali, da bodo dedovanja prosta vsakršnega davka. Še naprej bodo namreč obdavčene nepremičnine, ki predstavljajo najnormalnejši predmet zapuščine. Obdavčene bodo, tako kot doslej, s katastrskim in hipotekarnim davkom, ki bosta še naprej bremenila davkoplačevalce v višini skupnih 3% katastrske vrednosti podedovanih nepremičnin.

Rezultat je naslednji: sorodnik v ravni črti, ki je doslej podedoval 3 milijarde lir vredno zapuščino, je moral doslej plačati državi 27% celotne vredno-

sti, ki je presejala 500 milijonov lir (torej približno 675 milijonov) in 3% vrednosti nepremičnin (če so v prikazanem primeru nepremičnine predstavljale polovico vrednosti celotne zapuščine, bi to znašalo 45 milijonov lir, a ponavadi bo razmerje nižje, ker se bo težko pripetilo, da bo katastrska vrednost nepremičnin tolikšna). Odslej bo isti dedič plačal le 3% vrednosti nepremičnin. Res je sicer, da so posestniki velikih premoženj doslej v večini primerov že za časa življenja poskrbeli za davčno čim cenejšo porazdelitev svojega premoženja. Dejstvo pa je, da se tako slovesno proglašena novost večine prebivalstva (vsaj z ekonomskega vidika) ne bo tikala.

Birokratska obveznost prijave dedovanja bo še naprej ostala le z ozirom na zapuščino, ki vsebuje nepremičnine, kot predpostavka za samoizplačilo katastrskega in hipotekarnega davka in kot predpogoj za legitimnost nadaljnjih prenosov istih nepremičnin. Kdor ne bo prejel v dediščino nepremičnin, ampak samo denar, vrednostne papirje, družbene deleže ali delnice in druge premičnine, bo odslej prost vsakršne davčne obveznosti in tudi obveznosti prijave, ne glede na vrednost in na stopnjo sorodstva s pokojnikom. Za tiste, ki bodo prejeli v dediščino nepremičnine in bodo posedovali pogoje za koriščenje olajšav prvega doma, so ohranjene olajšave, ki jih je tudi na dedovanja raztegnil zakon št. 342/2000, in sicer hipotekarni in katastrski davek v fiksni meri (500.000 lir).

DALJE

VISOKE KAZNI ZA KRŠITELJE

SOFTWARE IN AVTORSKE
PRAVICE

Člen 171-bis zakona št. 633/1941, v besedilu, ki ga je uvedel zakon št. 248 z dne 18. avgusta 2000, določa kazneni zapor od šest mesecev do treh let in denarno globo od najmanj pet milijonov do največ 30 milijonov lir za vsakogar, ki nezakonito in z namenom profita kopira računalniške programe ali z istim namenom uvaža, razmnožuje, prodaja ali v trgovinski oz. podjetniški namen poseduje ali daje v najem programe brez oznake Siae.

Pred reformo, ki jo je uvedel omenjeni zakon št. 248/2000, je bila kazen predvidena za "trgovinsko posedovanje, z dobičkonosnim namenom, nezakonitih kopij računalniških programov.

Takoj potem, ko je novo besedilo stopilo v veljavo, je bilo izvedencem jasno, da je šlo za precejšnjo vsebinsko razliko. Prej je bilo namreč kaznovano le posedovanje v dobičkonosne namene (it. "a fine di lucro"), kar je po prevladujočem tolmačenju pomenilo, da je bila prepovedana komercializacija nezakonitih kopij, sedaj pa je prepovedano posedovanje z namenom dobička (it. "per trarre profitto"), kar po prevladujočem tolmačenju pomeni, da je z reformo postalo prepovedano tudi posedovanje, ki

ni namenjeno komercializaciji, ampak preprosto tudi notranji uporabi podjetnikov ali trgovinskih družb, kajti dobiček lahko imamo tako s pomočjo komercializacije in torej z nekim dohodkom kakor tudi s prihrankom na stroških. Do slednjega privede namreč uporaba ilegalnih kopij programov. Pred kratkim je kasacijsko sodišče to interpretacijo razširilo tudi na nezakonite uporabe, ki so bile izvedene v času, ko je veljalo prejšnje zakonsko besedilo in razsodilo, da lahko tudi dobičkonosni namen dosežemo s prihrankom na stroških, kar predstavlja vsekakor znamenje sodne volje po zelo odločnem zasledovanju tovrstnih kaznivih dejanj.

DH

ENO NAJLEPŠIH ZABAVALIŠČ V EVROPI

HIT ODPRL POSODOBLJENO
IN POVEČANO PERLO

V Novi Gorici so v četrtek, 15. novembra, na gala večeru, polnem prijaznega druženja in zabave, kot je bilo zapisano v vabilu za udeležbo, končali posodobitev in povečanje igralniško-zabavišnega središča Perla.

Projekt razširitve znanega zabavišča je bil največji v slovenskem gostinstvu in turizmu v zadnjih letih in je stal kar 7 milijard tolarjev, kar je približno sedem milijard lir. Uresničili so ga v dveh fazah, zasnovan pa je bil pred dobrima dvema letoma. Igralnica ima tako v Perli sedaj 5.500 kvadratnih metrov novih površin, od prej pa jih je 6.500. V razkošnem objektu je kar 770 igralnih avtomatov in 46 igralnih miz. Izjemno pozornost gostov, ki so prišli iz vse Slovenije, je bil deležen prenovljen hotel Perla. V prihodnje bodo morda v kompleksu Perle zgradili še en hotel. Seveda bo potrebno na novo naložbo še počakati nekaj časa. Sicer pa je svojevrstna posebnost novega hotela v Perli prav gotovo panoramsko dvigalo, iz katerega je lep pogled na Novo Gorico in okolico. Zvečer pa Perlo razsvetlujejo razne barvne luči, kar daje celotnemu objektu čaroben izraz.

Na tiskovni konferenci smo tudi izvedeli, da je prenovljena Perla postala ena od naj-

bolj modernih igralnic in zabavišč v Evropi, namenjena pa je širšemu krogu ljubiteljev igranja na igralne avtomate in na igralnih mizah. V igralnici in notranjemu avditoriju je vsak večer poskrbljeno za zabavo in tudi v prihodnje bo v Perli mogoče videti predvsem italijanske estradne zvezde, ki jih sicer drugje v naših krajih ni mogoče ne videti ne slišati.

V petek, 16. t.m., so prenovljeno in povečano Perlo predstavili tudi tradicionalnim obiskovalcem novogoriške igralnice iz Italije. Na srečanju s časnikarji pred otvoritveno slovesnostjo je direktor trženja v Hitu Cveto Stančič povedal, da je igralnico Perla od njenega odprtja leta 1993 obiskalo več kot sedem milijonov gostov. Skupaj so dosegli okoli milijardo nemških mark prihodka, se pravi tisoč milijard lir dohodka, igralnica pa je državi in občinam v omenjenem obdobju plačala za okoli 374 milijonov nemških mark ali prav toliko milijard lir davkov in drugih pristojbin.

M.

"STIKI" NA SLOVENSKEM
PROGRAMU RAI

V nedeljo, 25. t.m., bo po TV dnevniku po tretji mreži RAI-slovenski programi na sporedu oddaja STIKI. Zunanja ekipa je tokrat posnela oddajo v prostorih Zadruga krminskih proizvajalcev, saj je bila tema oddaje prav vinogradništvo v Brdih na slovenski in italijanski strani meje. Pogovora so se udeležili številni krajevni upravitelji, predstavniki zadrug in vinograd-

niki, ki so vsak s svojega zornega kota predstavili problematiko proizvodnje vina na ozemlju, ki naj bi bilo geografsko enotno, ki pa občuti razkorak dveh različnih zakonskih ureditev. Pogovor bodo obogatili tudi zunanji posnetki, pripravljeni v ilustracijo obravnavane teme. Tokratno srečanje na terenu je vodil novinar Marij Čuk. Pono-vitev oddaje bo v četrtek, 29. t.m., približno ob 20.50.

Z ZAČETOM NOVEGA LETA

NA EVRO SE BODO MORALI
NAVADITI TUDI SLOVENC

Javna občila v Sloveniji objavljajo veliko število informativnih in drugih prispevkov o evru, novi evropski denarni enoti. Čeprav država še ni članica Evropske monetarne unije (to bo v najboljšem primeru postala dve leti po sprejemu v EU), bo uvedba evra vplivala tudi na poslovanje slovenskih podjetij in ostalih pravnih oseb. Nanj pa se bodo morali navaditi Slovenci tudi kot posamezniki. Če ne prej, se bodo z evrom srečali po

novem letu 2002, ob prvem prehodu italijanske ali avstrijske meje. V Sloveniji pa bo evro dosegel tudi to, kar dinarju in kasneje tolarju nikoli ni uspelo, namreč nadomestiti nemško marko kot najbolj priljubljeno merilo vrednosti.

V Banki Slovenija zagotavljajo, da bo v obtoku dovolj ev-

rov za tiste oblike poslovanja, ki jih bo nova evropska valuta določala. Pravijo, "da bodo lahko v vsako slovensko vas, če bo potrebno, nov deonar pripeljali v roku dveh do štirih ur". Bolj pa so zaradi evra zaskrbljene menjalnice. Boje se namreč, da se bo njihovo poslovanje zmanjšalo, ker bo prenehal promet z dose-

danjimi valutami dvanajstih držav, ki bodo uvedle evro. V prihodnje se bo menjava odvijala zgolj med novo evropsko valuto in slovenskimi tolarji. V poštev prihaja tudi menjava drugih preostalih valut, denimo ameriškega dolarja, toda njihovo delež je bil že doslej skromen. V slovenskih menjalnicah so doslej nakupili oz. prodali raznih valut v skupnem znesku okoli 7,5 milijarde nemških mark letno.

M.

Evrokotiček
MARA PETAROS

Naša sodelavka odgovarja na vprašanja o uvedbi evra. Bralce vabimo, naj nam pošljejo svoja vprašanja glede nove valute po e-mailu, faksu, tradicionalni pošti ali telefonu; mi bomo to posredovali naši sodelavki.

Vpr.: "Vse lepo in prav, sem si rekel, ko sem poslušal navodila, kako naj ravnamo z evrom ipd. Vprašal pa sem se in sedaj tu vprašanje postavljam vam: "Zakaj je sploh bilo treba iti na pot skupne evropske valute, ko so in bodo v Evropski zvezi itak ostali jeziki različni, navade različne, da niti ne govorimo o tem, da cene gotovo ne bodo enake...?" Skratka: kaj imamo konkretno od tega, da bomo pripadniki 12 evropskih držav uporabljali isto valuto? Vnaprej lepa hvala za odgovor."

Odg.: "Po skupni evropski valuti ni nihče vprašal, Nemci je npr. nočejo še sedaj, ko smo tik pred uvedbo skupne evropske valute, Francozi jo gledajo od daleč, Danci so jo komaj zavrnil na referendumu. Po drugi strani pa si vsi

mi želimo trdne ekonomije, zdravih državnih obračunov in manjše inflacije. Vse to smo v Italiji dobili prav zaradi skupne evropske valute. Državniki in vsi davkoplačevalci smo se morali v zadnjem desetletju prejšnjega stoletja močno potruditi, da smo vsaj delno sanirali razmajano državno bilanco, zmanjšal se je državni dolg, inflacija je znatno manjša kot pred leti. Prav zaradi sodelovanja pri skupni evropski valuti so se morali italijanski državni naučiti varčevati z javnim denarjem, saj imajo nad seboj evropski organ, ki nadzoruje njihovo delovanje. Za sprejem v Evropsko monetarno unijo je morala namreč vsaka država spoštovati določene pogoje, ki se nanašajo na stopnjo inflacije, ki je v državi, na razmerje med letnim državnim primanjkljajem in bruto notranjim proizvodom in na skupni državni dolg. Za sprejem v Evropsko monetarno unijo so morale države spoštovati vse te pogoje. Članstvo pri Evropski monetarni uniji pa ni večno. Če država ne spoštuje več pogojev, jo lahko glavni organ izloči iz Evropske monetarne

unije. To je tudi jamstvo, da bodo državni posamezniki držav skrbeli, da bodo s primernimi ukrepi zagotovili spoštovanje vseh parametrov, in s tem zagotavljali sorazmerno zdravo gospodarstvo. Poleg teh makroekonomskih utemeljitev, ki lahko posameznika prizadenejo ali ne, bo gotovo vsak zasebnik imel od skupne evropske valute več koristi. Ker je valuta skupna dvanajstim državam, bo lahko posameznik izlet v Avstrijo in tam kupiti potrebno dobrino, saj je kroženje dobrin in oseb v sklopu Evropske unije prosto. Seveda ne govorim o tem, da bomo šli na kavo v tisto državo, kjer je kava cenejša, saj bi pri tem imeli precej večje stroške kot koristi, za druge dobrine, ki imajo večjo unitarno vrednost, kot so npr. pohištvo, avtomo-

bili, počitnice, obleke ipd, pa se bo verjetno splašalo pogledati, kje dobrina manj stane. Veliko koristi pa bodo s skupno evropsko valuto imeli predvsem podjetniki, saj se bo njihovo tržišče močno razširilo in ne bo več omejeno samo na italijanski trg, pač pa na dvanajst evropskih držav. Kot se bodo lahko goriški in tržaški potrošniki odločili, da bodo nekatero dobrino kupovali tam, kjer stanejo manj, tako se bodo lahko tudi nemški, francoski ali belgijski potrošniki odločili, da bodo določene dobrine kupovali v naših krajih, ker so pri nas cenejša kot pri njih doma. Ravno tako se bo povečal tudi podjetnikov nabavni trg, saj se bo lahko odpravil nakupovat v tisto državo, ki se mu zdi cenejša.

Upam, da sem vas s tem odgovorom prepričala, da bomo od skupne evropske valute imeli številne koristi, čeprav se bomo morali na novo privajati na evrokovanec in evrobankovce, kar nam bo v začetku gotovo prinašalo kakšno težavico.

ZBORNİK SLOVENSKEGA ŠPORTA V ITALIJI 2001

PREGLED DVEH SEZON

Po enoletnem premoru se je med slovenske bralce in športne navdušence v Italiji ponovno vrnil *Zbornik slovenskega športa v Italiji*, ki nosi letnico 2001. Delo je izdalo Združenje slovenskih športnih društev v Italiji, avtor pa je tudi tokrat Branko Lakovič, neutrudni športni delavec in časnikar, ki si je svojčas bil moral tako rekoč vzeti "sobotno leto". Lani je namreč izpod njegovega peresa izšla knjiga *Naši "azzurri"* o pripadnikih slovenske manjšine, ki so oblekli dres italijanske državne reprezentance. Poleg tega je Lakovič postavil na noge in oblikoval ter še dodatno izpopolnil spletno stran slovenskega športa v Italiji - www.slosport.org - ki je v kratkem postala lepa realnost pri nas in v Sloveniji. Zbornik slovenskega športa v Italiji 2001 smo - kot smo sicer napisali - nameravali predstaviti že v prejšnji številki, a nam je prostor nagajal, tako da o njem pišemo tokrat.

V 350 strani debelem zborniku podaja Branko Lakovič pregled dveh športnih sezon, in sicer sezone 1999/2000 in 2000/2001. Kot prejšnji zborniki je izšel v dvojezični obliki - v slovensčini in italijanščini - s ciljem, da se tudi italijanska javnost seznanja z našo športno dejavnostjo, kar pomeni, kot je sam avtor povedal v uvodu, tudi Lakovičev prispevek "k vse boljšemu spoznavanju in prijateljstvu med tu živječima narodoma." Če opremo knjigo, zasledimo po uvodnih besedah predsednika

Združenja slovenskih športnih društev v Italiji Jureta Kufersina in avtorja Branka Lakoviča zgoščen pregled sezon 1999/2000 in 2000/2001. V ta pre-

sko B2 ligo, državni rekord Claudie Coslovich v metu kopja in njeno 12. mesto na olimpijskih igrah v Sidneju (za kar si je zaslužila prostor na platnici zbornika), odprtje prenovljene telovadnice Ervatti pri Briččikih, prireditve Naš športnik in še bi lahko naštevali. Poleg tega pa gre tudi za beleženje čisto normalne, rekli bi skoraj nevidne dejavnosti številnih odborikov društev, brez katerih bi naš šport prav gotovo ne dosegal takih rezultatov, kot jih pač dosegajo. Tako so zabeleženi društveni občni zbori, organiziranje turnirjev, sestanki, okrogle mize, predavanja idr. Po tem pregledu sezon pride na vrsto pregled dejavnosti ZSSDI z beleženjem pomembnejših datumov v sezonah 1999/2000 in

gled je avtor vključil vse pomembnejše datume športne dejavnosti v zamejstvu v zadnjih dveh letih. Tako se bralec seznanja z nekaterimi bleščecimi vrhunskimi dosežki naših športnikov: gre npr. za zmage rolkaric in rolkarjev kriškega društva Mladina na evropskih in svetovnih prvenstvih, uspehe Tanje Romano na kotalkarskih prvenstvih, državni naslov Arianne Bogatec v jadrnanju, bron mladega Čupinega jadrca Jara Furlanija na Martiniki, uspehe hitrohodca Fabia Ruzzierja, napredovanje Vala Imsa v odbojkar-

2000/2001. Naj omenimo tu le podelitev priznanj Združenja, nagrade Šport in šola, tradicionalno kolesarsko dirko za pokal ZSSDI, zamejsko balinarsko in smučarsko prvenstvo ter podelitve košarkarskih oskarjev. Ob teh tradicionalnih pobudah pa velja omeniti še nešteto stikov s športnimi zvezami in organizacijami Italije in Slovenije ter vezi s slovenskimi športnimi zvezami na avstrijskem Koroškem in v Porabju na Madžarskem, nad vsem pa kraljuje slovesna proslava 30-letnice Združenja, ki so jo lani obhajali na sedežu dežel-

ne sekcije italijanskega olimpijskega odbora CONI v Trstu.

Temu sintetičnemu pregledu sledi predstavitev posameznih slovenskih športnih društev v Italiji in tudi njihove dejavnosti, kar je novost v primerjavi s prejšnjimi izdajami zbornika, kjer je bila dejavnost zaobjeta v pregledu posameznih panog. Vseh društev, ki jih avtor obravnava, je kar 55, ukvarjajo se z najrazličnejšimi panogami, stopnje udeleževanja pa so različne: lahko gremo od agonistično zamišljenega tekmovanja, ko si klub prizadeva, da bi dosegel čimboljše rezultate tako na tekmovalnem kot tudi na organizacijskem področju, pa do takih društev, ki delujejo bolj na ljubiteljski ravni, a so prav tako enako pomembna. Slika, ki se oblikuje pred bralčevimi očmi, prikazuje široko športno gibanje, ki doživlja sicer nezanimljivo težavo (če upoštevamo, da ustanove naše menšine še vedno čakajo na obljubljeni denarne prispevke, da tudi sponzorjev ni lahko prepričati in da odborovniška kadra ni lahko oblikovati), a ki je vseeno bogata in razgibana. Zaslugo za ta prikaz pa nosijo - poleg avtorja - urednika Branka Lakoviča - še Igor Lakovič, ki je poskrbel za tehnično opremo, Ingrid Kalan, ki je delo prevedla v italijanščino, lektor Mario Bucik ter fotograf Damjan Balbi, Pierluigi Bumbaca, Davorin Krizmančič in Annalisa Roberti, medtem ko je precej fotografskega gradiva prišlo tudi iz društvenih arhivov. Za tisk je poskrbela tiskarna Grafica Goriziana iz Gorice.

NL

GOSPODARSTVO

NEKAJ MISLI IN ZADRŽKOV

PRODAJA BANKE KOPER ITALIJANSKEMU KUPCU

MILAN GREGORIČ

Pred meseci so prodre v javnost govorice, da nameravajo trije glavni lastniki Banke Koper (Luka Koper, Istrabenz in Inter-evropa) prodati večinski delež (52%) italijanski banki Sanpaolo IMI iz Turina. Pred dnevi je bila novica potrjena s podpisom pogodbe med zainteresiranimi stranmi. Kupoprodajni posel morajo potrditi le še upravni odbori prodajalcev ter Narodna banka Slovenije. Ob tej priložnosti je bila v Kopru (5.11.01) sklicana tiskovna konferenca v režiji civilne družbe (mag. Marjan Starc in Mnenjsko gibanje za Slovensko Istro), s katere objavljamo prispevek koperskega publicista Milana Gregoriča, ki širše osvetljuje nekatere sporne okoliščine tega posla, in sicer:

ner (lastnik) omogočil hitrejšo rast in razvoj. Kajti v isti sapi priznavajo, da veljajo te koncesije za obdobje petih let. To lahko pomeni, da bo ta razvoj koperske banke zelo kratkega diha, o čemer, seveda, prodajalci banke previdno molčijo. Na svoj način zgovorna je tudi izjava kupcev (banka Sanpaolo IMI iz Turina), kako da so zelo "zadovoljni s kupčijo, čeprav jih je drago stala". Kaj bi ne bili, saj jim je uspel veliki met. V naročje jim je namreč padla poslovno uspešna banka in prek nje nadzor nad "krvnim obtokom" obmejnega gospodarstva. In še bolj zgovoren je zagoneten molk dosejanega bančnega vodstva, ki nam ne slika prav nobenih svetlih perspektiv koperske banke v naročju novega lastnika, kar je morda edino pošteno.

V zvezi z italijanskim gospo-

Najprej bi spomnil, da je Mnenjsko gibanje za Slovensko Istro, katerega član (in koordinator) sem tudi sam, med prvimi reagiral z odprtim pismom na govorice o možni prodaji Banke Koper italijanskemu kupcu, in to že junija 2001. Lastnikom smo priznali pravico, "da razpolagajo s svojim premoženjem, in dopustili, da imajo lahko za takšno odločitev tehtne poslovne razloge". Vendar smo hkrati menili, "da se ta njihova odločitev ne tiče samo ozkih podjetniških interesov, ampak je tudi širšega pomena za naš obmejni prostor kot tudi za Slovenijo kot celoto". Izhajajoč iz pritisikov, ki so bili v prvih desetih letih obstoja slovenske države izvršeni na naš prostor, smo ocenili, "da kaže vse to na obstoj načrta za vzpostavitev čim večjega italijanskega vpliva v tem obmejnem območju". In italijanski odkup večinskega deleža Banke Koper bi pomenil vzpostavitev finančnega nadzora nad pretežnim delom tukajšnjega gospodarstva in finančnimi prihranki prebivalstva. Pri tem je realno pričakovati, da bodo ključna mesta v banki zasedli Italijani in da bo italijanščina uvedena kot glavni jezik pri poslovnem komuniciranju banke". Zato smo pozvali lastnike banke, da svojo odločitev tehtno premislijo in poiščejo drugačno rešitev. Primorsko in slovensko javnost pa, da pravilno oceni teži in posledice tega dejanja ter se odločno postavi v bran slovenskih nacionalnih interesov.

V zvezi z nekaterimi pogoji prodaje banke pa bi želel opozoriti predvsem na sledeče. Prvič se prodajalci v svojih izjavah zapletajo v protislovja, ko svečano zagotavljajo, da bo Banka Koper ohranila svojo pravno samostojnost, zaposlene delavce itn. In celo, da ji bo nov part-

darskim prodorom na vzhodno obalo Jadrana pa bi omenil še naslednja dejstva. Prvič poskus italijanskega kapitala, da bi vzpostavil nadzor nad vsemi tremi največjimi hrvaškimi bankami, to je splitsko, reško in zagrebško. Pri splitski je poskus uspel ter je njen večinski delež v italijanskih rokah. Pri reški pa se je zataknilo, saj je Hrvaška zelo modro dala prednost avstrijsko-nemškemu kapitalu in interesom. Končno je razvoj severnojadranskih luk in njihovih mest odvisen od blagovnih tokov iz srednje Evrope, ne pa toliko od Italije. Zato je interes srednjeevropskega gospodarstva po močnejši prisotnosti v tem prostoru povsem legitim in ga je treba upoštevati. Da ne govorimo o tem, da ta interes ne ogroža nacionalne identitete tega prostora, kar za italijansko stran ne bi mogli reči. Vse povedano velja tudi za Koper, ki pa, očitno, tega ni dojel in so tako pri prodaji koperske banke prevladali ozki poslovni interesi njenih lastnikov nad nacionalnimi interesi.

Poskus naskoka italijanskih bank na zagrebško banko pa je izzval pravi revolt javnosti in so se tako italijanski partnerji morali dobesedno umakniti iz posla.

Zanimiv je tudi podatek, da je npr. Italija v nekaj zadnjih letih ustanovila okrog 1.500 mešanji podjetij in Hrvaškem in od tega 90% v Istri in Kvarnerju. Pri čemer je poslovnim operaterjem dala na razpolago 200 milijard za kritje poslovnih rizikov. Ni mi znano, da bi tudi drugi poslovni partnerji v tem prostoru uživali podobno kritje s strani svoje države. Zato bi lahko rekli, da ne gre pri tem za kak svobodno trg, ampak bolj za osvajanje gospodarskega prostora na sigurno".

REŠENI DVOMI GLEDE KRAJA SPOPADA MED SLOVANI IN LANGOBARDI

"IN LOCO QUI BROXAS DICITUR" (2)

GIORGIO BANCHIG

IZVOR TOPONIMA

Hipotezo, da je bil Broxas pri Mostu / Ponte San Quirino, so podpirali tudi Carlo Guido Mor (Mor 1972: 44), Simon Rutar (Rutar 1899: 106; prim. tudi Musoni 1900) in, kakor smo videli, tudi Božo Zuanella, ki to zatrjuje na osnovi raziskovanja imena toponima in s tem dodaja novost raziskavi. V začetni fazi Zuanella govori, da izhaja ime Broxas iz grškega samostalnika "brohos" (= zanka, voz, zanka pri mreži); ta izraz bi bil lahko uporabljen za poimenovanje kakšnega značilnega elementa mostu (Zuanella 1983); ko sem mu sam to svetoval, saj sem ga opozoril na latinski besedi "brochus" (= štrleč, izpostavljen, ki so jo posebno radi uporabljali za osebo ali žival s štrlečimi zobmi) in "brochitas" (= štrlina, rtič), na kateri bi se lahko prav tako navezoval Broxas, je kasneje popravil svojo prvotno hipotezo in napisal: latinska beseda "brochus" izhaja iz stare grščine (prim. "bryko", "bryho": zlomiti z zobmi, kazati zobe). "Privedniško besedo v pomenu 'nekdo, ki ima štrleče zobe' pozna tudi italijanski jezik; pomensko je zavzela razne oblike: 'brocco': zasopel konj s štrlečimi zobmi, 'broccolo': pomanjševalnica za 'brocco' v pomenu poganjek"

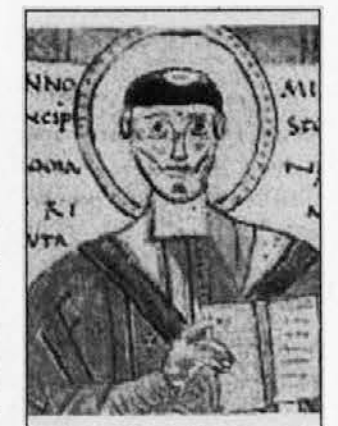
"V kraju, ki se imenuje Broxas" (Pavel Diakon, *Historia Langobardorum*, V. knjiga, 23. poglavje)

in še kot "broccato" (brokat), "brossura" (brošura), itd. "Kaj so bile v resnici 'broxae' pri Mostu / Ponte San Quirino - ugotavlja Zuanella -, je težko reči: mogoče je šlo res za kamene štrline na bregovih Nadiže, na katere so postavili most, ali pa za značilne stene, ki so prav v tistem kraju molele iz rečnega dna, čeprav ne moremo izključiti, da bi ne šlo prav lahko tudi za element samega mostu, vendar je to težko določiti." (Zuanella 1983). Most torej je bil po vsej verjetnosti zgrajen na dveh štrlinah Nadižine soteske, ki se začne v Špetru v višini mlina in se konča v spodnjem delu Mosta.

OSTANEK MOSTU IN NADIŽINE "BROXAE"

Kljub temu da upoštevamo še ta etimološki podatek, ostane še vedno na področju hipotez in, kar se tiče natančne lokacije mostu "ad Broxas", ki ga navaja Pavel Diakon (na sliki), blodimo v temi, kajti manjka nam potrebna arheološka opora. Oboženo s temi podatki, se je g. Gino Monai lotil iskanja kraja, kamna ali dela mostu, ki bi dokončno stvarno podprl trditve lingvistov in zgodovinarjev. Po dolgotrajnem potrditvenem iskanju skozi celotno sotesko reke Nadiže od Mosta/Ponte San

Quirino do Špetra/San Pietro al Natisono so se mu naenkrat prikazali iz vode v bližini mostu pri Barnasu in v višini cerkve sv. Kvirina v Špetru značilno obdelani kamni, ki so bili zagotovo del rimskega mostu. Za tem je Monai odkril na štrlečih stenah v soteski (slavne "broxae"?) dve "izsekani vdolbini", na katerih so najverjetneje naslonili most. O tem pričakujemo še mnenje arheologov, vendar mislimo, da smo pred dokončno rešitvijo zagonetke: kraj "ad Broxas" in njegov slavni most - oboje je omenil Pavel Diakon v delu *Historia Langobardorum* - sta se nahajala na področju cerkve sv. Kvirina v Špetru. Kot v vsakem koncu tega imena vredne kriminalke, v kateri je krivec ves čas vsem pred očmi, vendar ga nihče ne odkrije, ker zna spretno skrivati sumljiva znamenja, moramo sedaj priznati, da je celotno naše razmišljanje in torej tudi razmišljanje raziskovalcev, ki smo jih omenili in ki so se trudili najti lokacijo za Broxas, bilo sintetično podano že v 16. stol. Podal ga je grof Girolamo di Porcia, ki je v svojem delu "Descrizione della Patria del Friuli" (Opis furlanske domovine), v poglavju "Territorio ne monti" (Hribovsko področje) na Čedajškem teritoriju in je pri razlagi

posebnega sodstva Landarske in Merske banke, jasno napisal: "vendar, ker je potrebna dejavnost, ki se tiče javnosti, sta se obe (sodolini Landar in Mersa, op. ur.), ko sta jih pozvala dekana, ki ju imenujejo velika dekana, združili pri neki cerkvi sv. Kvirina, kjer je že bilo naselje, imenovano Brossa, znano zaradi spopada z orožjem med Langobardi in Slovani, nedaleč od bregov Nadiže, in tam imeli svoj 'arengo' (skupščino)." ("nondimeno occorrendo negozio, che concerna al publico, tutte due (le convalli di Antro e di Merso, ndr.) chiamate da due Decani, detti decani grandi, si riducono insieme appresso una Chiesa di S. Quirino, ove già fu la Villa detta Brossa, notabile per il fatto d'armi successo tra i Longobardi e Schiavi poco discosta dalle rive del Natisono; ed ivi fanno il suo Rengo.") Porcia 1897: 65). Res je čudno, da tega jasnega Porcijevega opisa doslej nihče ni razumel dobesedno in niso že prej opravili temeljitejših raziskav na osnovi teh natančnih zgodovinskih in zemljepisnih podatkov.

DALJE

15

ČETRTEK, 22. NOVEMBER 2001

GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA ZBIRKA 2002

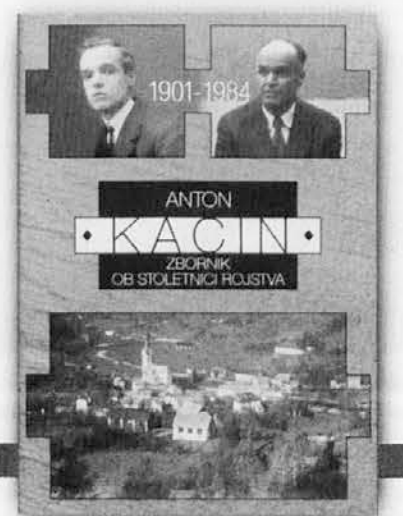

Koledar 2002

Koledar 2002 je zvest zapisovalec pomembnih dogodkov med našimi ljudmi in delovanja naših ustanov ter družbenega dogajanja. Prinaša veliko zanimivih prispevkov ter bogato fotografsko dokumentacijo.

Anton Kacin. 1901-1984

Dvanajsta knjiga v zbirki Naše korenine osvetljuje lik dr. Antona Kacina, kulturnega delavca ter dolgoletnega urednika in tajnika Goriške Mohorjeve družbe, ter prinaša izbor njegovih spisov.

Očetovstvo malo drugače

Jurij Paljk

Oče Jurij, časnikar pri Novem glasu, mama Adriana, hčerki Ivana in Tina ter mali Lukec zaživijo pred bralcem v svojih živahnih vsakdanjih zgodbah, polnih majhnih in velikih problemov, pa tudi lepih in nepozabnih trenutkov.

Sonjine slaščice

Sonja Marija Maraž Bednarich

Prikupna knjižica s podnaslovom Dobrote iz Števerjana v Brdih prinaša vrsto receptov, ki so jih naše izkušene babice ohranjale iz roda v rod in so ponos primorskega oziroma briškega kulinaričnega izročila.

